

ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

ΠΕΡΙΟΔΟΣ Β΄

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2011

ΤΕΥΧΟΣ 8

Περιεχόμενα

- 1 Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2011
- 6 Συνέδρια και Ημερίδες
- 12 Νέα Μουσεία και Επανεκθέσεις
- 18 Εκθέσεις και Πολιτιστικά Προγράμματα
- 22 Το φαινόμενο της αρχαιοκαπηλίας σήμερα και το έργο της Διεύθυνσης Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του ΥΠΠΟΤ
- 24 Η ανάγκη εφαρμογής συστήματος πιστοποίησης στα Μουσεία
- 31 Πώς προκύπτει μια αρχαιολογική έκθεση και πώς εκτυλίσσεται το μουσειογραφικό έργο στον χώρο και τον χρόνο της
- 34 Δραστηριότητες της Διεθνούς Επιτροπής Περιφερειακών Μουσείων (ICR)
- 35 Νέες Εκδόσεις
- 44 Χρήσιμες πληροφορίες για τα μέλη

Διεθνής Ημέρα Μουσείων 2011

Την Τετάρτη, 18 Μαΐου 2011, εορτάσθηκε, όπως κάθε χρόνο, η Διεθνής Ημέρα Μουσείων. Το ICOM είχε επιλέξει για τον εορτασμό αυτής της χρονιάς το θέμα «Μουσεία και Μνήμη», θέλοντας να προβάλλει τον ρόλο και τη σημασία των μουσείων ως φορέων διάσωσης και διαφύλαξης της ατομικής και της συλλογικής μνήμης.

Στο πλαίσιο του εορτασμού προγραμματίστηκαν ποικίλες εκδηλώσεις εκπαιδευτικού και ψυχαγωγικού χαρακτήρα (εκθέσεις, ημερίδες, διαλέξεις, ξεναγήσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα, μουσικές εκδηλώσεις, κ.ά.) σε σαράντα έξι μουσεία, αρχαιολογικούς χώρους και μνημεία σε όλη την επικράτεια.

Η κεντρική εορταστική εκδήλωση της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων πραγματοποιήθηκε στο τιμώμενο μουσείο, το Μουσείο Μικρασιατικού Ελληνισμού «Φιλίω Χαϊδεμένου» στη Νέα Φιλαδέλφεια. Στο μουσείο αυτό εκτίθενται περί τα 500 μικρασιατικά κειμήλια, τα οποία συλλέχθηκαν με τη φροντίδα της Φιλίως Χαϊδεμένου, μιας ξεχωριστής γυναίκας από τη Μικρά Ασία που εργάσθηκε ακούραστα γι' αυτό τον σκοπό. Η επανέκθεση του μουσείου, την οποία υλοποίησε η Διεύθυνση Νεώτερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού ολοκληρώθηκε το 2007.

Την εκδήλωση τίμησε με την παρουσία της η κ. Λίνα Μενδώνη, Γενική Γραμματέας Πολιτισμού του ΥΠΠΟΤ. Χαιρετισμούς προς τους παρευρισκομένους απηύθυναν η κ. Τέτη Χατζηνικολάου, Πρόεδρος του Ελληνικού Τμήματος του ICOM, και η κ. Ευτυχία Γαϊτανά-Αποστολάκη, Δήμαρχος Φιλαδέλφειας-Χαλκηδόνας και Πρόεδρος του Παγκόσμιου Πολιτιστικού Ιδρύματος Ελληνισμού της Διασποράς (Π.Π.Ι.Ε.Δ.). Τους χαιρετισμούς ακολούθησαν ομιλίες της κ. Ανδρομάχης Γκαζή, λέκτορας Μουσειολογίας του Παντείου Πανεπιστημίου, και του κ. Δημήτρη Κανταρέλη, Αντιπροέδρου του Π.Π.Ι.Ε.Δ. Η εορτή έκλεισε με μουσική –τραγούδια που ερμήνευσε ο Λάκης Χαλκιάς–, κεράσματα και ξεναγήση στις αίθουσες του Μουσείου.

Χαιρετισμός

TETH ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Σας καλωσορίζουμε στην κεντρική εκδήλωση του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων, μιας επετείου που επί 35 συνεχή χρόνια –από το 1997 που καθιερώθηκε– αποτελεί σημείο αναφοράς για τα μουσεία όλου του κόσμου. Με αφετηρία ένα διαφορετικό κάθε χρόνο θέμα, τα μουσεία, μικρά ή μεγάλα, προβάλλουν και ερμηνεύουν τις συλλογές τους, αφηγούνται ιστορίες, ανοίγονται στην κοινωνία και στα προβλήματα του σύγχρονου ανθρώπου, αναζητούν το κλειδί που θα τα βοηθήσει να επαναπροσδιορίσουν τον ρόλο τους.

Το θέμα του φετινού εορτασμού «Μουσεία και Μνήμη» έχει πολλές πτυχές και αγγίζει όλες τις κατηγορίες μουσείων που καλούνται να ανασύρουν «ξεχασμένες» μνήμες, να διερευνήσουν τη σχέση μνήμης και ταυτότητας, να μελετήσουν την ίδια τους την ιστορία, δηλαδή το ιστορικό, κοινωνικό και ιδεολογικό πλαίσιο της δημιουργίας τους και της συγκρότησης των συλλογών τους.

Στο Ελληνικό Τμήμα του ICOM το θέμα του φετινού εορτασμού προσφέρει μια ιδανική ευκαιρία να στρέψει το ενδιαφέρον του ευρύτερου κοινού στη σύγχρονη ιστορία και να αναδείξει τις μεθόδους προσέγγισης και παρουσίασής της. Για τον λόγο αυτό όρισε ως τιμώμενο μουσείο για το 2011 το «Μουσείο Μικρασιατικού Ελληνισμού Φ. Χαϊδεμένου» του Δήμου Νέας Φιλαδέλφειας.

Είναι γεγονός ότι στη χώρα μας, για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα, η σύγχρονη ιστορία δεν είχε αποτελέσει αντικείμενο μουσειακής αφήγησης.

Τα ιστορικά μουσεία, μικρά ή μεγάλα, επικέντρωσαν το ενδιαφέρον τους στη συλλογή και την έκθεση κειμηλίων του 19ου και των αρχών του 20ού αιώνα με στόχο να σκιαγραφηθούν γεγονότα της επίσημης ιστορίας.

Ηρωικές στιγμές, εξέχουσες προσωπικότητες, κατακτήσεις και εθνικά επιτεύγματα βρίσκονταν στο επίκεντρο των εκθεσιακών προγραμμάτων. Όμως, κατά το τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα, που στην Ελλάδα συμπίπτει με την περίοδο της Μεταπολίτευσης, άρχισε να παρατηρείται μια σημαντική μεταστροφή που έχει άμεση σχέση με την ανάπτυξη των ιστορικών σπουδών και με την ανάγκη αναζήτησης μιας νέας κοινωνικής αυτογνωσίας.

Η ανάγκη αυτή έγινε ιδιαίτερα έντονη στα τέλη του 20ού αιώνα με τις σημαντικές ανακατατάξεις που σημάδευσαν τον ευρωπαϊκό χώρο. Έτσι, άρχισε να παρατηρείται μια τάση δημιουργίας μουσειακών χώρων με θέμα ιστορικά γεγονότα του πρόσφατου παρελθόντος που σφράγισαν και καθόρισαν σε διάφορες χώρες τις μετέπειτα πολιτικές και κοινωνικές εξελί-

ξεις. Πολεμικές συρράξεις, αντιστασιακοί αγώνες, εμφύλιες συγκρούσεις, ολοκαυτώματα, ολοκληρωτισμοί αποτελούν θεματικά πεδία που βρήκαν σιγά-σιγά μια θέση στα μουσεία. Για την προσέγγισή τους σημαντική υπήρξε η συμβολή της προφορικής ιστορίας.

Οι αφηγήσεις, οι ζωντανές μνήμες, οι ιστορίες των απλών ανθρώπων που βίωσαν τα γεγονότα άρχισαν να προσελκύουν το ενδιαφέρον των ιστορικών σε αντιδιαστολή με την επίσημη ιστορία των ηγετικών ομάδων. Η προφορική ιστορία μπορούσε εδώ να συμπληρώσει ή και να υποκαταστήσει τις γραπτές πηγές απαντώντας σε διαφορετικά ερωτήματα. Παράλληλα, η σύγχρονη τεχνολογία προσέφερε νέες μουσειογραφικές δυνατότητες.

Στο πλαίσιο αυτό μπορούμε να εντάξουμε την επανέκθεση του μουσείου στο οποίο βρισκόμαστε σήμερα, την οποία ανέλαβε εξολοκλήρου το Υπουργείο Πολιτισμού.

Η μουσειακή συλλογή συγκροτήθηκε από τη Φιλιά Χαϊδεμένου, τη γιαγιά Φιλιά, με την οποία πολλοί από μάς είχαν μια μακροχρόνια ζεστή σχέση. Η ιδιαιτερότητα της μουσειολογικής προσέγγισης έγκειται στη βαρύτητα που αποδίδεται όχι τόσο στην «επίσημη» ιστορία –αυτή ούτως ή άλλως καταγράφεται– αλλά στον λόγο των προσφύγων πρώτης και δεύτερης γενιάς και στις εμπειρίες τους. Δίπλα σ' αυτές διάφορα αντικείμενα και οικογενειακά κειμήλια αναδεικνύονται ως «σύμβολα μνήμης». Δεν θα μπορούσαμε, λοιπόν, να επιλέξουμε καλύτερο μουσειακό χώρο για να προβάλλουμε το θέμα του φετινού εορτασμού.

Μουσεία και Μνήμη¹

ΑΝΔΡΟΜΑΧΗ ΓΚΑΖΗ

Η έννοια της μνήμης βρίσκεται τα τελευταία 20 περίπου χρόνια στο επίκεντρο έντονου προβληματισμού και συζητήσεων σε διεθνές επίπεδο: καθιέρωση εορτασμών, επετείων, αναμνηστηρίων τελετών, ανέγερση μνημείων και αγαλμάτων, ίδρυση μουσείων, διοργάνωση εκθέσεων, αλλά και αμέτρητες δημοσιεύσεις, ταινίες, δημόσιες συζητήσεις, κ.λπ. Η ενασχόληση με τη μνήμη έχει λάβει τέτοιες διαστάσεις που περιγράφεται πλέον ως «κύμα μνήμης», ως «χιονοστιβάδα μνήμης», ακόμη και ως «βιομηχανία της μνήμης»². Ορισμένοι, μάλιστα, θεωρούν ότι η εποχή μας πάσχει από

1 Για μια πολύ αναλυτικότερη και εις βάθος συζήτηση, βλ. Γκαζή (2010), όπου και εκτενής βιβλιογραφία.

2 Βλ. αντιστοίχως, Fogu και Kansteiner (2006, 285), Huyssen (1995, 3-6), Klein (2000, 127).

«μνημονική υπερκόπωση»³ και υποστηρίζουν ότι η μνήμη δεν απειλείται πλέον από τη διαγραφή πληροφοριών αλλά από την υπεραφθονία τους⁴. Ο Γάλλος ιστορικός Pierre Nora υποστηρίζει ότι υπάρχουν σήμερα «τόποι» της μνήμης, τόποι δηλαδή στους οποίους καταφεύγει και αποκρυσταλλώνεται η μνήμη, όπως τα μουσεία, επειδή δεν υπάρχουν πια ζωντανά «περιβάλλοντα» μνήμης⁵. Όπως και να 'χει, η μνήμη βρίσκεται σήμερα παντού.

Την ίδια στιγμή η μνήμη έχει εξελιχθεί σε δημοφιλέστατο πεδίο έρευνας σε διαφορετικά επιστημονικά πεδία: νευροεπιστήμες, ψυχολογία, ψυχανάλυση, κοινωνικές επιστήμες, ιστορία, ανθρωπολογία, πολιτισμικές σπουδές, λογοτεχνική κριτική, κ.λπ.

Πώς, λοιπόν, τοποθετούνται τα μουσεία στο τοπίο αυτό; Τι είδους μνήμη είναι αυτή που αντιπροσωπεύεται στα μουσεία; Ποιος τη διαμορφώνει; Σε ποιους απευθύνεται; Αυτά είναι τα βασικά ερωτήματα τα οποία θα ήθελα να θέσω.

Το μουσείο είναι, βέβαια, ένας από τους κατεξοχήν «τόπους» εγγραφής και αναπαραγωγής της συλλογικής ή «κοινωνικής» μνήμης. Ένα ενδιαφέρον ερώτημα, ωστόσο, είναι το πώς συμπλέκεται η ατομική και η συλλογική μνήμη μέσα στο μουσείο. Ποιο είναι το σημείο σύγκλισης ή και σύγκρουσης της ατομικής με τη συλλογική μνήμη; Και ποιος είναι ο ρόλος των μουσείων σε αυτή τη διαδικασία; Δεν θα επιδιώξω να δώσω απάντηση σε αυτά τα ερωτήματα –άλλωστε ο διαθέσιμος χρόνος δεν μου το επιτρέπει– θα προσπαθήσω, όμως, να θέσω ένα βασικό πλαίσιο για τους παραπάνω προβληματισμούς.

Η μνήμη, λοιπόν, μπορεί να ξεκινά ως ατομική ενθύμηση, αλλά λειτουργεί πάντα μέσα σε ένα συγκεκριμένο κοινωνικό και πολιτισμικό πλαίσιο. Με άλλα λόγια, οι αναμνήσεις ενός ατόμου δεν μπορούν να υπάρξουν ανεξάρτητα από το κοινωνικό πλαίσιο μέσα στο οποίο κινείται. Ο καθένας μας έχει την ικανότητα να θυμάται, αλλά η ατομική μνήμη είναι τμήμα ή εκδοχή της συλλογικής μνήμης⁶. Αυτές οι δύο μορφές μνήμης συχνά εισέρχονται η μία στην άλλη. Η ατομική μνήμη μπορεί να στηριχτεί στη συλλογική μνήμη, να αντικατασταθεί από αυτήν, να μερδευτεί ή και να ταυτιστεί με αυτήν, για να επιβεβαιώσει συγκεκριμένες αναμνήσεις, για να τις διευκρινίσει ή ακόμη και για να γεμίσει κάποια κενά. Η συλλογική μνήμη, από την άλλη, εσωκλείει τις ατομικές μνή-

μες, αλλά δεν ταυτίζεται με αυτές⁷.

Ως μέλος μιας ομάδας καθένας από εμάς μπορεί να συμμετέχει στην ενθύμηση απρόσωπων (για τον ίδιο) αναμνήσεων στον βαθμό που αυτές ενδιαφέρουν την ομάδα· ενσωματώνει –με άλλα λόγια– και οικειοποιείται τη συλλογική μνήμη αυτής της ομάδας. Το τι θυμόμαστε και το τι ξεχνάμε, αλλά και το πότε και το πώς θυμόμαστε καθορίζεται από κοινωνικούς κανόνες. Η μνήμη, με άλλα λόγια, «είναι ένα κοινωνικό συμβόλαιο, μια συνεχής διαπραγμάτευση μεταξύ των ανθρώπων σε σχέση με το τι αποφασίζουν να μην ξεχάσουν και πώς το διαμορφώνουν για την υστεροφημία»⁸.

Τι σημαίνει, όμως, «συλλογική» μνήμη; Ο όρος μπορεί να αναφέρεται στη μνήμη μιας γενιάς, μιας τοπικής κοινότητας, ενός έθνους ή, τέλος, της παγκόσμιας κοινότητας. Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι μια μνήμη είναι συλλογική επειδή τη μοιράζεται μια ομάδα ατόμων, επειδή τα άτομα αυτά έζησαν μαζί το ίδιο γεγονός ή επειδή εκφράζει συμβολικά τους τρόπους οργάνωσης μιας κοινωνίας. Δεν υπάρχει, βέβαια, μία συλλογική μνήμη. Ακόμη κι αν μια ομάδα ανθρώπων έχει ζήσει το ίδιο γεγονός, δεν το θυμούνται όλοι με τον ίδιο τρόπο. Οι αναμνήσεις τους διαφέρουν ανάλογα με το κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο ζούσαν τότε, αλλά και με αυτό στο οποίο ζουν σήμερα. Επιπλέον, αυτό που αποτελεί μνήμη για μια ομάδα και άρα σημαντικό στοιχείο της «συλλογικής» της ταυτότητας, μπορεί να είναι ακριβώς εκείνο που μια άλλη ομάδα επιθυμεί να ξεχάσει, να αποσιωπήσει ή να απωθήσει. Ως βασικοί πυλώνες της διαδικασίας μετάδοσης της «μνήμης», τα μουσεία συχνά αποτελούν το πεδίο έκφρασης τέτοιων εντάσεων ή συγκρούσεων.

Αυτό, επομένως, που είναι καταρχήν σημαντικό είναι το νόημα που αποδίδεται κάθε φορά στη μνήμη. Νόημα όμως για ποιους; Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια μετατόπιση του ενδιαφέροντος από τη μνήμη στις μνήμες, καθώς έρχονται στο προσκήνιο ομάδες και άτομα που μέχρι πρόσφατα βρίσκονταν στο περιθώριο. Οι διαφορετικές αυτές ομάδες προωθούν, κατά κανόνα, εκδοχές της μνήμης που αντιτίθενται στις επίσημες. Πρόκειται για τη λεγόμενη αντι-μνήμη, δηλαδή μια εκδοχή της μνήμης που θέτει υπό αμφισβήτηση τη δυνατότητα ύπαρξης μίας ενιαίας «συλλογικής» μνήμης. Για τα μουσεία το ερώτημα είναι εάν, με ποιους τρόπους και με ποιο σκοπό μπορούν να στεγάσουν τέτοιου είδους αλιώτικες μνήμες.

Συναφές με το νόημα που αποδίδουμε στη μνήμη είναι το θέμα του χειρισμού της μνήμης.

3 Huyssen (1995, 3-6).

4 Τοντόροφ (1998).

5 Nora (1989, 7).

6 Halbwachs (1992, 53).

7 Μαντόγλου (2005, 43-44).

8 Shanken (2004, 167-168).

Η απαίτηση να ανακτήσουμε το παρελθόν, να το θυμόμαστε, δεν μας λείπει ακόμη πώς θα το χρησιμοποιήσουμε. Ιδιαίτερα χρήσιμη είναι η διάκριση που κάνει ο Τοντόροφ μεταξύ κυριολεκτικής και παραδειγματικής μνήμης. Η κυριολεκτική μνήμη, γράφει, διαφυλάσσει μια ανάμνηση σαν απολίθωμα, προσκολλάται σε αυτή και δεν μπορεί να αναχθεί σε ένα γενικότερο επίπεδο. Είναι δυνάμει επικίνδυνη, διότι υποτάσσει το παρόν στο παρελθόν. Η παραδειγματική μνήμη, αντιθέτως, χρησιμοποιεί την ανάμνηση ως παράδειγμα (exemplum) για να αντλήσει γενικότερα διδάγματα, ως μοντέλο για να κατανοήσει κανείς νέες καταστάσεις. Με αυτή την έννοια η παραδειγματική μνήμη είναι απελευθερωτική, διότι επιτρέπει να υπερβεί κανείς το συγκεκριμένο και να δει το παρελθόν ως πηγή δράσης για το παρόν⁹.

Ας επανέλθουμε, λοιπόν, στα αρχικά ερωτήματα: Τι είδους μνήμη είναι αυτή που αναπαριστάται στα μουσεία; Ποιος τη διαμορφώνει; Ποιους αντιπροσωπεύει; Η ερώτηση, όπως έχει πολύ εύστοχα τεθεί, είναι «ποιος θέλει ποιον να θυμηθεί, τι και γιατί».

Πολλά μουσεία, και ιδίως τα εθνικά, ενισχύουν ένα συγκεκριμένο είδος «συλλογικής» μνήμης που έχει ονομαστεί «ισχυρή μνήμη»¹⁰. Η μνήμη αυτού του είδους είναι μαζική, συνεκτική, συμπαγής και επιβάλλεται στην πλειονότητα των μελών μιας ομάδας. Μια ισχυρή μνήμη αποτελεί σημαντική διάσταση της αναπαράστασης που θα δημιουργήσει η ομάδα για την ταυτότητά της. Όταν, μάλιστα, ένα μουσείο κατασκευάζει μια αφήγηση, η οποία έρχεται σε αντίθεση με την κυρίαρχη ισχυρή μνήμη, είναι πολύ πιθανόν ότι θα κατηγορηθεί πως λείπει την ιστορία λάθος.

Κάποια μουσεία, ωστόσο, δημιουργούνται με πρόθεση να λειτουργήσουν ως αντι-μνημεία. Σε αυτά, ο χειρισμός της αντι-μνήμης δεν έχει τον θριαμβευτικό τόνο της μνημιοποίησης. Αντίθετα, το κέντρο βάρους δίνεται στην αναπαράσταση της απώλειας, του τραύματος ή της αδυναμίας συμφιλίωσης με το παρελθόν.

Μια εντυπωσιακά αυξανόμενη κατηγορία μουσείων και εκθέσεων δημιουργούνται ως αντίδοτο στη λήθη. Οι περιπτώσεις που θα μπορούσαμε να σχολιάσουμε αφορούν κυρίως εκθέσεις που πραγματεύονται επεισόδια της σύγχρονης παγκόσμιας ιστορίας, όπως ο Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος¹¹, το Ολοκαύτω-

μα¹² και τα χρόνια καταπίεσης υπό κομμουνιστικά καθεστώτα στις πρώην ανατολικές χώρες¹³.

Ο φόβος της λήθης μπορεί, επίσης, να οδηγήσει σε νοσταλγία, έναν τρόπο ωραιοποίησης και απολιτικοποίησης του παρελθόντος. Χαρακτηριστική είναι η εμφάνιση μιας μεγάλης κατηγορίας μουσείων από τις αρχές του 20ού αιώνα και μετά, που δημιουργούνται ακριβώς την εποχή κατά την οποία αρχίζει να χάνεται ο παραδοσιακός τρόπος ζωής. Τα μουσεία αυτά δημιουργούνται αρχικά ως αντίδοτο στη λήθη, αλλά σταδιακά μεταβάλλονται σε «νοσταλγικούς τόπους», όπου το παρελθόν παρουσιάζει πάντοτε πολύ μεγαλύτερη συνοχή από ό,τι συνέβη και προσφέρεται προς κατανόηση ως «προϊόν»¹⁴. Μνημονικοί τόποι αυτού του τύπου έχουν μεγάλη απήχηση στο κοινό, επειδή υμνούν μια διαύγεια που μοιάζει καθησυχαστική στους αβέβαιους καιρούς που ζούμε.

Υπάρχουν, τέλος, και οι διαφορετικά βιωμένες εμπειρίες, οι αντι-μνήμες, αυτό που ορισμένοι μελετητές χαρακτηρίζουν «πλεονάζουσα» ή «υπερ-χειλιζουσα» μνήμη, εκείνο δηλαδή το κομμάτι της μνήμης που δεν βολεύεται μέσω των επίσημων αφηγήσεων και αναπαραστάσεων. Η αντι-μνήμη κάποιες φορές οδηγεί από μόνη της στη δημιουργία ενός μουσείου. Συνηθέστερα, όμως, η «πλεονάζουσα» μνήμη, παραδείγματος χάριν η μνήμη μειονοτικών ομάδων, βρίσκει χώρο έκφρασης σε περιοδικές εκθέσεις ή προγράμματα μουσείων¹⁵.

Συνοψίζοντας, μέσω της έκθεσης αντικειμένων, της δημιουργίας αφηγήσεων και αναπαραστάσεων, τα μουσεία παράγουν και επικοινωνούν «μνήμη». Κυρίως, βέβαια, το είδος της μνήμης που είναι δημόσια, «συλλογική», τη μνήμη που αφορά τις κοινά αναγνωρίσιμες εικόνες. Έτσι, το μουσείο μπορεί καταρχήν να διαφυλάσσει την εθνική μνήμη ή τη λεγόμενη ισχυρή «συλλογική» μνήμη. Το μουσείο μπορεί, επίσης, να διαμορφώνει νέα μνήμη, κάθε φορά που αναδεικνύει τα μνημονικά ίχνη για να αφηγηθεί μια νέα ιστορία.

12 Βλ. ενδεικτικά, Linenthal (1995), Luke (2002), Βαρών-Βασάρ (1998).

13 Βλ. για παράδειγμα, την περίπτωση του Πάρκου-Μουσείου των Αγαμάτων στη Βουδαπέστη (James 1999 και 2005).

14 Κλασικό παράδειγμα είναι το Skansen, στη Στοκχόλμη, που θεωρείται το πρώτο υπαίθριο μουσείο στον κόσμο, ενώ στην ίδια κατηγορία θα μπορούσαμε να αναφέρουμε το Beamish – North of England Open Air Museum και το Ironbridge Gorge Museum στην Αγγλία, το Plimoth Plantation και το Colonial Williamsburg στις Η.Π.Α., κ.λπ.

15 Πρότυπο αντίστοιχων πρωτοβουλιών θεωρείται ένα πρόγραμμα με τίτλο «Μνήμες Μετανάστευσης» που οργανώθηκε το 2000-2001 με πρωτοβουλία των μουσείων του Μάλμε στη Σουηδία, του Τάμπερε στη Φιλανδία και του Νότινγκαμ στη Βρετανία, πόλεων με μεγάλες κοινότητες μεταναστών πρώτης ή δεύτερης γενιάς. Βλ. Millinger (2005).

9 Τοντόροφ (1998, 169-171).

10 Βλ. Μαντόγλου (2005).

11 Βλ., μεταξύ άλλων, το Μουσείο Ειρήνης στη Χιροσίμα και την έκθεση με τίτλο «Μνήμες που δεν πρέπει να χαθούν – Αφήνοντας πίσω αυτούς που φώναζαν για βοήθεια», που οργανώθηκε το 2008 στην Εθνική Αίθουσα της Ειρήνης για τα Θύματα της Ατομικής Βόμβας στη Χιροσίμα.

Σπανιότερα, ενδέχεται το μουσείο να διαταράξει την εδραιωμένη «συλλογική» μνήμη, όταν θελήσει να κρατήσει μια πιο κριτική στάση απέναντι στη μνήμη, όταν δηλαδή θελήσει να κρίνει ιστορικά, όπως δείχνουν τα παραδείγματα των λεγόμενων «πολέμων της ιστορίας» που διεξάγονται τα τελευταία χρόνια όλο και περισσότερο στο πεδίο των μουσείων. Οι αντι-μνήμες εκφράζονται συνηθέστερα μέσα από την αυξανόμενη υιοθέτηση προφορικής ιστορίας και τη συνδιοργάνωση εκθέσεων.

Ποιο είναι το νόημα όλων των παραπάνω για τους επισκέπτες των μουσείων; Ο επισκέπτης καταρχήν βλέπει στο μουσείο ότι έχει διαπαιδαγωγηθεί να θεωρεί αναπόσπαστο τμήμα της «συλλογικής» ή πολιτισμικής μνήμης του. Η υλικότητα των αντικειμένων είναι μια απόδειξη ότι τα μνημονικά ίχνη έχουν όντως υπάρξει. Το μουσείο επικυρώνει τη μνήμη. Ακόμη κι αν κάποιος δεν τα επισκέπτεται, ξέρει ότι τα μνημονικά ίχνη είναι εκεί κι αυτό είναι καθησυχαστικό. Σε άλλες περιπτώσεις, ο επισκέπτης θυμάται. Η θέαση ενός αντικειμένου ανασύρει αυτοβιογραφικές αναμνήσεις. Και αυτό συχνά οδηγεί στη δημιουργία συναισθημάτων, ο επισκέπτης αισθάνεται. Η μνήμη των αισθήσεων ενεργοποιεί άρρητες μνήμες, μνήμες που μοιάζει να έρχονται από πολύ βαθιά, ενσώματες μνήμες.

Τα μουσεία επομένως υποστασιοποιούν, δείχνουν τη μνήμη μέσα από την έκθεση αντικειμένων. Ταυτόχρονα, όμως, μέσω της έκθεσης, το μουσείο κατασκευάζει «μνήμη». Επιλέγει συγκεκριμένα αντικείμενα, τα ανασύρει από τη λήθη, τα αναδιοργανώνει και τα εκθέτει. Μας δείχνει τι είναι αποδεκτό να θυμόμαστε.

Το ζήτημα, ωστόσο, που τίθεται είναι το νόημα που θέλουμε να αποδώσουμε στη μνήμη. Η έννοια της ηθικής της μνήμης, για την οποία μιλούν αρκετοί μελετητές, σχετίζεται τελικά με τη χρήση που της επιφυλάσσουμε.

Θυμίζοντας τη διάκριση που κάνει ο Τοντόροφ μεταξύ κυριολεκτικής και παραδειγματικής μνήμης, θα έλεγα ότι τελικά τα μουσεία –ανεξάρτητα από τις ιδιαιτερότητες της κάθε κοινωνίας– θα πρέπει να έχουν κατά νουν αυτού του τύπου την προσέγγιση. Να μπορούν δηλαδή να εκθέτουν τα μνημονικά ίχνη όχι μόνο ως αποδείξεις του παρελθόντος ή ως στοιχεία δόμησης μιας συγκεκριμένης ταυτότητας αλλά και ως πηγές δράσης και προβληματισμού για το παρόν και το μέλλον.

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

- Βαρών-Βασάρ, Ο., 1998, «Η προβληματική των μουσείων της Γενοκτονίας και της Αντίστασης: Ευρωπαϊκό και αμερικανικό μοντέλο», στο Ο. Βαρών-Βασάρ (επιμ.), *Εβραϊκή*

Ιστορία και Μνήμη, Αθήνα, Πόλις, 113-45.

- Γκαζή, Α., 2010, «Διαδράσεις της μνήμης στο μουσείο», στο Ν. Μερούσης, Ευ. Στεφανή και Μ. Νικολαΐδου (επιμ.), *ΙΠΣ – Μελέτες στη μνήμη της καθηγήτριας Αγγελικής Πιλάλη-Παπαστερίου*, Θεσσαλονίκη, Εκδόσεις Κορνηλία Σφακιανάκη, 345-61.
- Μαντόγλου, Α., 2005, *Μνήμες. Ατομικές – Συλλογικές – Ιστορικές*, Αθήνα, Ελληνικά Γράμματα.
- Τοντόροφ 1998: Τοντόροφ, Τ., «Οι καταχρήσεις της μνήμης», στο Ο. Βαρών-Βασάρ (επιμ.), *Εβραϊκή Ιστορία και Μνήμη*, Αθήνα, 149-98.

Ξενόγλωσση

- Fogu, Cl. και Kansteiner, W. 2006, "The politics of memory and the poetics of history", στο R. Ned Lebow, W. Kansteiner and Cl. Fogu (eds), *The politics of memory in Postwar Europe*, Durham and London, Duke University Press, 284-310.
- Halbwachs, M. 1992, *On collective memory*, Chicago IL, University of Chicago Press.
- Huysen, A. 1995, *Present pasts. Urban palimpsests and the politics of memory*, Stanford California, Stanford University Press.
- James, B. 1999, "Fencing in the past: Budapest's Statue Park Museum", *Media, Culture & Society*, 21(3), 291-311.
- James, B. 2005, "Budapest's Statue Park Museum", στο B. James, *Imagining Post-communism. Visual narratives of Hungary's 1956 revolution*, Texas A & M University Press, 21-38.
- Klein, K. 2000, "On the emergence of memory in historical discourse", *Representations* 69 (Winter), 127-50.
- Linenthal, E. 1995, *Preserving memory. The struggle to create America's Holocaust Museum*, Penguin Books.
- Luke, T. 2002, "Memorializing mass murder: the United States Holocaust Memorial Museum", στο T. Luke, *Museum Politics. Power Plays at the Exhibition*, Minneapolis, University of Minnesota Press, 37-64.
- Nora, P. 1989, "Between memory and history: les lieux de mémoire", *Representations* 26 (Spring), 7-25.
- Millinger L. 2005, "MIME Migrating Memories - A case study from Malmö Museums, Sweden", Πρακτικά του Συνεδρίου *Can oral history make objects speak?*, ICOM-ICME. Ηλεκτρονική πρόσβαση στο <http://museumsnett.no/icme/icme2005/millinger.pdf>.
- Shanken, A. 2004, "Research on memorials and monuments", *Anales del Instituto de Investigaciones Esteticas*, Universidad Nacional Autónoma de México, XXVI (84), 163-72.

Συνέδρια & Ημερίδες

Δικτυωμένο Μουσείο - Νέα μέσα και καινοτόμες ιδέες για τη διεύρυνση κοινού σε μουσεία και πολιτιστικούς φορείς

ΜΑΡΩ ΑΛΕΞΑΚΗ

Η Διημερίδα με τίτλο «Δικτυωμένο Μουσείο - Νέα μέσα και καινοτόμες ιδέες για τη διεύρυνση κοινού σε μουσεία και πολιτιστικούς φορείς» διοργανώθηκε από το Πολιτιστικό Τμήμα της Αμερικανικής Πρεσβείας και το Μουσείο Μπενάκη στο διάστημα 27-28 Σεπτεμβρίου 2011. Έλαβε χώρα στο Νέο Κτήριο του Μουσείου Μπενάκη στην οδό Πειραιώς και είχε ως θέμα τις νέες τεχνολογίες και τα κοινωνικά μέσα δικτύωσης στο μουσείο.

Είχαν προσκληθεί να μιλήσουν η Nancy Proctor, επικεφαλής Νέων Μέσων στο Smithsonian American Art Museum, η Allegra Burnette, Διευθύντρια Δημιουργικού για τα Ψηφιακά Μέσα στο Museum of Modern Art της Νέας Υόρκης (MOMA), και Έλληνες επιστήμονες, μουσειολόγοι και ακαδημαϊκοί των νέων τεχνολογιών και μέσων, όπως ο Νίκος Αβούρης, η Ελένη Λαγούδη, ο Κωστής Δάλλας και άλλοι.

Οι Αμερικανίδες προσκεκλημένες μίλησαν για το ίδιο θέμα και στη Θεσσαλονίκη, στην Ημερίδα που διοργάνωσαν η Κίνηση 5 Μουσείων Θεσσαλονίκης και η Πρεσβεία των Η.Π.Α., τη Δευτέρα, 3 Οκτωβρίου, στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης.

Νέες τεχνολογίες και ανάπτυξη στρατηγικών για την προσέλκυση όσον το δυνατόν μεγαλύτερου κοινού στα μουσεία ήταν οι δύο βασικοί άξονες όπου κινήθηκε η συνάντηση. Έγινε αναφορά στους τρόπους μουσειακής ερμηνευτικής μέσω ψηφιακών μέσων, δηλαδή στην παροχή πληροφοριών και την ερμηνεία και πρόταση νέων θεωριών σχετικά με τα μουσειακά εκθέματα, με μέσο τις ψηφιακές εφαρμογές. Βασικός στόχος της ανάπτυξης των εφαρμογών αυτών είναι η προσέγγιση νέων κατηγοριών κοινού για μια πιο εξελιγμένη επικοινωνιακή και εκπαιδευτική πολιτική των μουσείων, καθώς και η αύξηση της επισκεψιμότητας των μουσειακών χώρων.

Στο επίκεντρο της συζήτησης βρέθηκαν οι δυο πιο δημοφιλείς σελίδες κοινωνικής δικτύωσης και επικοινωνίας: το Facebook και το Twitter. Ως τεχνολογικό μέσο σύνδεσης εκθεμάτων προβλήθηκε, πρακτικά, το κινητό τηλέφωνο, smartphone, και ως εφαρμογές, θέλοντας να δοθεί ένα παράδειγμα ανάμεσα στα πολλά που αναφέρθηκαν, οι κώδικες QR (Quick Response Codes) που μέσω της φωτογράφισης-σκαναρίσματος του εκθέματος ο χρήστης έχει πρόσβαση στην πληροφορία και την περιγραφή του αντικειμένου – ανάλογο κώδικα μπορεί να δει κανείς και επάνω στην αφίσα

του Συνεδρίου. Κατ' αυτόν τον τρόπο το φυσικό αντικείμενο συσχετίζεται με ένα ψηφιακό μέσο και το μουσείο ενθαρρύνει τους επισκέπτες στη διαδραστική προσέγγιση των εκθεμάτων του. Εν μέρει τούς επιτρέπει και τη διαμόρφωση των κανόνων αυτής της επικοινωνίας και τελικά «ανοίγει τους τοίχους του» σε ένα ευρύτερο κοινό.

Η ελληνική πραγματικότητα των μουσείων παρουσιάστηκε και εκπροσωπήθηκε από το Μουσείο της Ακρόπολης, το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, τη Στέγη Γραμμάτων και Τεχνών και ένα μικρό μουσείο της περιφέρειας, το Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη. Παράλληλα, άλλα μουσεία αναδείχθηκαν ως χώροι αξιολόγησης εφαρμογών. Ο καθηγητής Νικόλαος Αβούρης από την Ερευνητική Ομάδα Αλληλεπίδρασης Ανθρώπου-Υπολογιστή του Πανεπιστημίου Πατρών παρουσίασε το πρόγραμμα MuseumScrabble στο Μουσείο Σολωμού, στη Ζάκυνθο, μέσω του οποίου δόθηκε στους μαθητές η ευκαιρία να αντιμετωπίσουν τα εκθέματα του μουσείου σαν ένα παιχνίδι.

«Η δουλειά μας δεν είναι να υποκαταστήσουμε, αλλά να προετοιμάσουμε το κοινό για την επίσκεψη», συμπληρώνει η Allegra Burnette. «Πρέπει λοιπόν να βρίσκουμε συνέχεια τρόπους με τους οποίους χειριζόμαστε την πληροφορία. Καθώς η τεχνολογία εξελίσσεται τόσο γρήγορα, προσθέτοντας νέες δυνατότητες, δεν έχει νόημα να την κυνηγάμε. Οφείλουμε να δίνουμε έμφαση στο περιεχόμενο. Ακόμη και αν αλλάξει η πλατφόρμα της παρουσίασης, πρέπει να είναι εύληπτο και ουσιαστικό. Ο σημερινός άνθρωπος, όπως διαμορφώνεται από τη συνεχή χρήση μέσων κοινωνικής δικτύωσης, θέλει συγκεκριμένες πληροφορίες, όχι υλικό σε μορφή χύδην. Πρέπει να μπορούμε να εξατομικεύουμε τη γνώση και να την κάνουμε προσβάσιμη γρήγορα, εύκολα και λειτουργικά. Βέβαια αναγνωρίζω ότι έτσι χάνεις την πιθανότητα να ανακαλύψεις και να διαβάσεις τυχαία κάτι που μπορεί να σε ενδιαφέρει, όπως γίνεται όταν ξεφυλλίζουμε ένα βιβλίο ή μια εφημερίδα».

Περαιτέρω πληροφορίες για τις εφαρμογές:

QR Codes (Quick Response Codes), με σχετικές πληροφορίες στη Wikipedia μέσω της QRpedia:

(www.youtube.com/watch?v=ccjiFXClMo) - NFC (Near Field Communication) (www.youtube.com/watch?v=QomvjLhYbEo)

GoogleGoggles:

(www.youtube.com/watch?v=Hhgfz0zPmH4 και www.youtube.com/watch?v=WZH8VG33bYA)

REXplorer: (www.youtube.com/watch?v=Mf7m97tF3Ls)

MuseumScrabble: (www.youtube.com/watch?v=rly6A6tTsQ&feature=related)

Whaiwhai: (Εκπομπή TGR www.youtube.com/user/theruyimaster?blend=1&ob=5) (www.youtube.com/watch?v=57sP9smfxWs&feature=related)

Σεμινάριο στο πλαίσιο του Προγράμματος «Κινητικότητα των Συλλογών»

ΧΑΡΙΚΛΕΙΑ ΛΑΝΑΡΑ

Το Τμήμα Εκθέσεων και Μουσειολογικής Έρευνας της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων του ΥΠΠΟΤ οργάνωσε στις 29 και 30 Σεπτεμβρίου 2011 επιμορφωτικό σεμινάριο στο πλαίσιο του Προγράμματος «Κινητικότητα των Συλλογών». Πραγματοποιήθηκε στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο και στο Επιγραφικό Μουσείο σε συνέχεια των σεμιναρίων που παρακολούθησαν οι σημερινοί εκπαιδευτές τα τελευταία δύο χρόνια στις Βρυξέλλες και στη Βουδαπέστη. Οι εξήντα συμμετέχοντες από υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, κρατικά μουσεία τέχνης και ιδιωτικά μουσεία, χωρισμένοι σε τέσσερις ομάδες, παρακολούθησαν κυκλικά τα τέσσερα εργαστήρια: «Ασφάλιση/Κρατική εγγύηση», «Ασυλία από κατάσχεση», «Μακροχρόνιος δανεισμός», «Πρακτική άσκηση». Στόχος της οργάνωσης αυτού του σεμιναρίου ήταν η συνέχιση του προγράμματος «Κινητικότητα των Συλλογών» από τους συμμετέχοντες, οι οποίοι θα πρέπει, γυρίζοντας στις υπηρεσίες τους και τα μουσεία, να ενημερώσουν και να παρουσιάσουν στους συναδέλφους τους αυτά που παρακολούθησαν και τους προβληματίσαν ή τους κέρδισαν, τις νέες πρακτικές που φαίνεται να χαράσσονται στις διαδικασίες των δανείων. Αποβλέπουμε στη γνώση όλων μας και την ανταλλαγή εμπειριών για το θέμα του «δανεισμού» έργων από τα μουσεία και την ακολουθητέα πορεία μιας διαδικασίας που αντιμετωπίζουμε στην καθημερινότητά μας. Κάποτε η οργάνωση εκθέσεων σχεδιαζόταν σε κεντρικό επίπεδο, η σημερινή πραγματικότητα όμως είναι διαφορετική. Εφορείες αρχαιοτήτων και περιφερειακά μουσεία οργανώνουν ή συμμετέχουν σε περιοδικές εκθέσεις, «κινούν τις συλλογές τους» και, όταν πρόκειται ένα «έργο» να βγει από το μουσείο προέλευσης, να «ταξιδέψει» και να επιστρέψει στην προθήκη του ή στην αποθήκη, θεωρούμε πλέον ότι όλοι πρέπει να γνωρίζουμε όρους, όπως η «κρατική εγγύηση» και ο «επιμερισμός της ευθύνης», νομικά απαιτούμενες διαδικασίες, όπως το «πιστοποιητικό ασυλίας από κατάσχεση» και η «καθαρή» προέλευση έργων, ο «μακροχρόνιος δανεισμός» ως δυνατότητα συνεργασίας σε αλλοδαπά ή ημεδαπά μουσεία. Η ευθύνη μας είναι η «ασφάλεια» του έργου σε όλη αυτή την «κίνηση».

Εκτός των τεσσάρων εργαστηρίων, οι συμμετέχοντες στην τελευταία συνεδρία στο αμφιθέατρο του ΥΠΠΟΤ είχαν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν ολιγόχρονες ομιλίες σε άμεση σχέση με το αντικείμενο του σεμιναρίου, όπως ο Κώδικας

Δεοντολογίας του ICOM, η «δέουσα επιμέλεια», ή οι όροι του Συμβολαίου Δανεισμού. Ο Κώδικας Δεοντολογίας του ICOM αναφέρεται στην «κινητικότητα των συλλογών», διότι συνιστά πλέον ένα κοινό πλαίσιο ενεργειών και ηθικών αρχών. Η «δέουσα επιμέλεια» διατρέχει κάθε αίτημα δανεισμού έργων και πτυχή συνεργασίας με μουσεία, διότι, εάν δεν ελέγχεται η νόμιμη προέλευση των συλλογών δανειστή και δανειζομένου, είναι πραγματικός ο κίνδυνος να προάγεται η παράνομη διακίνηση. Ο «Οδηγός Καλής Πρακτικής» παρουσιάζει τα βήματα της συνολικής διοικητικής διαδικασίας του δανεισμού αρχαιοτήτων.

CAMOC - Η Διεθνής Επιτροπή του ICOM για τις Συλλογές και τις Δραστηριότητες των Μουσείων Πόλεων

MARLEN ΜΟΥΛΙΟΥ

Είναι γεγονός ότι τα μουσεία πόλεων έχουν αναλάβει μια σύνθετη αποστολή ως ερμηνευτές του αστικού φαινομένου και ως μεσολαβητές στη διαμόρφωση νέων πεδίων συμμετοχικού διαλόγου για τη ζωή στις πόλεις. Τα τελευταία χρόνια, η συζήτηση για τους ρόλους που τα μουσεία πόλεων καλούνται να υπηρετήσουν στο πλαίσιο μια συνεχώς μεταλλασσόμενης και πιο απαιτητικής κοινωνίας ενεργών πολιτών έχει εντατικοποιηθεί. Το γεγονός αυτό σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με την εντυπωσιακή ποσοτική αύξηση των αστικών πληθυσμών σε όλο τον κόσμο, την παραγωγή θεωρητικής όσο και εφαρμοσμένης γνώσης από την υλοποίηση μεγάλων προγραμμάτων αστικής αναγέννησης αλλά και την ανάγκη για συστηματικότερη έρευνα της ερμηνείας του αστικού φαινομένου τόσο εντός όσο και εκτός μουσείων. Επιπλέον, νέα φιλόδοξα προγράμματα δημιουργίας μουσείων πόλεων σηματοδοτούν εξελίξεις και εισάγουν νέα πρότυπα μουσειακής πολιτικής, λειτουργίας, επικοινωνίας και κοινωνικής ενεργοποίησης των πολιτών σε θέματα που αφορούν όχι μόνο το παρελθόν αλλά και το παρόν και μέλλον της πόλης τους.

Η προ εξαιτίας σύσταση της Διεθνούς Επιτροπής για τις Συλλογές και τις Δραστηριότητες των Μουσείων Πόλεων (CAMOC) εκφράζει την ανάγκη για εντατικοποίηση και συστηματοποίηση του διαλόγου για τη μελέτη του αστικού φαινομένου και του ρόλου των μουσείων πόλεων στις σύγχρονες κοινωνίες. Το παρόν κείμενο θα επιχειρήσει καταρχήν να σκιαγραφήσει την ταυτότητα, τους στόχους και τις δράσεις της Επιτροπής και στη συνέχεια θα παρουσιάσει συνοπτικά τα βασικά σημεία του πιο

πρόσφατου συνεδρίου της, το οποίο πραγματοποιήθηκε από 31 Οκτωβρίου έως 3 Νοεμβρίου 2011 στο Βερολίνο.

1. Ταυτότητα – Δράσεις – Στόχοι

Η ταυτότητα της Επιτροπής αποτυπώνεται συνοπτικά στα ακόλουθα πεδία:

Όραμα

Να αποτελέσει φορέα με διεθνώς αναγνωρισμένο κύρος, μια δεξαμενή ιδεών ("think-tank") του ICOM για τις πόλεις και τα μουσεία πόλεων.

Αποστολή

Να συνεχίσει να είναι ένα φόρουμ ανοιχτό σε όλους όσοι ενδιαφέρονται για τις πόλεις και δραστηριοποιούνται στη μελέτη τους, ένα σημείο επαφής για ανταλλαγές ιδεών, εμπειριών, γνώσεων, ένα δίκτυο συνεργασιών διεθνούς εμβέλειας.

Αξίες

Καινοτομία, δημιουργικότητα, διαφάνεια, συμμετοχικότητα, εξωστρέφεια, διεπιστημονικότητα, συνέργεια.

Μέλη

Περί τα 150 μέλη (επαγγελματίες μουσειών πόλεων, αρχιτέκτονες, πολεοδόμοι, μουσιολόγοι, ιστορικοί, κ.ά.) από τουλάχιστον 40 χώρες, κυρίως ευρωπαϊκές. Στο προσεχές διάστημα, στόχος της Επιτροπής είναι η προσέλκυση νέων μελών από χώρες και ηπείρους που δεν εκπροσωπούνται επαρκώς.

Διοικητικό Συμβούλιο

Δεκαπενταμελές. Στην παρούσα σύνθεσή του (για το διάστημα 2011-2013) τα μέλη του προέρχονται από την Ευρώπη, Ασία και Αμερική (Τουρκία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Γερμανία, Μ. Βρετανία, Γαλλία, Ρωσία, Η.Π.Α., Βραζιλία, Κίνα, Καναδάς).

Πρόεδρος CAMOC (2011-2013): Suay Aksoy (Τουρκία)

Γραμματέας CAMOC (2011-2013): Μάρλεν Μούλιου (Ελλάδα)

Συνέδρια

- Ιδρυτικό Συνέδριο Επιτροπής, Μόσχα (2005).
- Τα μουσεία πόλεων ως οδηγοί στην κατανόηση της αστικής ζωής (Museums of the city as gateways to the understanding of urban life), Βοστώνη, 2006.
- Μουσεία πόλεων και η εξέλιξη της πόλης (City museums and city development), Βιέννη, 2007.
- Μουσεία πόλεων και το μέλλον της πόλης (City museums and the future of the city), Σεούλ, 2008.
- Συλλέγοντας αστικές ιστορίες κατά την ηλεκτρονική εποχή (Collecting urban history in the electronic age), Κωνσταντινούπολη, 2009.

- Για μια καλύτερη πόλη: Η συμβολή των μουσειών πόλεων στη βελτίωση των συνθηκών ζωής στην πόλη (A better city: the contribution of the city museum to the improvement of the urban condition), Σαγκάη, 2010.
- Συμμετοχικές στρατηγικές για την αποτύπωση του μεταλλασσόμενου αστικού τοπίου (Participative strategies in capturing the changing urban world), Βερολίνο, 2011.
- Θέμα συνεδρίου υπό διαμόρφωση, Βανκούβερ, 2012.
- Θέμα συνεδρίου υπό διαμόρφωση, Ρίο ντε Τζανέιρο, 2013.

Εκδόσεις

- Urban life and Museums, ειδικό αφιέρωμα του περιοδικού Museum International (Σεπτ. 2006), βασισμένο στις ανακοινώσεις του Συνεδρίου της Βοστώνης.
- Ian Jones, Bob Macdonald και Darryl McIntyre (επιμ.), 2008, City museums and city development, AltaMira Press, έκδοση βασισμένη στις ανακοινώσεις του Συνεδρίου της Βιέννης.
- City museums and the future of the city, 2010, δίγλωσση έκδοση του Μουσείου της Σεούλ, βασισμένη στις ανακοινώσεις του Συνεδρίου της Σεούλ.

Ιστοσελίδα

Η ιστοσελίδα της Επιτροπής (<http://camoc.icom.museum/index2.php>) τροφοδοτείται συνεχώς με νέο υλικό (νέα για συνέδρια και προγράμματα, εκδόσεις, ηλεκτρονικά newsletters, βιβλιογραφία για μουσεία πόλεων και τις πόλεις, κ.ά.). Ωστόσο, με ορατά πλέον τα σημάδια του χρόνου χρήζει άμεσης ανανέωσης, κάτι που αποτελεί μία από τις προτεραιότητες της Επιτροπής.

Ηλεκτρονικό Newsletter

Η Επιτροπή από τις αρχές του 2011 επανασχεδίασε και εκδίδει, ανά τρίμηνο, ηλεκτρονικό Newsletter με ανανεωμένη αισθητική, δομή και περιεχόμενο. Τα τεύχη του 2011 είναι προσβάσιμα μέσω της ιστοσελίδας της Επιτροπής.

Διακρίσεις

Η Επιτροπή μέχρι σήμερα έχει λάβει τρεις διακρίσεις από το ICOM για την ποιότητα των δράσεών της και των ετήσιων αναφορών επί των πεπραγμένων της.

Στόχοι για το διάστημα 2011-2013

Οι στόχοι της Επιτροπής εναρμονίζονται με τους στόχους του ICOM, όπως αυτοί περιγράφονται στο κείμενο Στρατηγικού Σχεδιασμού (Strategic Plan) για το διάστημα 2011-2013. Η τελική επιλογή τους διαμορφώθηκε με βάση τις απόψεις των μελών της Επιτροπής, οι οποίες συγκεντρώθηκαν συστηματικά μέσω δομημένης έρευνας που διενεργήθηκε από τη Γραμματέα της Επιτροπής στις αρχές του 2011. Αναλυτική παρουσίαση της σχετικής έρευνας

περιλαμβάνεται στο 1ο τεύχος του ηλεκτρονικού Newsletter της Επιτροπής. Συνοπτικά ως στόχοι ορίζονται οι εξής:

- Η δημιουργία δικτύου συνεργασιών μεταξύ των μουσείων πόλεων διεθνώς, και η ανάληψη πρωτοβουλιών για κοινές δράσεις και προγράμματα, όπως π.χ. εκθέσεις.
- Η δημιουργία μιας ηλεκτρονικής βάσης δεδομένων για τα μουσεία πόλεων (και συναφείς οργανισμούς), η οποία θα τροφοδοτείται από τους ίδιους τους οργανισμούς και θα αποτελεί ένα εργαλείο για τη συνολική αποτύπωση της ταυτότητας και των δράσεών τους. Η δημιουργία της βάσης δεν θα αποσκοπεί απλώς στη συλλογή δεδομένων αλλά στην αξιοποίηση αυτών για τη δικτύωση των μουσείων πόλεων, τις μεταξύ τους συνεργασίες και την ανάληψη κοινών δράσεων ή ερευνητικών προγραμμάτων.
- Η ενθάρρυνση και εδραίωση συνεργασιών με την κοινωνία των πολιτών αλλά και κυβερνητικούς φορείς, με στόχο την κινητοποίησή τους για την αποτελεσματική διαχείριση αστικών προβλημάτων.
- Η παροχή τεχνογνωσίας από τα μέλη της Επιτροπής σε προγράμματα δημιουργίας νέων μουσείων πόλεων, τα οποία θα βασίζονται στο μοντέλο του συμμετοχικού μουσείου με ενεργή τη δραστηριοποίηση των πολιτών για την επίλυση αστικών και κοινωνικών θεμάτων.
- Η ποσοτική και γεωγραφική διεύρυνση της βάσης των μελών της Επιτροπής, με την προσέλκυση νέων εγγραφών από όλες τις ηπείρους, με έμφαση τη Β. και Ν. Αμερική, Ασία και Αφρική.
- Η περαιτέρω ενίσχυση της εκδοτικής δραστηριότητας της Επιτροπής (έντυπης και ηλεκτρονικής).
- Ο συνολικός επανασχεδιασμός της ιστοσελίδας της Επιτροπής ώστε να αποτελεί μια πολύτιμη πηγή πληροφοριών για τα μουσεία πόλεων και τις πόλεις, με ενσωμάτωση των αναγκαίων «εργαλείων» που θα επιτρέπουν την on-line ανταλλαγή απόψεων για θέματα συναφή με το αντικείμενο της Επιτροπής.
- Η συνέργεια με άλλες Διεθνείς Επιτροπές του ICOM και τη διεθνή πανεπιστημιακή κοινότητα για ανάληψη κοινών δράσεων και έργων, όπως π.χ. την από κοινού οργάνωση ετήσιων συνεδρίων ή εξειδικευμένων σεμιναρίων. Η σύμπραξη του CAMOC με τις επιτροπές COMCOL και ICOM-EUROPE για την οργάνωση του ετήσιου συνεδρίου του 2011 στο Βερολίνο αποτελεί την πρώτη έμπρακτη απόδειξη αυτού του στόχου.
- Η ανάπτυξη συνεργασιών με την UNESCO, το ICOMOS και άλλους διεθνείς πολιτιστικούς φορείς.
- Ο επανασχεδιασμός των ετήσιων επιστημονικών συνεδρίων της Επιτροπής, ώστε να προάγεται περισσότερο ο διάλογος μεταξύ των συμμετεχόντων και η ουσιαστική σύνδεση θεωρίας και πράξης.

- Η αναζήτηση χορηγιών με στόχο την οικονομική βιωσιμότητά και ενδυνάμωση της Επιτροπής για ανάληψη νέων έργων.

2. Ετήσιο Συνέδριο, Βερολίνο 2011

Το συνέδριο ήταν τετραήμερο και το πρόγραμμά του αρθρώθηκε σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, το CAMOC επέλεξε να συμπράξει με τη νεοσυσταθείσα Διεθνή Επιτροπή για τις Συλλογές (COMCOL) και την περιφερειακή Επιτροπή ICOM-EUROPE, υιοθετώντας ως κοινή θεματική τις «Συμμετοχικές Στρατηγικές» στα μουσεία, η οποία αναπτύχθηκε κατά τις δύο πρώτες μέρες του συνεδρίου (31/10-1/11) με κοινούς προσκεκλημένους ομιλητές (keynote-speakers) και εισηγητές από τις τρεις Επιτροπές. Στο δεύτερο μέρος (2-3/11), το CAMOC συνέχισε τις εργασίες του ανεξάρτητα, εστιάζοντας αποκλειστικά σε συμμετοχικές στρατηγικές που αποτυπώνουν το μεταλλασσόμενο αστικό τοπίο.

1ο μέρος (31/10-1/11)

Το συνέδριο φιλοξενήθηκε στο Μουσείο των Πολιτισμών της Ευρώπης (Museum of European Cultures), ένα ανθρωπολογικό μουσείο με σημαντικές εθνολογικές συλλογές (όχι αποκλειστικά ευρωπαϊκής προέλευσης), που βρίσκεται στο όμορφο προάστιο του Βερολίνου Dahlem. Οι διοργανωτές του συνεδρίου, με αφετηρία ερωτήματα, όπως (α) τι συλλέγουν σήμερα τα μουσεία και πώς; (β) ποιες ιστορίες αφηγούνται και ποιος αναλαμβάνει τον ρόλο του αφηγητή, (γ) πώς αποφασίζουν τι είναι σημαντικό και τι όχι, (δ) πώς διατηρούν και διαχειρίζονται τις σύγχρονες συλλεκτικές επιλογές τους, θέλησαν να προκαλέσουν μια συζήτηση για την επιλεκτική αποτύπωση του παρελθόντος όσο και του παρόντος από τα μουσεία διαμέσου των συλλογών τους. Οι βασικοί εισηγητές ήταν τρεις και προέρχονταν τόσο από μουσεία πόλεων όσο και από τον ακαδημαϊκό χώρο. Η Renée Kistemaker, εκπροσωπώντας το Μουσείο του Άμστερνταμ, παρουσίασε το επιτυχημένο ευρωπαϊκό διεπιστημονικό πρόγραμμα Entrepreneurial Cultures in European Cities (2008-2010), το οποίο συγκέντρωσε πολύ ενδιαφέρον υλικό για τη ζωή και τη συμβολή μικρών σύγχρονων επιχειρήσεων σε οκτώ ευρωπαϊκές πόλεις. Ο καθηγητής αστικών σπουδών Frank Echardt, από το Πανεπιστήμιο Bauhaus της Βαϊμάρης και επικεφαλής δύο σημαντικών ερευνητικών προγραμμάτων με τίτλο Mediacity και Future Urban Research in Europe, έδωσε μια εξαιρετική διάλεξη για τις εμπειρίες, τις αντιφάσεις και τις προκλήσεις των σύγχρονων πόλεων. Η Chrischene Julius, από το District Six Μουσείο του Κέιπ Τάουν, μίλησε για τον εκτοπισμό 60.000 κατοίκων από τη συνοικία του District Six τη δεκαετία του 1960 και την εμπειρία συμμετοχικής

δημιουργίας ενός κοινοτικού μουσείου για την ιστορία του District Six, με αφετηρία και γνώμονα τη διατήρηση της μνήμης των πρώην κατοίκων του.

Οι έντεκα ανακοινώσεις που ακολούθησαν, με ομιλητές από έξι χώρες (Αγγλία, Γερμανία, Νορβηγία, Αυστρία, Σλοβενία, Δανία), έθεσαν διάφορα ζητήματα για:

- συλλεκτικές πολιτικές,
- κριτήρια για την απόκτηση αντικειμένων από τον σύγχρονο υλικό πολιτισμό και διαδικασιών για την ένταξή τους στις μόνιμες συλλογές των μουσείων,
- συνεργασίες μουσείων και κοινοτήτων για την επιλογή νέων αποκτημάτων (π.χ. διάφορες σχετικές δράσεις από το Νορβηγικό Μουσείο Πολιτισμικής Ιστορίας, το πρόγραμμα What's Your Story? που ανέπτυξε το Discovery Museum στο Tyne και Wear της Β. Αγγλίας, το πρόγραμμα Red Road Flats Project του Ανοικτού Μουσείου της Γλασκώβης, τα προγράμματα The Secret Life of Smithdown Road και Above Us only Sky του νέου Μουσείου του Λίβερπουλ, κ.ά.),
- θεσμοθέτηση νέων επαγγελματικών ιδιοτήτων, όπως του Community Consultation Coordinator and Community Curator, αλλά και
- ιδεολογικές επιλογές όσον αφορά στη συγκρότηση συλλογών που εκπροσωπούν την Ευρώπη και εκφράζουν την ευρωπαϊκή ταυτότητα.

Παρουσίασαν, επίσης, διάφορες πρωτοποριακές εκθεσιακές δράσεις και προγράμματα που αφορούν στις σύγχρονες πόλεις και τη ζωή σε αυτές, όπως τη διαρκώς ανανεούμενη έκθεση Our City, Our Stories του νέου Μουσείου του Λίβερπουλ και το City Laboratory που εντάσσεται στο πλαίσιο αναμόρφωσης του Μουσείου της Φρανκφούρτης. Η εξαιρετική διάλεξη της Διευθύντριας του Μουσείου της Κοπεγχάγης Jette Sandhal, με τίτλο «Συλλέγοντας σύγχρονα αντικείμενα αγάπης», εστίασε σε μερικά εξαιρετικά φορτισμένα συναισθηματικά προσωπικά αντικείμενα του φιλοσόφου Søren Kierkegaard, τα οποία περιήλθαν στη συλλογή του Μουσείου και θα αποτελέσουν τον πυρήνα μιας συμμετοχικής περιοδεύουσας έκθεσης που θα πραγματοποιείται την έννοια της αγάπης σε όλες τις εκφάνσεις της (μητρική, ερωτική, συζυγική, θρησκευτική, κ.ά.). Ο πυρήνας αυτός θα εμπλουτίζεται συνεχώς με νέα αντικείμενα που θα φέρνουν πολίτες από τα διάφορα μέρη όπου θα φιλοξενείται η έκθεση, με στόχο την ανάδειξη των τοπικών διαφορών στην προσέγγιση της έννοιας της αγάπης.

2ο μέρος (2-3/11)

Το ξεχωριστό πρόγραμμα του CAMOC περιλάμβανε μια ποικιλία παρουσιάσεων που πραγματοποιήθηκαν σε τρεις ξεχωρι-

στους χώρους: στο Kreuzberg Μουσείο στην ομώνυμη πολυπολιτισμική γειτονιά του Βερολίνου, στο θεματικό βιβλιοπωλείο Pro qm, το οποίο ασχολείται ειδικά με την πόλη και είναι γνωστό για τις πρωτοποριακές πολιτιστικές του δράσεις, και στο αρχιτεκτονικό γραφείο IFAU, το οποίο σχεδιάζει ενδιαφέροντα αρχιτεκτονικά προγράμματα με γνώμονα την ενθάρρυνση της συμμετοχικής δράσης των πολιτών. Παρουσιάστηκαν δεκαέξι σύντομες ανακοινώσεις και τρεις εκτενέστερες που αφορούσαν τους παραπάνω φορείς. Τα θέματα των ανακοινώσεων αφορούσαν κατά κύριο λόγο στη σχέση των μουσείων πόλεων με τις πόλεις και τους κατοίκους τους και στις συμμετοχικές δράσεις που αναπτύσσουν για την αντιπροσωπευτική εκπροσώπησή τους στις αστικές αφηγήσεις που επιχειρούν, στη συνεργασία των μουσείων με κοινότητες μεταναστών, στη δυναμική της ψυχογεωγραφίας στη χαρτογράφηση της μνήμης της πόλης, στην αξιοποίηση των νέων μέσων για την προβολή όλων των εκφάνσεων της ιστορίας των πόλεων και της αστικής καθημερινότητας, στη διαχείριση πόλεων-μουσείων, σε προγράμματα αστικής αναγέννησης και πολεοδομικού σχεδιασμού, καθώς και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά διαφόρων μουσείων πόλεων, όπως της Σεούλ, της Σόφιας, του Ταλίν, του El Paso του Τέξας, της Κρακοβίας, του Λίβερπουλ, κ.ά.

Το πρόγραμμα του συνεδρίου περιλάμβανε, επίσης, επισκέψεις σε μουσεία και εκθέσεις (Μουσείο των Πολιτισμών της Ευρώπης, Γερμανικό Ιστορικό Μουσείο, Kreuzberg Museum), αλλά και σε χώρους εναλλακτικούς που σχετίζονται με πολύ ενδιαφέρουσες προσπάθειες αστικής αναγέννησης στο Βερολίνο, όπως (α) το πρόγραμμα Uferhallen (www.uferhallen.de), το οποίο αφορά στη μετατροπή ενός γκαράζ και αμαξοστασίου σε πολιτιστικό κέντρο με ατελιέ καλλιτεχνών και χώρους περιοδικών εκθέσεων και χορού, (β) το πρόγραμμα ExRotaprint (www.exrotaprint.de), το οποίο στεγάζεται στο εμβληματικό για την αρχιτεκτονική του πρώην εργοστάσιο Rotaprint και φιλοξενεί καλλιτεχνικά και βιοτεχνικά εργαστήρια, καθώς και χώρους περιοδικών εκθέσεων.

Με την ολοκλήρωση του συνεδρίου, το CAMOC διενήργησε έρευνα αξιολόγησής του, τα πορίσματα της οποίας θα ανακοινωθούν στο προσεχές 4ο τεύχος του ηλεκτρονικού Newsletter, που θα κυκλοφορήσει τον Ιανουάριο του 2012.

Όσοι ενδιαφέρονται για το έργο του CAMOC και επιθυμούν να γίνουν μέλη του, μπορούν να απευθύνονται στη Γραμματέα της Επιτροπής Μάρλεν Μούλιου, στην ηλεκτρονική διεύθυνση secretary@camoc.icom.museum.

Ημερίδα ICOM - CECA

ΑΜΑΛΙΑ ΤΣΙΤΟΥΡΗ

Στις 24 Ιουνίου 2011 πραγματοποιήθηκε, για τρίτη χρονιά, ημερίδα με τίτλο «Εκπαιδευτικές δράσεις για την πολιτιστική κληρονομιά και το περιβάλλον 2010-11», στο πλαίσιο των συναντήσεων εργασίας της ελληνικής ομάδας ICOM - CECA (Committee for Education and Cultural Action). Η τελευταία αντίστοιχη συνάντηση ενημέρωσης και ανταλλαγής προβληματισμών και απόψεων πάνω σε ευρύτερα ζητήματα της μουσειακής εκπαίδευσης είχε λάβει χώρα το 2009, ενώ το 2010 η ημερίδα της ομάδας ICOM - CECA με τίτλο «Χρήση των νέων τεχνολογιών στο πλαίσιο μουσειακών εκπαιδευτικών δράσεων» επικεντρώθηκε στην εκπαιδευτική αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών τόσο σε θεωρητικό όσο και σε τεχνικό επίπεδο.

Στόχος της φετινής συνάντησης, την οποία παρακολούθησαν 150 περίπου άτομα, υπήρξε η δημιουργική συνεύρεση εργαζόμενων σε μουσεία ή άλλους πολιτιστικούς φορείς, εκπροσώπων της εκπαιδευτικής κοινότητας, πανεπιστημιακών και γενικότερα ατόμων που δραστηριοποιούνται στον χώρο της μουσειακής εκπαίδευσης στην Ελλάδα.

Αντικείμενο της ημερίδας, και συγχρόνως αφετηρία για συζητήσεις θεωρητικού ή τεχνικού χαρακτήρα, αποτέλεσε η παρουσίαση επιλεγμένων εκπαιδευτικών εφαρμογών για την πολιτιστική κληρονομιά και το φυσικό περιβάλλον που υλοποιήθηκαν κατά το ακαδημαϊκό έτος 2010-11 τόσο στην Αθήνα όσο και στην περιφέρεια. Στην ημερίδα παρουσιάστηκαν 30 εισηγήσεις από ποικίλους φορείς, ανάμεσά τους δημόσια, ιδιωτικά και δημοτικά μουσεία κάθε κατηγορίας, κεντρικές και περιφερειακές υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, πολιτιστικά ιδρύματα τραπεζών, πανεπιστήμια και ερευνητικά κέντρα.

Οι εισηγήσεις της ημερίδας οργανώθηκαν στις παρακάτω 5 ενότητες, με βάση το θεματικό τους περιεχόμενο ή/και τον φορέα υλοποίησης: (1) Μουσεία και Συλλογές Τέχνης, (2) Αρχαίος και βυζαντινός κόσμος, (3) Νεοελληνική πολιτιστική κληρονομιά, (4) Δράσεις από πανεπιστημιακά ιδρύματα, (5) Δράσεις για το περιβάλλον και άλλες ειδικές εκπαιδευτικές δράσεις. Στο πλαίσιο αυτό παρουσιάστηκε ένα πλούσιο ψηφιδωτό νέων εκπαιδευτικών δράσεων για τον υλικό και άυλο πολιτισμό, καθώς και για το φυσικό περιβάλλον, πολλές από τις οποίες υλοποιήθηκαν στο πλαίσιο περιοδικών εκθέσεων, εορτασμών και επετειακών εκδηλώσεων. Οι δράσεις περιλάμβαναν προγράμματα σε ποικίλους χώρους πολιτισμικής αναφοράς, έντυπα και εκπαιδευτικούς φακέλους, μουσειοσκευές και άλλα φορητά εκπαιδευτικά υλικά, πολυμεσικές εφαρμογές, εκπαιδευτικές ιστοσελίδες, σεμινάρια επιμόρφωσης εκπαιδευτικών και δια-

κρατικά προγράμματα συνεργασίας. Οι δραστηριότητες που παρουσιάστηκαν είχαν ως αποδέκτες τους παιδιά προσχολικής και σχολικής ηλικίας, οικογένειες, άτομα της τρίτης ηλικίας, ομάδες ΑμεΑ ή άλλες κατηγορίες του «κοινωνικού αποκλεισμού», όπως μέλη θεραπευτικών κοινοτήτων.

Οι εφαρμογές αυτές κατέδειξαν ορισμένες ενδιαφέρουσες τάσεις του ελληνικού μουσειοπαιδαγωγικού χάρτη, όπως οι πολυεπίπεδες ερμηνευτικές προσεγγίσεις, η σύνδεση της συζήτησης για το χθες με τις ανάγκες του σήμερα, ο προβληματισμός για το ολοένα μεταβαλλόμενο κοινωνικό τοπίο, η διαθεματική προσέγγιση του υλικού και άυλου πολιτισμού, η εκπαιδευτική αξιοποίηση «παραγνωρισμένων» μνημείων, η χρήση νέων τεχνολογιών, η διάθεση για ποικίλες συνεργατικές δράσεις. Μέσα από τις συζητήσεις που ακολούθησαν, έγινε ακόμη φανερό ότι την κοινότητα των επαγγελματιών της μουσειακής εκπαίδευσης απασχολούν διάφορα ζητήματα, όπως το ερμηνευτικό περιεχόμενο και η φιλοσοφία των δράσεων, η βιωσιμότητα, ο πολλαπλασιασμός και η προβολή των εκπαιδευτικών εφαρμογών, η ανάγκη να χτιστούν γέφυρες ουσιαστικής επικοινωνίας με την κοινότητα και, βέβαια, τα ιδιαίτερα σημαντικά οικονομικά και θεσμικά προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα ο πολιτισμός και η εκπαίδευση μέσα από αυτόν.

Οι εισηγήσεις της ημερίδας, που φιλοξενήθηκε στο Θησείο, στο αμφιθέατρο της Διεύθυνσης Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του ΥΠΠΟΤ, πλαισιώθηκαν από προβολές power point και παρουσιάσεις πολυμεσικών εφαρμογών, ενώ έντυπο ενημερωτικό υλικό για τις τρέχουσες εκπαιδευτικές δράσεις μοιράστηκε σε όσους παρακολούθησαν τις εργασίες της ημερίδας.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

1. Μουσεία και Συλλογές Τέχνης

Μουσείο Γ. Γουναρόπουλου, Μουσείο Ελληνικής Παιδικής Τέχνης, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τράπεζας.

2. Αρχαίος και βυζαντινός κόσμος

ΥΠΠΟΤ - Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας, Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, ΥΠΠΟΤ - Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης, ΥΠΠΟΤ - Β' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Αττικής & Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων και Επικοινωνίας, ΥΠΠΟΤ - Δ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Ναυπλίου, ΥΠΠΟΤ - ΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Πάτρας, ΥΠΠΟΤ - Ι' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Δελφών, ΥΠΠΟΤ - ΙΒ' Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Ιωαννίνων, ΥΠΠΟΤ - ΛΓ'

Νέα Μουσεία & Επανεκθέσεις

Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων Ομιλία για την πρόσφατη απόκτηση συλλογής κρητικών νομισμάτων

ΜΑΡΙΑ ΑΝΔΡΕΑΔΑΚΗ-ΒΛΑΖΑΚΗ

«Μουσεία και Μνήμη» είναι ο τίτλος του εορτασμού της Διεθνούς Ημέρας Μουσείων για το 2011. Μέσα στα πολλαπλά επίπεδα μνήμης που ενσωματώνονται σε αυτό το κτήριο, το οποίο σήμερα στεγάζει το Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων, ας προσθέσουμε και την ιστορία που μόλις θα σας διηγηθώ, λίγο απίστευτη ακόμη και στους ίδιους τους εμπλεκόμενους. Ήταν η δυνατή αγάπη για την πολιτιστική μας κληρονομιά

Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Πρέβεζας, ΥΠΠΟΤ - ΛΗ΄ Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Καλαμάτας, ΥΠΠΟΤ - ΛΘ΄ Εφορεία Προϊστορικών & Κλασικών Αρχαιοτήτων Τρίπολης.

3. Νεοελληνική πολιτιστική κληρονομιά

Μουσείο Μπενάκη, Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο, Μουσείο Ελληνικής Λαϊκής Τέχνης, Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο Μακεδονίας - Θράκης, Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς, Μουσείο Παραδοσιακής Ζωής Κρήτης «Λυχνοστάτης».

4. Δράσεις από πανεπιστημιακά ιδρύματα

Μουσείο Αρχαιολογίας και Ιστορίας της Τέχνης - Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών, Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας Πανεπιστημίου Πατρών, ΤΕΙ Πάτρας - Τμήμα Μουσειολογίας, Μουσειογραφίας και Σχεδιασμού Εκθέσεων, Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

5. Δράσεις για το περιβάλλον και άλλες

ειδικές εκπαιδευτικές δράσεις

Οι Φίλοι του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας, Ακαδημία Αθηνών - Κέντρο Ερεύνης της Ελληνικής Λαογραφίας, Φάρος Τυφλών της Ελλάδος - Μουσείο Αφής, Ελληνικό Παιδικό Μουσείο.

που οδήγησε στην απόκτηση της μοναδικής συλλογής αρχαίων κρητικών, αργυρών κυρίως, νομισμάτων, που σας παρουσιάζουμε απόψε. Η αγάπη αυτή κινητοποίησε διαφορετικούς ανθρώπους, σε διαφορετικά σημεία της Γης, να ενώσουν τις δυνάμεις τους και μέσα σε διάστημα δέκα μόλις ημερών να επιτύχουν την επιστροφή 178 σπάνιων θησαυρών στον τόπο τους, στην Κρήτη.

Ένα πρωινό, στα τέλη Φεβρουαρίου του 2008, ο συμπολίτης μας Μανώλης Μανούσκακας κατέφθασε πρώτος στα γραφεία της ΚΕ΄ Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων στα Χανιά, κρατώντας τον κατάλογο επικείμενης δημοπρασίας από τον οίκο Künker, στην πόλη Osnabrück της Γερμανίας, της συλλογής κρητικών νομισμάτων Burkhard Traeger, με έντονη την αγωνία για την τύχη του εξαιρετικού αυτού κρητικού θησαυρού, γιατί πολλά από τα νομίσματα της συλλογής φάνταζαν μοναδικά και ως κοπές και ως έργα τέχνης. Το γεγονός μάς καθήλωσε. Ο ίδιος κατάλογος έφτασε και στην Εφορεία, αλλά ούτως ή άλλως ήταν ήδη πολύ αργά για οποιοδήποτε αναβολές και κινητοποιήσεις για να προχωρήσει μια διαπραγμάτευση. Η δημοπρασία ήταν δεδομένη, σε 10 μόλις μέρες. Αν δεν βρισκόταν μια λύση κατεπείγοντως, πολλά από τα ωραιότερα κρητικά νομίσματα θα εμπλούτιζαν διάφορες συλλογές του εξωτερικού. Απευθυνθήκαμε στην Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, αλλά μας επιβεβαίωσαν ότι δεν υπήρχε ο απαιτούμενος χρόνος κινητοποίησης. Από την άλλη πλευρά, η ΚΕ΄ Εφορεία ετοιμαζόταν πυρετωδώς για τα εγκαίνια της μεγάλης έκθεσης του μινωικού πολιτισμού στο Ίδρυμα Ονάση στη Νέα Υόρκη, που συνέπιπτε χρονικά με τη δημοπρασία, και της οποίας είχε τον συντονισμό. Όλα φαίνονταν αδύνατα, και αδύναμοι εμείς οι ίδιοι ως απλοί θεατές αφήναμε να χάνεται η κληρονομιά μας. Και όμως όλα έγιναν, ακριβώς κατά τη διάρκεια ενός ταξιδιού από τα Χανιά στην Αθήνα και τη Νέα Υόρκη, με εφόδιο και συνδυατικό κρίκο όσων συνεργάστηκαν την αγάπη για την κληρονομιά μας αλλά και μια βουβή οργή για τον σπαραγμό των αρχαιοτήτων αυτού του τόπου.

Με ένα τηλεφώνημα, ο Διευθύνων Σύμβουλος της Κοινοπραξίας Club Hotel Casino Loutraki, ο οποίος βρισκόταν στα βάθη της Ασίας, πρόσφερε χωρίς δισταγμό τη συγκατάβασή του για την οικονομική στήριξη της προσπάθειας και αυτό μάς έδωσε φτερά. Στην Αθήνα, η προϊστάμενη του Νομισματικού Μουσείου κ. Δέσποινα Ευγενίδου πρόσφερε με ενθουσιασμό τις πολύτιμες υπηρεσίες της και επικοινωνήσε με την εμπειρογνώμονα νομισματολόγο βρετανικού οίκου κ. Ελένη Παπαευθυμίου για να μεταβεί από το Λονδίνο στη Γερμανία, να ελέγξει τη γνησιότητα των νομισμάτων και να συμβάλει στην απόκτηση των σημαντικότερων, διαμέσου της αναπόφευκτης δημοπρασίας. Η κ. Παπαευθυμίου πήρε τη σκυτάλη της αγωνίας και πρόσφερε

χωρίς αμοιβή τις υπηρεσίες της. Στις 4 το πρωί στη Νέα Υόρκη, την παραμονή των εγκαινίων της έκθεσης, μάθαμε για την αγορά 178 σπάνιων νομισμάτων από την Κοινοπραξία, μετά από σκληρή διαπραγμάτευση, και τη δωρεά τους στο Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων. Η αγωνία όλων μεταβλήθηκε σε άκρατο ενθουσιασμό. Ευτυχώς που στην πολύ δύσκολη αυτή στιγμή βρέθηκε ο χορηγός, ο οποίος δέχτηκε να πληρώσει ένα σοβαρό ποσό για ένα πολύ σοβαρό σκοπό, ακριβώς μέσα στο πνεύμα του θεσμού της αρχαίας ελληνικής χορηγίας. Ευγνωμονούμε γι' αυτό την Κοινοπραξία και ειδικά τον κ. Στεργιώτη. Γιατί, όχι μόνο η νομισματική έκθεση του Μουσείου Χανίων εμπλουτίστηκε και κατέστη κορυφαία στο νησί, αλλά κυρίως γιατί τα νομίσματα επέστρεψαν στην Κρήτη. Έστω πληρώνοντας, καθώς η συλλογή ήταν νόμιμη, πήραμε πίσω τα αγαθά μας. Αυτό δεν σημαίνει ότι η βουβή οργή έχει καταλαγιάσει.

Όμως, δεν τέλειωσαν όλα εδώ. Με τον ερχομό των νομισμάτων, μετά τη διαδικασία της αποδοχής της δωρεάς, όπου εργάστηκαν κυρίως οι κ.κ. Β. Νινιού, Κ. Τζανακάκη και Μ. Σκόρδου, όλοι στην Εφορεία κρίναμε ότι γεννάται άμεση ανάγκη έκθεσης των νομισμάτων και κατ' ουσίαν απόδοσή τους στο κοινό, σε σας, όπου και ανήκουν. Χρειάζονταν αξιόλογες προθήκες όπου θα συνεκθέτονταν και τα σημαντικά νομίσματα της μόνιμης συλλογής του Μουσείου, οι οποίες θα μπορούσαν να έχουν τέτοια μορφή ώστε να μπορούν να προσαρμοστούν και να ενταχθούν στην έκθεση του νέου Μουσείου. Πάλι η Κοινοπραξία έδωσε τα χρήματα και ολοκλήρωσε την προσφορά της. Η αρχιτέκτων του Εθνικού Μουσείου κ. Μπέσυ Δρούγκα εμπνεύστηκε το σχέδιο των προθηκών και έδωσε μια ξεχωριστή λύση στην έκθεση των νομισμάτων, δική της ιδέα και γι' αυτό μοναδική. Η κατασκευή των προθηκών έγινε από τον κ. Στέλιο Πολυμενάκο και τον γραφιστικό τομέα ανέλαβε η εταιρεία Μπεζαριάνου. Η κ. Νινιού με τις κ.κ. Σκόρδου και Τζανακάκη, που θα σας μιλήσουν αναλυτικά για τα νομίσματα στη συνέχεια, μαζί με τη συντηρήτρια κ. Άννα Μυλωνά και τον αρχιτεχνίτη κ. Μανώλη Πολυχρονάκη, υποστήριξαν κοπιωδώς το εγχείρημα. Στην όλη προσπάθεια συνέδραμε και η αρχαιολόγος του Νομισματικού Μουσείου κ. Εύα Αποστόλου.

Διαλέξαμε τη Διεθνή Ημέρα Μουσείων για να βρεθούμε εδώ και να τιμήσουμε τους δωρητές και συντελεστές του έργου που απολαμβάνει πλέον ο επισκέπτης στο Αρχαιολογικό Μουσείο Χανίων και το οποίο μάς γεμίζει ανακούφιση, γιατί όλοι μαζί καταφέραμε να ξαναγυρίσει κοντά μας η κληρονομιά μας. Ας ελπίσουμε ότι με τον καιρό θα γίνει συνείδηση όλων ότι η πολιτιστική κληρονομιά μας δεν αποσπάται παράνομα, δεν ξεπουλιέται, αλλά προστατεύεται, γιατί ανήκει στα παιδιά μας και στα παιδιά των παιδιών μας. Μόνο τότε ο αγώνας για την πάταξη της αρχαιοκαπηλίας θα είναι πράγματι νικηφόρος.

Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας Πανεπιστημίου Πατρών

PENY ΘΕΟΛΟΓΗ-ΓΚΟΥΤΗ

Το Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας (MET) θεσμοθετήθηκε το 2001 ως Εργαστήριο της Σχολής Θετικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πατρών. Στεγάζεται σε νέο κτήριο που έχει κατασκευαστεί ειδικά για το μουσείο στον χώρο της πανεπιστημιούπολης. Το σημερινό κτήριο αποτελεί το πρώτο τμήμα (25% περίπου) ενός οικοδομήματος 3.500 τ.μ., που έχει μελετηθεί και σχεδιαστεί για να στεγάσει το MET. Το μουσείο, εκτός από τον εκθεσιακό χώρο, διαθέτει και αμφιθέατρο 180 θέσεων.

Οι στόχοι του Μουσείου Επιστημών και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών είναι:

- Να διαδώσει την επιστήμη σε όσο το δυνατόν περισσότερα επίπεδα.
- Να φέρει σε επαφή το κοινό με την πρόοδο της επιστήμης και τα τελευταία επιτεύγματά της.
- Να βοηθήσει στην κατανόηση θεμάτων της επιστήμης και της τεχνολογίας, τα οποία το κοινό, αν και τα αντιμετωπίζει καθημερινά, τα αγνοεί ή θα ήθελε να μάθει περισσότερα γι' αυτά.
- Να αποτελέσει ένα σημαντικό εκπαιδευτικό εργαλείο για τη διδασκαλία της ιστορίας της επιστήμης και της τεχνολογίας σε όλα τα εκπαιδευτικά επίπεδα δίνοντας τη δυνατότητα στο κοινό να αποκτήσει βιώματα σε σχετικά θέματα.
- Να καλύψει την έλλειψη τεχνικών μουσείων στην Ελλάδα και κυρίως στη Δ. Ελλάδα.
- Να βοηθήσει το Πανεπιστήμιο να προσεγγίσει καλύτερα την κοινωνία.

Το MET άνοιξε για το κοινό το 2009 με μια θεματική, διαδραστική έκθεση με τίτλο «Οι τηλεπικοινωνίες στη ζωή μας». Η έκθεση παρουσιάζει τις ιδιαιτερότητες των τηλεπικοινωνιών και την εξέλιξή τους μέσα από τρεις θεματικές ενότητες:

1. Ιστορική εξέλιξη των τηλεπικοινωνιών: Παρουσιάζονται οι σημαντικές φάσεις της εξέλιξης των τηλεπικοινωνιών από την αρχαία εποχή μέχρι σήμερα, μέσα από το χρονολόγιο των τηλεπικοινωνιών, με εικόνες και οπτικοακουστικά και διαδραστικά εκθέματα.
2. Αρχές της Φυσικής που αποτέλεσαν τη βάση για την εξέλιξη των τηλεπικοινωνιών: Περιλαμβάνει επιδείξεις πειραμάτων για τις θεματικές ενότητες Ηλεκτρομαγνητισμός, Κυματική και Οπτική.
3. Τηλεπικοινωνίες παλιές και σύγχρονες: Περιλαμβάνει μουσειακό, φωτογραφικό, οπτικοακουστικό και διαδραστικό υλικό

και πληροφορίες για την ενσύρματη τηλεφωνία, την ασύρματη τηλεφωνία και τη δορυφορική επικοινωνία.

Στο Μουσείο Επιστημών και Τεχνολογίας πραγματοποιούνται επίσης περιοδικές εκθέσεις, μικρής διάρκειας, με θεματολογία σχετική με τις επιστήμες και την τεχνολογία, σε συνεργασία με Τμήματα του Πανεπιστημίου Πατρών και φορείς της εκπαίδευσης και του πολιτισμού (Τμήμα Πολιτιστικών Θεμάτων, Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Αγωγής Υγείας της Α/βάθμιας και Β/βάθμιας Εκπαίδευσης, Γαλλικό Ινστιτούτο, Ινστιτούτο Γκαίτε, Τμήματα του Δήμου Πατρέων, Εθελοντικοί οργανισμοί, φοιτητικές οργανώσεις, σχολεία, κ.λπ.).

Για κάθε έκθεση που πραγματοποιείται στο MET οργανώνονται εκπαιδευτικές, βιωματικές ξεναγήσεις και άλλες εκπαιδευτικές δράσεις για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (Α/βάθμια, Β/βάθμια και Γ/βάθμια), για άτομα με ειδικές ανάγκες, για ειδικές ομάδες (π.χ. ξένους φοιτητές ή μαθητές, ομάδες ενηλίκων, τρίτης ηλικίας, κ.λπ.) και για κάθε είδος κοινού.

Στο Μουσείο οργανώνονται επίσης επιμορφωτικές και ενημερωτικές ημερίδες για θέματα που σχετίζονται με τις εκθέσεις του, προβολές και μουσικές εκδηλώσεις και άλλες δραστηριότητες. Οι δράσεις του MET πραγματοποιούνται σε συνεργασία με Τμήματα του Πανεπιστημίου Πατρών, φορείς της εκπαίδευσης και του πολιτισμού και άλλους φορείς.

Το MET έτυχε πολύ μεγάλης αποδοχής από την εκπαιδευτική κοινότητα αλλά και την κοινωνία, καθώς ο αριθμός των ατόμων που το επισκέφθηκαν και/ή συμμετείχαν σε κάποια από τις εκπαιδευτικές ή άλλες δράσεις του από το Μάιο του 2009, που άνοιξε, μέχρι το Μάιο του 2011 ξεπέρασε τα 35.000 άτομα, που καλύπτουν όλο το φάσμα της κοινωνίας.

Από τη νέα ακαδημαϊκή χρονιά, εκτός από την εκπαιδευτική ξεναγήση στη μόνιμη έκθεση, οι εκπαιδευτικοί θα έχουν τη δυνατότητα να επιλέξουν τις παρακάτω εκπαιδευτικές δράσεις:

Για την Α/βάθμια Εκπαίδευση:

1. Το ταξίδι της φωνής, για το Νηπιαγωγείο και την Α' και Β' τάξη Δημοτικού.
2. Η επικοινωνία παλιά και σήμερα, για την Γ' και Δ' τάξη Δημοτικού.
3. Μαθαίνω πώς λειτουργεί ο τηλεγράφος, για την Ε' και ΣΤ' τάξη Δημοτικού.
4. Μαθαίνω πώς λειτουργεί το τηλέφωνο, για την Ε' και ΣΤ' τάξη Δημοτικού.
5. Κυκλοφορώ με ασφάλεια στο διαδίκτυο, για την Δ', Ε' και ΣΤ' τάξη Δημοτικού.

Για τη Β/βάθμια Εκπαίδευση:

1. Μαθαίνω πώς λειτουργεί ο τηλεγράφος, για το Γυμνάσιο.
2. Μαθαίνω πώς λειτουργεί το τηλέφωνο, για το Γυμνάσιο και το Λύκειο.

3. Μαθαίνω πώς λειτουργεί το κινητό τηλέφωνο, για το Γυμνάσιο και το Λύκειο.

4. Κυκλοφορώ με ασφάλεια στο διαδίκτυο, για το Γυμνάσιο. Ακόμη, μέχρι τις 18 Νοεμβρίου 2011, θα μπορούν να επιλέξουν και την ξεναγήση στην περιοδική έκθεση γεωλογικής φωτογραφίας «Γεωτεχνήματα²». Μέσα στην ακαδημαϊκή χρονιά 2011-2012 θα ακολουθήσουν και άλλες περιοδικές εκθέσεις και εκπαιδευτικές δράσεις.

Το MET είναι ανοιχτό στο κοινό από Δευτέρα έως Παρασκευή, 9:00-14:00, εκτός από τις επίσημες αργίες του Πανεπιστημίου Πατρών. Επισκέψεις ομάδων, καθώς και εκπαιδευτικές δράσεις πραγματοποιούνται και εκτός ωραρίου σε συνεννόηση με το προσωπικό του Μουσείου. Η είσοδος είναι δωρεάν. Ο εκθεσιακός χώρος είναι προσβάσιμος σε άτομα με κινητικά προβλήματα.

Το Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη

«Το σόι του κυρού μου», γράφει ο Νίκος Καζαντζάκης στην Αναφορά στον Γκρέκο, «αποσέρνει από ένα χωριό που το λεν Βαρβάρους». Σ' αυτό το χωριό, τη σημερινή Μυρτιά, δεκαπέντε χιλιόμετρα από το Ηράκλειο, εκεί που οι δρόμοι του κρασιού συναντούν τον λόγο του συγγραφέα και το ήρεμο κρητικό τοπίο σμίγει με την αυθεντική φιλοξενία, λειτουργεί από το 1983 το Μουσείο Νίκου Καζαντζάκη.

Πρόκειται για ένα από τα πρώτα «προσωπικά» μουσεία λογοτεχνών στην Ελλάδα και από τα λίγα με μοναδικές σε σπουδαιότητα και έκταση συλλογές που παρέχουν τεκμηριωμένη πληροφορία για τη ζωή και το έργο ενός συγγραφέα.

Οραματιστής και ιδρυτής του ήταν ο σκηνογράφος Γιώργος Ανεμογιάννης, που με τις ακούραστες προσπάθειές του εξασφάλισε το κτήριο και άρχισε τη δημιουργία των συλλογών, έχοντας την πολύτιμη συνεργασία της Ελένης Ν. Καζαντζάκη και πλήθους ιδιωτών. Βασικός στόχος του ήταν να διασωθεί η μνήμη του συγγραφέα και να προβληθεί το έργο και η σκέψη του.

Το Μουσείο εγκαινιάστηκε στις 27 Ιουνίου 1983 από την τότε Υπουργό Πολιτισμού Μελίνα Μερκούρη. Από τότε δέχεται κάθε χρόνο χιλιάδες επισκέπτες από την Ελλάδα και το εξωτερικό, που έχουν την ευκαιρία να εξοικειωθούν με την προσωπικότητα του συγγραφέα μέσα από τα χειρόγραφα, τις επιστολές και τα ημερολόγια του, προσωπικά αντικείμενα και ενθύμια των ταξιδιών του, δυσσεύρετες φωτογραφίες, μακέτες σκηνικών και κοστούμια από παραστάσεις των έργων του, σπάνιο οπτικοακουστικό υλικό, καθώς και έργα τέχνης εμπνευσμένα από τον λογοτεχνικό του κόσμο.

Στο Ίδρυμα, με την ευγενική χορηγία του Ίδρυματος «Σταύρος Νιάρχος», προσετέθη το δεύτερο ανεξάρτητο δώροφο

κτήριο, όπου στεγάστηκαν οι διοικητικές του υπηρεσίες και οι υπόλοιπες δραστηριότητές του, μεταξύ αυτών και το πολύτιμο Αρχείο του.

Την τελευταία διετία το Μουσείο κινήθηκε με σχεδιασμό και όραμα τον εκσυγχρονισμό και την προσαρμογή της λειτουργίας του στις σύγχρονες απαιτήσεις και ανάγκες των επισκεπτών αλλά και των μελετητών του συγγραφέα. Σε αυτό το πλαίσιο, το Μουσείο υλοποίησε το έργο με τίτλο «Αναβάθμιση υφιστάμενης υποδομής και βελτίωση προσφερόμενων υπηρεσιών του Μουσείου Νίκου Καζαντζάκη», το οποίο συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Ένωση και το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού.

Το έργο περιελάμβανε αναδιαμόρφωση της κτηριακής υποδομής και επανέκθεση των συλλογών του Μουσείου σύμφωνα με τις σύγχρονες επιστημονικές κατευθύνσεις και μουσειολογικές μεθόδους. Η μόνιμη έκθεση εμπλουτίστηκε με νεότερα αποκτήματα, τα οποία, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση της νέας τεχνολογίας και το αναθεωρημένο σενάριο εκθεσιακής παρουσίασης, απέδωσαν έναν χώρο σύγχρονο και δυναμικό, περισσότερο λειτουργικό και προσίτο στη νέα γενιά.

Το αναμορφωμένο Μουσείο σφραγίστηκε από το ταλέντο και τον επαγγελματισμό των νέων δημιουργών: των αρχιτεκτόνων Γιώργου Ψωμαδάκη και Μαρίας Μαρινού, του συγγραφέα και γραφίστα Δημήτρη Καλοκύρη, της δρ Φιλολογίας Λίτσας Χατζοπούλου και του αρχαιολόγου Αντώνη Λεβέντη, αλλά και από την αγάπη και το μεράκι των ανθρώπων του Μουσείου, με σεβασμό πάντα στη μνήμη του συγγραφέα.

Στις 3 Ιουλίου 2010 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της νέας μόνιμης έκθεσης, παρουσία φωτισμένων ανθρώπων του πνεύματος, των γραμμάτων και της τέχνης, εκπροσώπων του πολιτικού και δημοσιογραφικού κόσμου, φίλων και θαυμαστών του έργου του Νίκου Καζαντζάκη, πλήθους Κρητικών αλλά και επισκεπτών από όλο τον κόσμο.

Ο επόμενος, άμεσα επιδιωκόμενος στόχος του Μουσείου είναι η ενίσχυση και η ενθάρρυνση της επιστημονικής έρευνας πάνω στο έργο του Καζαντζάκη και η γενικότερη ανάδειξη του γνωστικού και του εκπαιδευτικού του ρόλου, με την υλοποίηση τέτοιων δράσεων που θα του επιτρέπουν να ικανοποιεί τους στόχους ύπαρξής του.

Δράσεις του Μουσείου Καζαντζάκη

Σήμερα το Μουσείο Καζαντζάκη, διανύοντας την τρίτη δεκαετία παρουσίας του στον χώρο, εξακολουθεί να εμπλουτίζει τις συλλογές του, να συντηρεί και να αξιοποιεί κάθε είδος «καζαντζακικού» υλικού.

Παράλληλα, αναπτύσσει δράσεις που του επιτρέπουν να βελτιώνει διαρκώς τις υπηρεσίες που προσφέρει.

Οι κύριοι άξονες δράσης του Μουσείου είναι: (α) η συλλογή εκθεμάτων που σχετίζονται άμεσα με τη ζωή και το έργο του μεγάλου συγγραφέα, (β) η υποδοχή, ενημέρωση και ξενάγηση των επισκεπτών, (γ) η υποστήριξη της έρευνας πάνω στο έργο του Νίκου Καζαντζάκη με την ψηφιοποίηση και τεκμηρίωση του Αρχείου του και με τη λειτουργία της Βιβλιοθήκης, (δ) η διοργάνωση εκδηλώσεων, συνεδρίων και εκθέσεων, (ε) η συμβολή στην εκπαίδευση, ευαισθητοποίηση και πληροφόρηση του κοινού με νέες, έντυπες και ηλεκτρονικές εκδόσεις.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα

Τα τελευταία χρόνια γίνεται μια προσπάθεια να αναδειχθεί ο γνωστικός και εκπαιδευτικός ρόλος του Μουσείου μέσα από τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών προγραμμάτων.

Τα εκπαιδευτικά προγράμματα του Μουσείου Καζαντζάκη απευθύνονται σε παιδιά από 5 έως 15 ετών και βασίζονται στις συλλογές του πρόσφατα ανακαινισμένου Μουσείου. Με τα προγράμματα αυτά δίνεται στα παιδιά η ευκαιρία να εξερευνησουν και να ανακαλύψουν τον κόσμο του συγγραφέα, με τρόπο διαδραστικό και διασκεδαστικό, αναπτύσσοντας όχι μόνο την κριτική τους σκέψη αλλά και τον συναισθηματικό τους κόσμο. Απώτερος στόχος είναι να αποκτήσουν τα παιδιά μια γενική εικόνα για τον συγγραφέα και άνθρωπο Νίκο Καζαντζάκη, το φιλικό και οικογενειακό του περιβάλλον, τη δράση, το έργο και την προσωπικότητά του. Επίσης, να δημιουργήσουν θετική προδιάθεση για τη λογοτεχνία, τη γλώσσα, το βιβλίο, ώστε να εκκολαφθούν οι μελλοντικοί φιλιαναγνώστες.

Τα νέα του Μουσείου σήμερα:

Είναι υποψήφιο για το βραβείο «Ευρωπαϊκό Μουσείο της χρονιάς 2012».

Υλοποιεί το έργο της δημιουργίας καφενείου και νέου πωλητηρίου του Μουσείου σε ανεξάρτητο κτήριο.

Συμμετέχει στο Ευρωπαϊκό Πρόγραμμα διά Βίου Μάθησης «Grundtvig», μαζί με άλλους 5 ευρωπαϊκούς φορείς συναφούς αντικειμένου.

Συμμετέχει με το ντοκιμαντέρ «Νίκος Καζαντζάκης, ένας ανήσυχος ταξιδευτής» στο 1ο Φεστιβάλ Ελληνικών Ταινιών, στο Σικάγο, Ιλινόις, Η.Π.Α.

Ωράριο λειτουργίας:

Μάρτιο-Οκτώβριο, καθημερινά 09:00 έως 17:00

Νοέμβριο-Φεβρουάριο, κάθε Κυριακή 10:00 έως 15:00

Περισσότερες πληροφορίες: www.kazantzakis-museum.gr

Μουσείο Κώστα Τσόκλη

ΧΡΥΣΑΝΘΗ ΚΟΥΤΣΟΥΡΑΚΗ

Το Μουσείο Κώστα Τσόκλη (Δημοτικό Ίδρυμα Δημοσίου Δικαίου) στην Τήνο εγκαινιάστηκε την 21η Μαΐου 2011 και στεγάζει τις εκθέσεις και δραστηριότητές του στο παλιό Δημοτικό Σχολείο του Κάμπου. Το 2002 ξεκίνησε το έργο της επανάχρησης και επέκτασης του πρώην Δημοτικού Σχολείου σε «Μουσείο Κώστα Τσόκλη» μετά από πρόταση του Δημάρχου Τήνου Παναγιώτη Κροντηρά, τότε Δημάρχου Εξωμβούργου. Το 2005 εντάχθηκε στις οριζόντιες δράσεις-μελέτες του προγράμματος «Θησέας», το 2008 ξεκίνησε το έργο σε σχέδια του Μάνου Περάκη και το 2010 παραδόθηκε στον Κώστα Τσόκλη για να καταθέσει τα έργα του, τις σκέψεις του, την ψυχή του και να τα παρουσιάσει στους επισκέπτες του Μουσείου. Το έργο ολοκληρώθηκε σύμφωνα με όλες τις σύγχρονες μουσειακές προδιαγραφές, με τη συνεισφορά της οικογένειας Τσόκλη, η οποία παραχώρησε στο Μουσείο το παρακείμενο κτήριο όπου πραγματοποιούνται τα εκπαιδευτικά προγράμματα και άλλες δράσεις του Μουσείου.

Καταστατικός στόχος του Μουσείου είναι να προβάλει το έργο του Κώστα Τσόκλη και μέσω αυτού να φέρει σε επαφή το ευρύ κοινό με τη σύγχρονη τέχνη.

Ο Κώστας Τσόκλης δώρισε στο Μουσείο ένα σημαντικό αριθμό έργων του προκειμένου σταδιακά να παρουσιαστούν οι βασικές θεματικές της καλλιτεχνικής του δημιουργίας, έργα που έχουν παρουσιαστεί σε διεθνείς εκθέσεις με τελικό προορισμό το Μουσείο στην Τήνο.

Κάθε χρόνο τα έργα θα εναλλάσσονται κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι επισκέπτες, μέσα σε πέντε χρόνια, να έχουν έρθει σε επαφή με αντιπροσωπευτικά έργα της κάθε περιόδου του καλλιτέχνη, με τη συνεχώς ανανεούμενη δημιουργία του, καθώς και με έργα άλλων καλλιτεχνών, Ελλήνων και ξένων, που ακολούθησαν παράλληλα με αυτόν πορείες και συνέβαλαν στη δημιουργία της σύγχρονης ευρωπαϊκής τέχνης.

Το Μουσείο, ήδη από τον πρώτο μήνα λειτουργίας του, αποτελεί έναν πολιτιστικό προορισμό για τους επισκέπτες της Τήνου και των Κυκλάδων και ευελπιστούμε να αποτελέσει έναν πυρήνα πολιτισμού, έναν πόλο έλξης Ελλήνων και ξένων επισκεπτών. Η συστηματική ανάπτυξη συνεργασιών τόσο μεταξύ του Μουσείου και των Υπουργείων Πολιτισμού και Τουρισμού, Παιδείας και Διά Βίου Μάθησης, όσο και με την Τοπική Αυτοδιοίκηση και τους συλλόγους πολιτών που στην περιφέρεια δρουν οργανωμένα, ήδη συμβάλλει στην επίτευξη αυτού του στόχου. Τα σημαντικά έργα του Κώστα Τσόκλη, που θα εναλλάσσονται κάθε χρόνο, θα γεννούν νέες ιδέες για σχεδιασμό και εφαρμογή προγραμμάτων και συνοδευτικών εκδηλώσεων,

ώστε να μένει αμείωτο το ενδιαφέρον των επισκεπτών, να τους γίνει συνήθεια, να θέλουν να έρχονται κάθε χρόνο.

Αποτελώντας έναν ζωντανό οργανισμό ανοιχτό στο κοινό, ένα «ίδρυμα στην υπηρεσία της κοινωνίας» με σκοπό όχι μόνο τη μόρφωση αλλά και την ψυχαγωγία, το Μουσείο διαθέτει αίθουσα προβολών όπου παρουσιάζεται το οπτικοακουστικό αρχείο του καλλιτέχνη, ειδικά διαμορφωμένο υπαίθριο χώρο κινηματογραφικών προβολών, καλλιτεχνική βιβλιοθήκη και το θέατρο στον Κουμάρο όπου φιλοξενούνται μουσικές και θεατρικές παραστάσεις.

Το Μουσείο εξ ορισμού καλείται να έχει μια πολυδιάστατη λειτουργία για να αποκτήσει όσο το δυνατόν μεγαλύτερο και ευρύ κοινό. Ήδη από τις πρώτες ημέρες λειτουργίας του διοργανώνονται διαλέξεις από ιστορικούς τέχνης και ανθρώπους του πνεύματος, του θεάτρου, κ.ά., σεμινάρια για εκπαιδευτικούς σχετικά με την τέχνη και την εκπαίδευση, κινηματογραφικές προβολές με θέμα τη ζωή μεγάλων καλλιτεχνών, καθώς και παρουσιάσεις ντοκιμαντέρ σε συνεργασία με το Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ της Θεσσαλονίκης και καθημερινά προγράμματα δημιουργικής απασχόλησης για παιδιά, εφήβους, ενήλικες, κ.ά. Το Μουσείο Κώστα Τσόκλη έφερε πάλι παιδιά και ζωή στο Σχολείο και στο χωριό Κάμπος, τα οποία εδώ και τρεις μήνες έρχονται καθημερινά με χαρά να μάθουν, να ερευνήσουν, να εκφραστούν, να ψυχαγωγηθούν και να δημιουργήσουν. Ο Κώστας Τσόκλης αγάπησε την Τήνο και η Τήνος τον τιμά με αυτό το Μουσείο.

Η εποχή των ιπποτών Το θεματικό μουσείο στο κάστρο Χλουμούτζι στην Κυλλήνη Ηλείας

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΘΑΝΑΣΟΥΛΗΣ

Το 2009 ολοκληρώθηκε η δημιουργία της μουσειακής έκθεσης με τίτλο «Η εποχή των ιπποτών - Οι σταυροφόροι στον Μοριά» στο κάστρο Χλουμούτζι στον Δήμο Κάστρου Κυλλήνης Ηλείας με πιστώσεις του Γ' ΚΠΣ (ΕΠ Πολιτισμός)¹.

Το κάστρο, κτισμένο στο πρώτο μισό του 13ου αιώνα, από τη δυναστεία των de Villehardouin, ηγεμόνων του πριγκιπάτου της Αχαΐας, αποτέλεσε το απόλυτο σύμβολο της εξουσίας τους. Το εμβληματικό Clermont υπήρξε το παλάτι των πριγκιπών, συνδυάζοντας τα πρότυπα των γαλλικών βασιλικών κάστρων

1 Υπεύθυνος έργου και επιμελητής της έκθεσης: Δημήτρης Αθανασούλης, αρχαιολόγος, δρ Φ. Μουσειολογική μελέτη: Δ. Αθανασούλης, Αθανασία Ράλλη, αρχαιολόγος. Μουσειογραφική μελέτη: Αλκμήνη Πάκα, αρχιτέκτων.

και των φρουρίων της σταυροφορικής Ανατολής. Η εξαιρετική κατάσταση διατήρησης και η πρωτοποριακή αρχιτεκτονική του σύνθεσης αναδεικνύουν το Χλουμουτζί σε ένα από τα σπουδαιότερα μεσαιωνικά κάστρα της Ελλάδας.

Το κάστρο αποτελείται από έναν μεγάλο εξωτερικό περίβολο με διάσπαρτα ερείπια και έναν συμπαγή, εσωστρεφή, εξαγωνικό πυρήνα, το οχυρό παλάτι, που διαμορφώνεται με σειρά διώροφων θολωτών αιθουσών γύρω από μια περίκλειστη αυλή. Στα ισόγεια υπήρχαν αποθηκευτικοί και γενικότερα βοηθητικοί χώροι. Στους ορόφους βρισκόταν η κατοικία του πρίγκιπα με τα ιδιαίτερα διαμερίσματα, το παρεκκλήσι, τη μεγάλη αίθουσα υποδοχής και τα μαγειρεία. Η λειτουργία του «ανοιχτού» μουσείου για τη σταυροφορική Πελοπόννησο καθιστά το κάστρο κέλυφος της έκθεσης και συγχρόνως το σημαντικότερο έκθεμά της. Η επανάχρηση του μνημείου διαμορφώθηκε με τον ακόλουθο τρόπο. Ο εξωτερικός περίβολος αφέθηκε χωρίς άλλες παρεμβάσεις για να λειτουργεί ως αναπεπταμένος αρχαιολογικός χώρος που θα εισάγει τον επισκέπτη στον κόσμο του μεσαιωνικού κάστρου.

Ο θεματικός χαρακτήρας της έκθεσης, που περιορίζεται χωρικά στο πριγκιπάτο της Αχαΐας και χρονικά στη διάρκεια της σταυροφορικής παρουσίας (1205-1430), επιτρέπει την ανάπτυξη του εκθεσιακού υλικού σε ενότητες με βάση τις όψεις της ελλαδικής πολυπολιτισμικής σταυροφορικής κοινωνίας, με στόχο να προβληθεί ο βίος και ο υλικός πολιτισμός της, οι θεσμοί, οι ιδέες και οι συλλογικές νοοτροπίες της. Η εκθεσιακή αφήγηση είναι πολυκεντρική, χωρίς υποχρεωτική πορεία, ώστε η περιήγηση να διαμορφώνεται ελεύθερα, με τον επισκέπτη να μπορεί, χωρίς την απώλεια του αφηγηματικού μίτου, να ακολουθεί τη δική του διαδρομή για να αισθάνεται τη γοητεία της ανακάλυψης των πτυχών του μεσαιωνικού κόσμου, περιηγούμενος ελεύθερα μέσα σε ένα σταυροφορικό κάστρο. Έτσι, το βασικό σενάριο της έκθεσης οργανώνεται σε τρεις κύκλους.

Ο πρώτος πληροφορεί τον επισκέπτη για την οργάνωση και χρήση του πελοποννησιακού χώρου μετά την ίδρυση του σταυροφορικού πριγκιπάτου, για τα κάστρα, τις πόλεις και τα χωριά. Εστιάζει στο παράδειγμα της Γλαρέντζας, της σημαντικότερης πόλης του πριγκιπάτου. Παρουσιάζει το Χλουμουτζί ως το χαρακτηριστικότερο φραγκικό κτίσμα στην Πελοπόννησο. Βασικό έκθεμα είναι το μνημειακό κέλυφος της έκθεσης, το Clermont, ένα «εμφύτευμα» της δυτικής αρχιτεκτονικής παράδοσης στη βυζαντινή πολιτισμική επικράτεια. Το περίκλειστο οχυρό συγκρότημα, χαρακτηριστικό δείγμα γαλλικού κάστρου, ήταν πριγκιπική κατοικία και σύμβολο κυριαρχίας και επίδειξης του Φράγκου ηγεμόνα. Ακολουθεί η ενότητα για τη γοθτική αρχιτεκτονική που εισάγεται από τους σταυροφόρους στο πελοποννησιακό τοπίο και εμπλουτίζει το μνημειακό του παλίμ-

ψηστο με γοθτικούς ναούς, οχυρώσεις και βυζαντινά μνημεία με ισχυρές δυτικές επιδράσεις. Ο πρώτος κύκλος αναπτύσσεται στις αίθουσες δίπλα στην πύλη για να ενημερώνεται έγκαιρα ο εισερχόμενος, ώστε να κατανοήσει καλύτερα το κάστρο καθώς θα το περιδιαβίνει βλέποντας την έκθεση. Οι θολωτοί χώροι, που στέγαζαν το παρεκκλήσι και τη μεγάλη αίθουσα υποδοχής, διατηρούνται χωρίς αναστηλωτικές επεμβάσεις και προσφέρουν, με το μέγεθός τους, ένα εντυπωσιακό παράδειγμα σταυροφορικής αρχιτεκτονικής. Πινακίδες εποπτικού υλικού σε συγκεκριμένα σημεία του κάστρου συμπύρουν την εκθεσιακή ενότητα με το ίδιο το μνημείο, επιτρέποντας στον επισκέπτη να εμπεδώσει περιηγούμενος την παρεχόμενη από την έκθεση ιστορική πληροφορία.

Ο δεύτερος κύκλος εισάγει τον επισκέπτη στον κόσμο των ιδεών, των φεουδαρχικών θεσμών και της πίστης. Η έλευση των σταυροφόρων, η ίδρυση του πριγκιπάτου και οι ηγεμόνες του, το φεουδαλικό σύστημα, η ιπποτική αρετή, ο ιππότης και η γυναίκα στη μεσαιωνική κοινωνία είναι οι υποενότητες που συγκροτούν την πρώτη ενότητα. Η δεύτερη είναι αφιερωμένη στον κόσμο της χριστιανικής πίστης και λατρείας στη λατινική εκδοχή της και στις ταφικές πρακτικές των σταυροφόρων. Λαμβάνοντας υπ' όψιν τη θεματική τους και τα σχετικά εκθέματα (οικόσημα, εξαρτήματα ενδυμασίας, γλυπτός και ζωγραφικός διάκοσμος), οι ενότητες αναπτύσσονται στο étage noble, στον όροφο της πτέρυγας διαμονής της πριγκιπικής οικογένειας.

Κατ' αντιδιαστολή, ο τρίτος κύκλος, που περιλαμβάνει τον κόσμο της καθημερινότητας, κοινής για Φράγκους και Ρωμιούς, τη ζωή στο μεσαιωνικό σπίτι, την κουζίνα και το τραπέζι, την ψυχαγωγία μαζί με το εμπόριο, την εργασία και τα επαγγέλματα, με εκθέματα χρηστικά αντικείμενα του υλικού πολιτισμού, αναπτύσσεται στην ισόγεια αίθουσα της πτέρυγας, που λειτουργούσε αντίστοιχα ως χώρος καθημερινών δραστηριοτήτων του βοηθητικού προσωπικού του κάστρου και ως αποθήκη.

Ο μουσειογραφικός σχεδιασμός έγινε με στόχο τη διατήρηση και ανάδειξη των μορφολογικών και τυπολογικών χαρακτηριστικών του κάστρου. Η έκθεση προσφέρει στον επισκέπτη μια εύληπτη και συνοπτική εικόνα της σταυροφορικής Πελοποννήσου, παραπέμποντας ταυτόχρονα τους επισκέπτες στα σημαντικότερα μνημεία της περιοχής. Οι πρόσφατες αρχαιολογικές έρευνες ανέδειξαν άγνωστες πτυχές μιας παραγνωρισμένης εποχής, φορτισμένης αρνητικά με τον τίτλο φραγκοκρατία, ο οποίος υποδήλωνε περίοδο παρακμής υπό ξένη κυριαρχία. Η έκθεση ενσωματώνει τα νέα στοιχεία και προτείνει μια διαφορετική αφήγηση για τη σταυροφορική Πελοπόννησο. Αντί για μια εποχή καταπίεσης, την αναγιγνώσκει σαν μια περίοδο εξελίξεων στο πεδίο του καθημερινού βίου και του υλικού πο-

Εκθέσεις & Πολιτιστικά Προγράμματα

Το μακεδονικό θαύμα στο Λούβρο

ΠΟΛΥΞΕΝΗ ΑΔΑΜ- ΒΕΛΕΝΗ

Στο προσεχές τρίμηνο, μέχρι 16 Ιανουαρίου, η καρδιά του Λούβρου χτυπάει ελληνικά. Στην κεντρική μεγάλη αίθουσα περιοδικών εκθέσεων (1.100 τ.μ.) του μεγαλύτερου μουσείου του

λιτισμού, αντιφάσεων και ανασυνθέσεων στο πεδίο των νοοτροπιών και των αναπαραστάσεων.

Η σύνδεση του Μοριά με τη Δυτική Ευρώπη, η ένταξή του σε ένα δυναμικό και εξωστρεφές διεθνές σύστημα, η οικοδομική και η καλλιτεχνική δραστηριότητα είναι μάρτυρες μιας δημιουργικής περιόδου, κατά την οποία Φράγκοι και Ρωμιοί συναντήθηκαν, συγκρούστηκαν, αλλά και συνεργάστηκαν. Οι Δυτικοί αναζήτησαν στον Μοριά τη Nova Francia, την προίκισαν με εντυπωσιακά γοθτικά κτήρια ακολουθώντας μια φθίνουσα διαδρομή από την επιβολή στην εξαφάνιση. Από την άλλη, οι Ρωμιοί γρήγορα πέρασαν από την υποταγή στην ενσωμάτωση στο φεουδαλικό σύστημα, όπως μαρτυρά το πλήθος των ορθόδοξων ναών που ανεγέρθηκαν. Συγχρόνως όμως συσπειρώθηκαν με βάση το θρησκευτικό δόγμα και τη γλώσσα και ανέπτυξαν τάσεις διαχωρισμού και συνταυτισμού τους πάνω στο αντιθετικό ζεύγος Εμείς και οι Άλλοι, συνειδητοποιώντας τελικά την ιδιαίτερη πολιτισμική τους ταυτότητα.

Μέσα στα λίγα τετραγωνικά του ανοιχτού μουσείου του πριγκιπικού κάστρου επιχειρείται να αναδειχθεί ένα ακόμη στρώμα στη στρωματογραφία του ιστορικού παλίμψηστου της Πελοποννήσου. Ανασυστήνονται συνεκδοχικά απόψεις της ελλαδικής μεσαιωνικής κοινωνίας μέσα από το αναπόφευκτα αποσπασματικό αρχαιολογικό υλικό. Η έκθεση, ως εμπράγματη δημοσίευση του κάστρου και των εκθεμάτων, έχει κατά κύριο λόγο παιδευτική διάσταση, αφού προσφέρει στοιχεία αυτογνωσίας και ταυτότητας στους Μοραΐτες και αποκαθιστά τη σταυροφορική περίοδο ως συνιστώσα της συλλογικής τους μνήμης και ως συστατικό στοιχείο της ιστορίας του τόπου.

κόσμου φιλοξενείται η έκθεση με αρχαιότητες από τη Μακεδονία, με τίτλο «Αρχαία Μακεδονία. Στο βασίλειο του Μεγάλου Αλεξάνδρου».

Η έκθεση περιλαμβάνει περί τα 1.000 περίπου εκθέματα από τα οποία τα δύο τρίτα (περί τις 670 αρχαιότητες) προέρχονται από το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης και επτά Εφορείες Αρχαιοτήτων της Μακεδονίας (ΙΣΤ', ΙΖ', ΙΗ', ΙΘ', ΚΖ', ΚΘ' και Λ'), ενώ το υπόλοιπο ένα τρίτο προέρχεται από τις συλλογές του Λούβρου. Η συνένωση αυτή των αρχαιοτήτων αποτελεί ένα από τα βασικά πλεονεκτήματα της έκθεσης, καθώς αρχαιότητες που περιλαμβάνονταν στις συλλογές του Λούβρου από το τέλος του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ού εκτίθενται ενταγμένες στο χρονολογικό και ιστορικό τους πλαίσιο, ενώ πολλές από αυτές γίνονται γνωστές στο κοινό και στην επιστημονική κοινότητα για πρώτη φορά.

Η επιλογή των εκθεμάτων από τη Μακεδονία έγινε με βασικό κριτήριο να αναδειχθεί όσο το δυνατόν επαρκέστερα η εξελικτική πορεία της αρχαίας Μακεδονίας από τους μυκηναϊκούς χρόνους μέχρι και την ύστερη αρχαιότητα. Η διάρθρωση της έκθεσης σε εννέα ενότητες δίνει τη δυνατότητα της αφήγησης πολλών θεμάτων που αφορούν σε δεδομένα των ανασκαφών στην αρχαία Μακεδονία.

Τον επισκέπτη υποδέχεται το χρυσό στεφάνι βαλανιδιάς από τις Αιγές, εύρημα του 2008 της πανεπιστημιακής ανασκαφής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Στην πρώτη αυτή ενότητα ξετυλίγεται η έρευνα της αρχαίας Μακεδονίας, αρχικά από τον Γάλλο περιηγητή του 19ου αιώνα L. Heuzey (λόγος για τον οποίον οι Γάλλοι θεωρούν ότι είναι αυτοί που «σύστησαν» στην Ευρώπη την τουρκοκρατούμενη τότε Μακεδονία), οι ανασκαφές του επιστημονικού επιτελείου της Στρατιάς της Ανατολής το 1916 και στη συνέχεια τα ορόσημα με τις μεγάλες ανακαλύψεις των Ελλήνων ερευνητών από τη δεκαετία του 1950 μέχρι τις μέρες μας.

Ακολουθεί η ενότητα των αρχαϊκών χρόνων με σύνολα από αντιπροσωπευτικούς χώρους, όπως η Σίνδος, η Αγ. Παρασκευή, το Καραμπουρνάκι, το Αρχοντικό, η Θέρμη, η Αίνεια, η Ποτίδαια, η Σουρωτή, η ενότητα της ανάδυσης, εξέλιξης και ανάπτυξης του βασιλείου των Τημενιδών (που επικεντρώνεται στον Φίλιππο Β' και στον Μέγα Αλέξανδρο), η ενότητα για τη μακεδονική κοινωνία, τον κόσμο των ανδρών, τον κόσμο των γυναικών, την καλλιτεχνική παραγωγή, τη θρησκεία, τον θάνατο, η ενότητα των ρωμαϊκών χρόνων (με τις φρεσκο-συντηρημένες Incantadas της Θεσσαλονίκης ως κυρίαρχο έκθεμα, τοποθετημένες σε αναπαράσταση με τα αρχιτεκτονικά τους μέλη) και, τέλος, κλείνει με τον μύθο του Μεγάλου Αλεξάνδρου, όπως αυτός πλάστηκε ήδη από τα χρόνια της βασιλείας του και κατά την αυτοκρατορική εποχή.

Με τον τρόπο που είναι διαρθρωμένη η έκθεση ο επισκέπτης μπορεί να παρακολουθήσει όλη τη διαδρομή της Μακεδονίας ανά τους αιώνες, να σταθεί στους σημαντικούς σταθμούς της και να θαυμάσει τα μεγαλύτερα επιτεύγματα του μακεδονικού βασιλείου, που κυριάρχησε από τον 4ο αιώνα και εξής όχι μόνο στον βορειοελληνικό χώρο αλλά σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια αρχικά και, στη συνέχεια, σε όλο τον γνωστό μέχρι τότε κόσμο.

Αντιλαμβάνεται, έτσι, τη Μακεδονία ως ολότητα και όχι ως αποσπασματικά σύνολα που αφορούν αποκλειστικά και μόνο τους βασιλείς των Μακεδόνων και τη ζωή τους, κατανοεί ότι στο θαύμα αυτό που λέγεται μακεδονικό –και που κατάφερε να κυριαρχήσει σε όλο τον τότε πολιτισμένο κόσμο– συνέβαλε όλος ο λαός με επικεφαλής εμπνευσμένους βασιλείς.

Ιδιαίτερη βαρύτητα δίνεται στο ανάκτορο των Αιγών στη Βεργίνα, πρώτη ανακάλυψη του Γάλλου L. Heuzey τον 19ο αιώνα, με κείμενα που ενημερώνουν για τη σημερινή του αναστήλωση από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού, ενώ σε παράπλευρο χάρτη απεικονίζεται το κράτος που δημιουργήθηκε από την εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου, ένα κράτος που μετά τον θάνατο του μεγάλου ηγέτη αποτέλεσε τη μαγιά για τη δημιουργία της ελληνιστικής οικουμένης, η οποία επηρέασε με τα επιτεύγματά της τη ρωμαϊκή αυτοκρατορία και κατ' επέκταση όλο τον δυτικο-ευρωπαϊκό πολιτισμό.

Τα γενικά κείμενα της κάθε ενότητας της έκθεσης είναι μεστά, ουσιαστικά, αλλά σύντομα και είναι γραμμένα σε τρεις γλώσσες: γαλλικά, ελληνικά και αγγλικά. Ο ογκώδης κατάλογος, με 730 σελίδες, ο πληρέστερος κατάλογος ποτέ για τη Μακεδονία, γράφτηκε από 60 Έλληνες και 18 Γάλλους συγγραφείς, ιστορικούς ερευνητές και ανασκαφείς της αρχαίας Μακεδονίας. Ταυτόχρονα, στο κάλεσμα του Λούβρου ανταποκρίθηκε με θετικότητα σχόλια για την έκθεση όλος ο ημερήσιος (με σχεδόν καθημερινά άρθρα, π.χ. στη Monde γράφτηκε ότι είναι «η ωραιότερη ποτέ περιοδική έκθεση που οργανώθηκε στο Λούβρο») και περιοδικός τύπος της Γαλλίας και ειδικότερα του Παρισιού, σε έξι περιοδικές εκδόσεις ευρύτατης κυκλοφορίας (με πάνω από 100.000 αντίτυπα η καθεμία) με αποκλειστικά αφιερώματα στη Μακεδονία και τον Μέγα Αλέξανδρο.

Η κομψή και συνάμα λιτή μουσειογραφική μελέτη με μεγάλες προθήκες και ανοικτά σύνολα γλυπτών, που ανατέθηκε σε εξωτερικό αρχιτεκτονικό γραφείο, όπως είθισται για μια μεγάλη περιοδική έκθεση του Λούβρου κάθε χρόνο, επέλεξε ακριβά και πολυτελή υλικά, έξυπνες αναπαραστάσεις σε κλίμακα 1:1 και μίνιμαλ λύσεις σε απόλυτο όφελος των αρχαίων αριστουργημάτων.

Η επισκεψιμότητα στην έκθεση, που άνοιξε τις πύλες της στο κοινό στις 13 Οκτωβρίου, έχει χτυπήσει κόκκινο και κυμαίνε-

ται από 4.000-5.000 επισκέπτες ημερησίως, ενώ κάθε Τετάρτη και Παρασκευή, που το Λούβρο μένει ανοικτό μέχρι τις 10 το βράδυ, οι επισκέπτες αναμένεται να φθάσουν και τις 7.000 την ημέρα. Η αθρόα αυτή προσέλευση έχει ταράξει τα νερά ακόμη και μέσα στο Λούβρο, καθώς εδώ και αρκετό καιρό οι ιστορικοί της τέχνης που εργάζονται σε αυτό ισχυρίζονταν, και το εξέφραζαν στους εκπροσώπους του Τμήματος των Ετρουσκικών, Ελληνικών και Ρωμαϊκών αρχαιοτήτων, ότι «η αρχαιότητα, δεν έχει πλέον πέραση στο κοινό». Να, όμως, αντιπτείνουν τώρα οι αρχαιολόγοι του Λούβρου, που έφτασε μία έκθεση για τη Μακεδονία να τους διαψεύσει! Και ήδη επεξεργάζονται τις καινούργιες προτάσεις τους...

Έκθεση «Transition to Christianity»

ΕΥΓΕΝΙΑ ΧΑΛΚΙΑ

Η έκθεση που θα φιλοξενηθεί εφέτος στο Ωνάσειο Πολιτιστικό Κέντρο της Νέας Υόρκης, με τίτλο «Transition to Christianity. Art of Late Antiquity, 3d to 7th Century AD» (Μετάβαση στον Χριστιανισμό. Τέχνη της ύστερης αρχαιότητας, 3ος-7ος αι. μ.Χ.), διοργανώνεται από το Βυζαντινό και Χριστιανικό Μουσείο σε συνεργασία με το Ίδρυμα Ωνάση. Περιλαμβάνει πάνω από 150 εκθέματα, τα οποία δεν προέρχονται μόνον από το Βυζαντινό Μουσείο αλλά και από άλλα μικρότερα ή μεγαλύτερα μουσεία της χώρας, καθώς και από αρχαιολογικές αποθήκες Εφορειών Αρχαιοτήτων όπου φυλάσσονται ανασκαφικά ευρήματα, ορισμένα από τα οποία παρουσιάζονται για πρώτη φορά. Ενισχύεται, επίσης, κυρίως με πολύτιμα αντικείμενα από αμερικανικά μουσεία (Μητροπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης, Μουσείο του Dumbarton Oaks στην Ουάσιγκτον, Walters Art Gallery στη Βαλτιμόρη) αλλά και από το Μουσείο της Λευκωσίας στην Κύπρο. Η διοργάνωση της έκθεσης ξεκίνησε στο τέλος του 2008 από τον τότε διευθυντή του Βυζαντινού Μουσείου Δημήτρη Κωνσταντίου, στη μνήμη του οποίου αφιερώνεται. Ολοκληρώθηκε με την επιμέλεια της υπογράφουσας και της αναπληρώτριας διευθύντριας του Μουσείου Αναστασίας Λαζαρίδου και πρόκειται να εγκαινιασθεί στις 6 Δεκεμβρίου 2011.

Διαρθρωμένη σε επτά ενότητες, επικεντρώνεται κυρίως στην Ελλάδα, ως τον πλέον αντιπροσωπευτικό χώρο του αρχαίου κόσμου, και προσπαθεί να φωτίσει πτυχές μιας εποχής που φθίνει και μιας άλλης που αναδύεται. Η μετάβαση από τον αρχαίο κόσμο στον χριστιανικό δεν έγινε ούτε απότομα ούτε ανώδυνα. Ακολούθησε μια μακρά πορεία, με συγκλίνουσες και αποκλίνουσες τάσεις, σε μια μακρά περίοδο ταραχών, αβεβαι-

ότητας και ανασφάλειας αλλά και πνευματικών αναζητήσεων και συγκρητισμού.

Η συνύπαρξη θεοτήτων του ελληνορωμαϊκού πανθέου και μυστηριακών λατρειών ανατολικής προέλευσης συμπίπτει με την εμφάνιση του χριστιανισμού. Παλαιές και νέα θρησκεία συνυπάρχουν, γεγονός που αποτυπώνεται σαφώς και σε έργα τέχνης της εποχής. Τα επτά αγαλμάτια θεοτήτων του 4ου αιώνα που βρέθηκαν σε οικιακό ιερό (λαράριο) στην Κόρινθο, από τα ωραιότερα εκθέματα που παρουσιάζονται, μας δείχνουν καθαρά πως σε μια εποχή που ο χριστιανισμός είχε αυξήσει κατά πολύ τους οπαδούς του και είχε αποκτήσει νόμιμη υπόσταση, δεν έλειπαν οι πιστοί της πατροπαράδοτης θρησκείας. Από την άλλη, οι προσπάθειες των χριστιανών να αποδαιμονίσουν και να εκχριστιανίσουν τα είδωλα των παλαιών θεών με τη χάραξη σταυρών, όπως συνέβη στο ωραίο κεφάλι της Αφροδίτης του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, δεν εμποδίζουν τη συνύπαρξη ενός κατεχοχόν παγανιστικού θέματος, της κεφαλής της Μέδουσας, με το κυρίαρχο σύμβολο του χριστιανισμού, τον σταυρό, στο θωράκιο από το Λέχαιο. Μνεία για την Αθήνα, την «κατείδωλον πόλιν» του Αποστόλου Παύλου, που επιμένει στη συνέχιση της παράδοσης της κλασικής παιδείας με τη λειτουργία των φιλοσοφικών σχολών της έως το 529, γίνεται στην έκθεση με την παρουσίαση κεφαλών φιλοσόφων αλλά και με τα κατάλοιπα θυσίας από τη λεγόμενη οικία Πρόκλου, στη νότια κλιτύ της Ακρόπολης.

Στην αναγνώριση του Χριστιανισμού από τον Μεγάλο Κωνσταντίνο, στον ρόλο των επισκόπων αλλά και στη λατρεία της νέας θρησκείας η έκθεση αφιερώνει σημαντικό τμήμα της, στο οποίο παρουσιάζονται μαρμάρινα αρχιτεκτονικά μέλη ναών από διάφορα μέρη της Ελλάδας αλλά και πολύτιμα λειτουργικά σκεύη από ελληνικά και αμερικανικά μουσεία. Σημαντική επίσης είναι και η ενότητα που παρουσιάζει τις χριστιανικές αντιλήψεις για τον θάνατο ως αρχή μιας νέας ζωής. Οι επιτύμβιες επιγραφές με τη λέξη «κοίμηση» για τον θάνατο και «κοιμητήριο» για το νεκροταφείο και η ζωγραφική διακόσμηση από τους τάφους της Θεσσαλονίκης αποτυπώνουν αυτές τις αντιλήψεις, ενώ από την άλλη πλευρά η έκθεση κτερισμάτων από χριστιανικούς τάφους μαρτυρεί την επιβίωση εθίμων ξένων προς τη διδασκαλία των Πατέρων της Εκκλησίας. Οι μάρτυρες, οι ήρωες της νέας θρησκείας, καθώς και η λατρεία που τους αποδίδεται, εκπροσωπούνται επίσης με εκθέματα όπως η τράπεζα μαρτύρων του Βυζαντινού Μουσείου και ευλογίες από τα γνωστότερα ιερά-μαρτύρια του παλαιοχριστιανικού κόσμου.

Οι αλλαγές στη μορφή και τη φυσιογνωμία των πόλεων του ελληνορωμαϊκού κόσμου, οι κίνδυνοι από τις εχθρικές επιδρομές, οι διοικητικές μεταρρυθμίσεις που επιβάλλουν οι νέες συνθήκες, η αλλαγή στον τρόπο ζωής που επέρχεται από τα νέα

ιστορικά δεδομένα αλλά και από την καθιέρωση του Χριστιανισμού ως επίσημης θρησκείας της αυτοκρατορίας κατέχουν ένα μεγάλο τμήμα της «αφήγησης» στην έκθεση. Αρχιτεκτονικά μέλη από κοσμικά κτήρια, ψηφιδωτά δάπεδα, προτομές πολιτών της ανώτερης τάξης, υπατικά δίπτυχα, καθημερινά αντικείμενα, κοσμήματα και περιάπτα, θησαυροί νομισμάτων και άλλων πολύτιμων ειδών παρουσιάζονται στις αντίστοιχες ενότητες.

Τέλος, η έκθεση κλείνει με μια ενότητα αφιερωμένη στη γένεση της χριστιανικής τέχνης. Τα πρότυπα που υιοθετούνται από την ελληνορωμαϊκή τέχνη, στα οποία παραμένει η μορφή, αλλά αλλάζει το περιεχόμενο, όπως στην κλασική περίπτωση του κριοφόρου-καλού ποιμένα, τα πορτρέτα φαγιούμ –πρόδρομοι των πρώτων εγκαυστικών εικόνων– και άλλα αντικείμενα με αμιγώς χριστιανικά θέματα αποτελούν μερικά από τα εκθέματα της πλούσιας αυτής ενότητας. Ανάμεσά τους ιδιαίτερη θέση κατέχουν τρία αργυρά πινάκια από τον γνωστό θησαυρό της Λάμπουσας στην Κύπρο που φυλάσσονται στο Μουσείο της Λευκωσίας.

Βυζάντιο και Άραβες

ΣΟΥΖΑΝΑ ΧΟΥΛΙΑ

Στο πλαίσιο του προγράμματος του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού «Θεσσαλονίκη: Σταυροδρόμι Πολιτισμών», που για το 2011 είναι αφιερωμένο στη Μέση Ανατολή, το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού διοργάνωσε την έκθεση «Βυζάντιο και Άραβες» (Οκτώβριος 2011-Ιανουάριος 2012). Η έκθεση αποτελεί επίσης συμμετοχή του Μουσείου στην 3η Μπιενάλε της Θεσσαλονίκης, ενταγμένης στις κοινές δράσεις της Κίνησης των 5 Μουσείων της πόλης.

Το Μουσείο επέλεξε το θέμα αυτό θεωρώντας ότι μέχρι σήμερα έχει ερευνηθεί μόνο αποσπασματικά μέσω μιας έκθεσης. Μια πρώτη προσπάθεια είχε γίνει το 1992, όταν η Διεύθυνση Βυζαντινών και Μεταβυζαντινών Μνημείων, διά του Τμήματος Μουσείων, είχε σχεδιάσει και παρουσιάσει επανειλημμένως στην Ελλάδα και το εξωτερικό την έκθεση «Το Βυζάντιο ανάμεσα σε Ανατολή και Δύση».

Η έκθεση επιδιώκει να τεκμηριώσει απλά και κατανοητά την πορεία, το εύρος και το είδος των βυζαντινο-αραβικών σχέσεων στη διάρκεια επτά περίπου αιώνων, φωτίζοντας άγνωστες πλευρές τους. Μέσα από τις ενότητες της έκθεσης επιχειρείται αφενός η σκιαγράφηση δύο κόσμων σε σύγκρουση (εμφάνιση του Ισλάμ, ανάπτυξη των Αράβων και εξάπλωσή τους πέρα από την Αραβική χερσόνησο, προσπάθειες κατάληψης της Κωνσταντινούπολης, κατάληψη της Κρήτης και άλωση της Θεσσαλονίκης), και αφετέρου

η σκιαγράφηση των δύο αυτών κόσμων σε ειρηνική συνύπαρξη. Αναδεικνύονται εδώ οι εμπορικές σχέσεις και οι αλληλεπιδράσεις ανάμεσα στους δύο πολιτισμούς στους τομείς των επιστημών, των γραμμάτων και της τέχνης. Στην έκθεση παρουσιάζονται 104 έργα (εικόνες, γλυπτά, χειρόγραφα, νομίσματα, κεραμικά και κοσμήματα), πλαισιωμένα από πλούσιο εποπτικό υλικό, τα οποία προέρχονται από τις συλλογές του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού, του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου, του Μουσείου Μπενάκη και του Ιστορικού Μουσείου Κρήτης αλλά και από συλλογές Εφορειών Αρχαιοτήτων.

Διάφορες εκδηλώσεις (αφηγήσεις παραμυθιών, διαλέξεις, μουσικές βραδιές και βραδιές γευσιγνωσίας) θα πραγματοποιούνται σε όλη τη διάρκεια της έκθεσης. Παράλληλα θα λειτουργεί και η φωτογραφική έκθεση της Ντόρας Μιναΐδη και της Μαρίας Φακίδη με φωτογραφικό υλικό από περιοχές της Αραβίας, σε κάποιες από τις οποίες η παρουσία του βυζαντινού παρελθόντος είναι ακόμη ζωντανή. Μέσα από τη σφαιρική αντιμετώπιση του εκθεσιακού γεγονότος και των παράλληλων δράσεων καλούνται οι μικροί και οι μεγάλοι επισκέπτες να βιώσουν μια διαφορετική ατμόσφαιρα γνωρίζοντας κόσμους άγνωστους και ταυτόχρονα οικείου.

Μάγοι, ξόρκια και φυλακτά:

Η μαγεία στον αρχαίο και χριστιανικό κόσμο

ΕΥΡΩΠΑΪΚΕΣ ΗΜΕΡΕΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

ΣΟΦΙΑ ΑΗΔΟΝΗ

Ένας ευρωπαϊκός θεσμός στην Ελλάδα

Για δεκαέξι χρόνια, κάθε Σεπτέμβριο, όσο διαρκούν οι Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς, το κοινό καλείται να επισκεφτεί αρχαιολογικούς χώρους, μουσεία και μνημεία που συνήθως δεν βρίσκονται στους πρώτους προορισμούς των πολιτιστικών δρομολογίων είτε γιατί δεν είναι τόσο προβεβλημένα. Επίσης δίνεται η ευκαιρία στους επισκέπτες, ακόμη και για τα πιο δημοφιλή από αυτά, να τα βιώσουν μέσα από ένα διαφορετικό πρίσμα.

Η συνειδητοποίηση της κοινής ευρωπαϊκής ταυτότητας είναι ο βασικός στόχος του εορτασμού των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Επιτυγχάνεται μέσα από την προβολή των ιδιαιτεροτήτων κάθε λαού, κάθε μεγαλύτερης ή μικρότερης πολιτισμικής ομάδας. Μέσα από

τον επιδιωκόμενο διαπολιτισμικό διάλογο επιδιώκεται η ευαισθητοποίηση των Ευρωπαίων πολιτών για την προστασία και την προβολή της κοινής τους πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο τρόπος είναι απλός: μέσα από εκθέσεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και παιχνίδια, δρώμενα και παραμύθια, εργαστήρια, μουσικές και χορούς δίνεται μια άλλη πνοή σε μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους.

Η Ελλάδα, παρακάμπτοντας τις εγγενείς δυσχέρειες του προγράμματος σε ευρωπαϊκό επίπεδο (δεν υπάρχει κοινό ευρωπαϊκό χρονικό στίγμα, θέμα ή ειδική στόχευση), που ως αποτέλεσμα έχουν την αποδυνάμωση της εικόνας του θεσμού ως μιας γιορτής με πανευρωπαϊκό χαρακτήρα, έθεσε εξαρχής ένα ξεκάθαρο θεματικό στίγμα στον εορτασμό, καθώς και ειδικότερους στόχους, μεταξύ άλλων και την ενημέρωση της κοινωνίας για το έργο της αρχαιολογικής υπηρεσίας, καθώς και την καθιέρωση της ελεύθερης εισόδου σε όλους τους αρχαιολογικούς χώρους και τα μουσεία της χώρας το Σαββατοκύριακο του εορτασμού, ανεξάρτητα από το αν συμμετέχουν σε αυτόν με κάποια ειδική εκδήλωση.

Μάγοι, ξόρκια και φυλακτά

Η μαγεία ήταν το θέμα του εορτασμού των Ευρωπαϊκών Ημερών Πολιτιστικής Κληρονομιάς το 2009 και 2010. Μυστηριώδης και διαχρονική, διαφορούμενη και περιθωριακή, επισήμως απορριπτέα, αλλά πάντα παρούσα και ευπροσάρμοστη, η μαγεία έγινε αφορμή για διάφορες προσεγγίσεις και ερμηνείες, αλλά και για γιορτές και παιχνίδια.

Ήταν μια πρόκληση για να διερευνηθούν διάφορα συστήματα ή μέρος αυτών, ιδέες, σύμβολα και πρακτικές που ο άνθρωπος έχει αναπτύξει διαχρονικά και διαπολιτισμικά για να ερμηνεύσει, να αντιμετωπίσει και να ελέγξει τη φύση και αργότερα την κοινωνία που δημιούργησε. Συστήματα απαγορευμένα και «μαγικά», των οποίων η εφαρμογή πρόσφερε την αυταπάτη της συμμετοχής σε υπερφυσικές πηγές εξουσίας και την ψευδαίσθηση του ελέγχου των δυνάμεων που καθορίζουν τα ανθρώπινα.

Η μαγεία σε αριθμούς

Κατά τον εορτασμό του 2009:

- Πάνω από 160.000 επισκέπτες επισκέφθηκαν μουσεία, μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους (σημειώνεται εδώ ότι μόλις τον Ιούνιο είχε ανοίξει το νέο Μουσείο της Ακρόπολης).
- 59 φορείς (κατά πλειοψηφία υπηρεσίες του ΥΠΠΟΤ, καθώς και φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης), πολιτιστικά κέντρα και ιδιωτικά μουσεία συνεργάστηκαν για τη διοργάνωση των εκδηλώσεων.
- Πάνω από 91 διαφορετικές εκδηλώσεις πραγματοποιή-

θηκαν σε 56 διαφορετικά σημεία σε ολόκληρη την επικράτεια.

- Οργανώθηκαν 16 εκθέσεις, εκδόθηκαν 15 ενημερωτικά και εκπαιδευτικά φυλλάδια, πραγματοποιήθηκαν θεματικές ξεναγήσεις σε 24 σημεία.
- Οργανώθηκαν 5 ημερίδες, δόθηκαν 9 διαλέξεις, προβλήθηκαν 4 ντοκιμαντέρ και 4 προγράμματα εικονικής πραγματικότητας και στήθηκαν 5 εικαστικά εργαστήρια. Οργανώθηκαν επίσης 17 δρώμενα (θεατρικές παραστάσεις, παιχνίδια ρόλων και αφηγήσεις παραμυθιών), όπου –μεταξύ πολλών άλλων– ξωτικά «ζωντάνεψαν» στον λόφο των Νυμφών, όπως και το έθιμο του κλήδονα στο Κέντρο Μελέτης Νεώτερης Κεραμικής, δαίμονες της θάλασσας παρουσιάστηκαν στο Ναυτικό Μουσείο στον Πειραιά και μάγισσες γήτεψαν μέσα από τα παραμύθια που ακούστηκαν στο Μουσείο Μετάξης στο Σουφλί.
- Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για νέους, σχολικές ομάδες και οικογένειες σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν σε 18 διαφορετικά σημεία.
- 12.000 επισκέπτες συμμετείχαν σε δράσεις σχεδιασμένες ειδικά για το θέμα του εορτασμού.

Κατά τον εορτασμό του 2010:

- Πάνω από 65.000 επισκέπτες επισκέφθηκαν μουσεία, μνημεία και αρχαιολογικούς χώρους.
- 62 φορείς (κατά πλειοψηφία υπηρεσίες του ΥΠΠΟΤ, καθώς και φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης), πολιτιστικά κέντρα και ιδιωτικά μουσεία συνεργάστηκαν για τη διοργάνωση των κατά τόπους εκδηλώσεων.
- Πάνω από 90 διαφορετικές εκδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν σε 65 διαφορετικά σημεία της επικράτειας.
- Οργανώθηκαν 14 εκθέσεις, εκδόθηκαν 11 ενημερωτικά και εκπαιδευτικά φυλλάδια, πραγματοποιήθηκαν θεματικές ξεναγήσεις σε 25 σημεία.
- Οργανώθηκαν 3 ημερίδες, δόθηκαν 5 διαλέξεις, προβλήθηκαν 2 ντοκιμαντέρ και 2 προγράμματα εικονικής πραγματικότητας, στήθηκαν 3 δημιουργικά εργαστήρια.
- Οργανώθηκαν επίσης 11 δρώμενα (θεατρικές παραστάσεις, παιχνίδια ρόλων και αφηγήσεις παραμυθιών), όπου –μεταξύ πολλών άλλων– οι «μαγεμένες» διηγήθηκαν την ιστορία τους στην αρχαία αγορά της Θεσσαλονίκης, το «χρυσό κριάρι» φανέρωσε τη μάγισσα Μήδεια στο Αρχαιολογικό Μουσείο της Θεσσαλονίκης, παλιές δοξασίες με θέμα την παράδοση του αγιάσματος ζωντάνεψαν στα λουτρά της Αριδαίας και στους Δελφούς, οι μαθητές αναπαρέστησαν τελετές λατρείας και μαγείας.
- Εκπαιδευτικές δραστηριότητες για νέους, σχολικές ομά-

δες και οικογένειες σχεδιάστηκαν και πραγματοποιήθηκαν σε 23 διαφορετικά σημεία.

- 2.500 επισκέπτες συμμετείχαν σε δράσεις σχεδιασμένες ειδικά για το θέμα του εορτασμού.

Η γενική αποτίμηση από την εφαρμογή του προγράμματος «Ευρωπαϊκές Ημέρες Πολιτιστικής Κληρονομιάς» είναι ότι έχει γίνει πλέον συνείδηση ότι η επικοινωνία αποτελεί θεμελιώδη παράγοντα για τη λειτουργία των μουσείων, τόσο όσον αφορά στην ερμηνεία των αρχαιολογικών εκθεμάτων όσο και στη μετάδοση μηνυμάτων σχετικών με τη δημόσια εικόνα των μουσείων.

Τέλος, το θέμα των εκδηλώσεων για την επόμενη διετία 2011-2012 είναι «Κρίσεις: Συνέχειες και ασυνέχειες στην Ιστορία». Ο λόγος επιλογής του είναι κάτι παραπάνω από προφανής...

Το φαινόμενο της αρχαιοκαπηλίας σήμερα και το έργο της Διεύθυνσης Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών του ΥΠΠΟΤ

ΡΟΖΑ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΟΠΟΥΛΟΥ

Η ιστορία μάς δίδαξε ότι η διαρπαγή πολιτιστικών αγαθών δεν αποτελεί φαινόμενο σύγχρονο αλλά πολύ παλαιό, γνωστό ήδη από την αρχαιότητα. Οι λεηλασίες, ιδίως μεγάλων ελληνικών ιερών, και η αφαίρεση αναθημάτων ήταν σε πολλές περιπτώσεις αποτέλεσμα των κατακτήσεων και άλλων πολεμικών επιχειρήσεων. Είναι γνωστά τα πολύτιμα φορτία πλοίων που ναυάγησαν, ενώ τα μετέφεραν μακριά από τον τόπο τους, προς τη Δύση, προκειμένου να κοσμήσουν ναούς ή τις βίλες πλούσιων Ρωμαίων. Οι περιπέτειες των αρχαιολογικών θησαυρών με την απομάκρυνση και τη διασπορά τους, αλλά και οι λαθρανασκαφές και οι συλήσεις, συνεχίστηκαν στο διάβα του χρόνου, με μεγαλύτερη ένταση στον 18ο και 19ο αιώνα, ενώ οι εκάστοτε κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές συνθήκες διαμόρφωναν το είδος και το μέγεθος αυτών των φαινομένων.

Σήμερα, το ενδιαφέρον των φιλότεχνων και αρχαιόφιλων ιδιωτών, συλλεκτών, ιδρυμάτων, οργανισμών, μουσείων και άλλων φορέων για τα έργα της ελληνικής αρχαιότητας εξακολουθεί να παραμένει αμείωτο, με αποτέλεσμα η αγορά αρχαιοτήτων και έργων τέχνης διαρκώς να αναπτύσσεται. Το γεγονός αυτό, σε συνδυασμό με την ανθρώπινη απληστία και την ολοένα αυξανόμενη οικονομική κρίση αλλά και την

κρίση των αξιών, μεγένθυσε το πρόβλημα και έκανε συχνότερο το φαινόμενο της αρχαιοκαπηλίας και της παράνομης διακίνησης των πολιτιστικών αγαθών, σε τέτοιο βαθμό μάλιστα, ώστε να έχει αναχθεί παγκόσμια σε μια επικερδή δραστηριότητα μετά το εμπόριο όπλων και τη διακίνηση ναρκωτικών. Επιπλέον, η εκτεταμένη και συνήθως ανεξέλεγκτη χρήση οργάνων διασκόπησης του υπεδάφους και ιδίως ανιχνευτών μετάλλου επέτεινε το φαινόμενο, διευκολύνοντας τα μέγιστα την παρανομία. Τις τελευταίες δεκαετίες παρατηρούνται συχνά κρούσματα λαθρανασκαφών σε αφύλακτους χώρους, όπου διάφοροι επιτήδειοι αναζητούν παντός είδους θησαυρούς, γεγονός που φανερώνουν όχι μόνον οι διαπιστώσεις των τοπικών Εφορειών Αρχαιοτήτων, αλλά και ο όχι ευκαταφρόνητος αριθμός των κατασχομένων αρχαίων που συχνά προσκομίζονται από τις διωκτικές αρχές, ενώ συγχρόνως παρουσιάζεται έξαρση και στη βίαιη απόσπαση και διακίνηση εκκλησιαστικών κειμηλίων. Παράλληλα δεν λείπουν, γεγονός ευτυχώς σπανιότερο, και θρασύτατες επιθέσεις σε μουσεία.

Τα διαρκώς αυξανόμενα κρούσματα αρχαιοκαπηλίας έκαναν επιτακτική την ανάγκη να εντατικοποιηθούν οι προσπάθειες, αφενός για την πρόληψη και την αποτροπή της και αφετέρου για την αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή της.

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια θεωρούμε ότι η ευαισθητοποίηση της κοινωνίας αποτελεί το πρώτο βήμα που μπορεί να γίνει προς μια ευοίωνη προοπτική. Οι συνθήκες σήμερα επιβάλλουν περισσότερο από κάθε άλλη φορά τη στροφή στο παρελθόν και την προσπάθεια ερμηνείας του, τη διαμόρφωση της ιστορικής μας μνήμης και την ανάπτυξη μιας σωστής σχέσης σεβασμού και αγάπης με το πολιτιστικό περιβάλλον μας. Η πολιτεία έθεσε το θέμα της προστασίας των πολιτιστικών αγαθών στις προτεραιότητές της. Για τον λόγο αυτό συστάθηκε, εδώ και τρία χρόνια, η Διεύθυνση Τεκμηρίωσης και Προστασίας Πολιτιστικών Αγαθών με το Ν. 3658/2008 (ΦΕΚ 70, Α', 22.4.2008). Μέχρι τότε τις σχετικές αρμοδιότητες είχε το Τμήμα μη Δημοσίων Αρχαιολογικών Μουσείων και Συλλογών, Αρχαιοπωλείων και Δίωξης Αρχαιοκαπηλίας της Διεύθυνσης Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων. Η νέα Διεύθυνση παρακολουθεί την παράνομη διακίνηση, αναζητεί τυχόν κλεμμένα ή παράνομα διακινηθέντα αρχαία και προβαίνει, για τη διεκδίκησή τους, στην επιστημονική και νομική τεκμηρίωσή τους με βάση τον ελληνικό αρχαιολογικό νόμο αλλά και τις διεθνείς συμβάσεις και ευρωπαϊκές οδηγίες, προκειμένου αυτά να επαναπατριστούν.

Η ευθύνη ως προς τη διαφύλαξη της πολιτιστικής μας κληρονομιάς αποτελεί υπόθεση όλων μας. Η ανάδειξη όμως και ο τρόπος προστασίας της αποτελεί κύριο μέλημα της πολιτείας.

Η πλήρης και συστηματική καταγραφή, φυσικά και η φωτογράφιση όλων των μνημείων, αλλά και η σωστή και αποτελεσματική φύλαξη για την ασφάλειά τους, συνιστούν το βασικό έργο των αρμόδιων υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού. Και δεν αναφερόμαστε βέβαια μόνο στους θησαυρούς που βρίσκονται στις εκθέσεις και τις αποθήκες των μουσείων και των συλλογών ή σε εκείνους που έρχονται καθημερινά στο φως, αλλά και στο πλήθος των αρχαίων των καταποντισμένων στις απέραντες ελληνικές θάλασσες, και στα εκκλησιαστικά μνημεία και κειμήλια τα απομονωμένα σε δεκάδες ξωκλήσια, ναούς και μονές, συχνά σε δύσβατες και απομακρυσμένες περιοχές που αποτελούν τον ιδανικό στόχο της παρανομίας.

Η συγκέντρωση στοιχείων για αυτά συμβάλλει στην πληρέστερη τεκμηρίωσή τους, την ταύτιση και τη διεκδίκησή τους σε περίπτωση κλοπής. Στον τομέα αυτό απαιτείται συνεργασία με τις διωκτικές, δικαστικές και διπλωματικές αρχές όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά και στο εξωτερικό (τοπικές αρχές, αστυνομία, λιμενικό σώμα, τελωνειακές αρχές, υπουργείο εξωτερικών, πρεσβείες, προξενεία, διεθνείς οργανισμούς, Interpol, Unesco, Icom και άλλες). Η εμπειρία κατέδειξε ότι η συνεργασία αυτή είναι πάντα άριστη και συχνότατα αποβαίνει επιτυχής, όπως συνέβη άλλωστε σε πολλές περιπτώσεις που τα αποτελέσματα ήταν θεαματικά, εφόσον επέστρεψαν στη χώρα τους σημαντικότεροι παράνομα διακινηθέντες πολιτιστικοί θησαυροί. Ενδεικτικά αναφέρουμε τον επαναπατρισμό, το 2006, του αναγλύφου της Θάσου και της ενεπίγραφης βοιωτικής στήλης του Αθανία και, το 2007, της αρχαϊκής κόρης, πιθανότατα από την Πάρο, και του χρυσού μακεδονικού στεφανιού, τα οποία βρίσκονταν στην κατοχή του Μουσείου Getty, τον επαναπατρισμό, το 2008, της αττικής επιτύμβιας ληκύθου που κατείχε ιδιωτική συλλογή στην Ελβετία, καθώς και του χάλκινου καλυκωτού κρατήρα και τμήματος αττικής επιτύμβιας στήλης από ιδιωτική συλλογή στη Ν. Υόρκη, με πιο πρόσφατο τον επαναπατρισμό, το 2010, τοιχογραφιών που είχαν αποσπαστεί από τη βυζαντινή εκκλησία της Παλαιοπαναγιάς στη Στενή Ευβοίας και εντοπίστηκαν στην κατοχή Ιταλού εμπόρου στην Ελβετία και, το 2011, ξέι μεταβυζαντινών εικόνων που είχαν κλαπεί από ναούς των νομών Ιωαννίνων και Μαγνησίας και βρισκόταν σε γκαλερί του Λονδίνου.

Βασικές για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών είναι, εκτός φυσικά από τον Ν. 3028/2002 και τις άλλες ευρωπαϊκές και διεθνείς συμβάσεις, νομοθετήματα, κανονισμούς, συμφωνίες κ.λπ., η σύμβαση της Unesco του 1970, που η Ελλάδα επικύρωσε το 1980, σχετικά με «Αληπτέα μέτρα για την απαγόρευση και παρεμπόδιση της παράνομης εισαγωγής,

εξαγωγής και μεταβίβασης των πολιτιστικών αγαθών», η ευρωπαϊκή οδηγία του 1993 σχετικά με την «Επιστροφή πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα απομακρυνθεί από το έδαφος κράτους-μέλους», και η σύμβαση Unidroit (Διεθνές Ινστιτούτο για την Ενοποίηση του Ιδιωτικού Δικαίου) του 1995, που επικυρώθηκε το 2005, για τα «Κλαπέντα ή παράνομως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά». Συχνά, για τον επαναπατρισμό απαιτείται δικαστική συνδρομή, και η εμπλοκή ικανών και έμπειρων δικηγόρων παίζει αποφασιστικό ρόλο, άλλες φορές όμως τα αγαθά επιστρέφουν εξωδίκως, ως ένδειξη «καλής πίστης» εκ μέρους των εμπλεκόμενων. Στην περίπτωση αυτή θα μπορούσαμε να αναφέρουμε συμβολικού αλλά και ουσιαστικού χαρακτήρα χειρονομίες απλών πολιτών ξένης υπηκοότητας, οι οποίοι παρέδωσαν οικιοθελώς μικρά μαρμάρια θραύσματα προερχόμενα από τον χώρο της Ακρόπολης, τα οποία κατείχαν επί χρόνια ως πολύτιμα αναμνηστικά από το μοναδικό αυτό μνημείο της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς. Ένα παράδειγμα αποτελεί η παράδοση, το 2006, από Σουηδέζα υπήκοο, αρχιτεκτονικού θραύσματος από το Ερέχθειο, το οποίο κατείχαν οι πρόγονοί της από το 1896.

Στα πλαίσια της προστασίας και του επαναπατρισμού των πολιτιστικών αγαθών ανοίγονται συνεχώς νέοι δρόμοι διεθνούς δικαίου και υπογραφής διμερών συνεργασιών και μνημονίων, ιδίως με κράτη που δείχνουν το ίδιο ενδιαφέρον με την Ελλάδα και αντιμετωπίζουν συγγενή προβλήματα. Πρόσφατα παραδείγματα αποτελούν η σύνταξη μνημονίων συνεργασίας για την «Πρόληψη της κλοπής, της παράνομης ανασκαφής, της εισαγωγής και εξαγωγής πολιτιστικών αγαθών» με την Ελβετία (Ν. 3915/16.2.2011, ΦΕΚ 20, Α', 17.2.2011) και με την Κίνα (Ν. 3914/16.2.2011, ΦΕΚ 19, Α', 17.2.2011). Σε εξέλιξη βρίσκονται συμφωνίες και με άλλα κράτη, όπως με τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, το Περού, την Τουρκία, την Αίγυπτο και την Ιταλία.

Η ανάγκη εφαρμογής συστήματος πιστοποίησης στα Μουσεία

TETH ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ

Το τελευταίο τέταρτο του 20ού αιώνα σφραγίστηκε από σημαντικές αλλαγές που είχαν καταλυτική επίδραση σε όλα τα πεδία της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής ζωής. Οι αλλαγές αυτές προκάλεσαν νέες ανάγκες και δημιούργησαν νέες πολιτιστικές πρακτικές.

Η διεύρυνση της έννοιας της πολιτιστικής κληρονομιάς, η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών, η διαμόρφωση πολυπολιτισμι-

κών κοινωνιών άλλαξαν την οπτική των μουσείων. Εκτός από την προστασία, τεκμηρίωση και ανάδειξη των πολιτισμικών αγαθών, τα μουσεία καλούνται πλέον να αποκτήσουν εξωστρέφεια απαντώντας στις απαιτήσεις ενός διευρυμένου κοινού.

Μπορούν όμως τα μουσεία να ανταποκριθούν στον νέο τους ρόλο; Ο προβληματισμός αυτός, μαζί με τις ολοένα αυξανόμενες απαιτήσεις για εξεύρεση πόρων τόσο από τον δημόσιο όσο και από τον ιδιωτικό τομέα, άνοιξε μια ευρεία συζήτηση για την αξιολόγηση και «πιστοποίηση» των μουσειακών οργανισμών. Η συζήτηση αυτή οδήγησε το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (International Council of Museums – ICOM) στην επεξεργασία και διατύπωση του πρώτου Κώδικα Δεοντολογίας (Code of Professional Ethics, 1977) που αποτέλεσε τη βάση για τον καθορισμό βασικών αρχών στη λειτουργία των μουσείων και για τη θέσπιση νομικών ρυθμίσεων σε πολλές χώρες του κόσμου.

Τα συστήματα αξιολόγησης και πιστοποίησης που υιοθετήθηκαν δεν είναι ταυτόσημα. Ποικίλλουν ανάλογα με τις συνθήκες της κάθε χώρας, την εφαρμοζόμενη πολιτική προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, το νομικό καθεστώς των μουσείων, τους διαθέσιμους πόρους για την οικονομική τους ενίσχυση, τις πολιτικές περιφερειακής και τουριστικής ανάπτυξης. Μια άλλη σημαντική παράμετρος είναι η εξασφάλιση επαρκούς εξειδικευμένου επιστημονικού προσωπικού (μουσειολόγων, μουσειοπαιδαγωγών, συντηρητητών, κ.λπ.).

Η πιστοποίηση (accreditation) είναι μια διαδικασία, μια μέθοδος, με την οποία, βάσει σαφώς καθορισμένων κριτηρίων (standards), διαπιστώνεται εάν ένας φορέας ανταποκρίνεται στον ορισμό του μουσείου, όπως αυτός έχει διατυπωθεί από το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων. Σκοπός της διαδικασίας αυτής είναι η βελτίωση των παρεχομένων από τα μουσεία υπηρεσιών με απώτερο στόχο την περαιτέρω ανάπτυξή τους ως θεσμών με ιδιαίτερη κοινωνική και πολιτιστική σημασία.

Τα συστήματα πιστοποίησης, όπου εφαρμόζονται, είναι μεν προαιρετικά, αποτελούν όμως προϋπόθεση για την έγκριση κρατικών επιχορηγήσεων ή για την αναζήτηση χορηγιών σύμφωνα με την ισχύουσα σε κάθε χώρα νομοθεσία.

Η ίδια όμως η διαδικασία πιστοποίησης έχει ιδιαίτερη σημασία για πολλούς λόγους. Καταρχήν σχηματίζεται μια σαφής εικόνα του υπό εξέταση μουσείου. Εντοπίζονται αδυναμίες σε συγκεκριμένα μουσεία ή σε κατηγορίες μουσείων. Παρέχεται η δυνατότητα ανάλυσης των θετικών και των αρνητικών στοιχείων, που μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για την κατάρτιση προγραμμάτων βελτίωσης. Έτσι, διευκολύνεται ο σχεδιασμός συγκεκριμένης στρατηγικής με σαφείς στόχους.

Παράλληλα, τα συμπεράσματα της διαδικασίας πιστοποίησης μπορούν να κατευθύνουν δημιουργικά την εργασία του προσωπικού των μουσείων σε όλα τα επίπεδα και να συμβάλουν

στην ενεργό ανάμιξη των εργαζομένων στη διαδικασία βελτίωσης των παρεχομένων από το μουσείο υπηρεσιών.

Γενικότερα όμως η όλη παραπάνω διαδικασία είναι ιδιαίτερα χρήσιμη, διότι προσφέρει αξιόπιστα δεδομένα για τη χάραξη μιας κρατικής μουσειακής πολιτικής.

Παράλληλα με τα συστήματα πιστοποίησης εφαρμόζονται και άλλα προγράμματα αξιολόγησης (assessment) που αποσκοπούν στην αποτίμηση της λειτουργίας ενός «Μουσείου» σε μια συγκεκριμένη στιγμή και όχι βάσει υψηλών προδιαγραφών. Η αξιολόγηση αυτή αποσκοπεί στην παροχή συμβουλών για τη βελτίωση της λειτουργίας του, ενώ αποτελεί ουσιαστικά ένα προπαρασκευαστικό στάδιο για την τελική πιστοποίηση.

Τα πρώτα συστήματα πιστοποίησης εφαρμόστηκαν στις ΗΠΑ, στον Καναδά, στη Μ. Βρετανία, στην Ολλανδία, στην Αυστραλία και στη Ν. Ζηλανδία. Σε πολλές χώρες οι βασικές αρχές της πιστοποίησης ενσωματώθηκαν στις εθνικές νομοθεσίες προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτό συνέβη και στην Ελλάδα.

Ο Ν. 3028/2002 «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς», που ψηφίστηκε το 2002, περιλαμβάνει ειδικές διατάξεις για τα μουσεία. Συγκεκριμένα στο άρθρο 45, παρ. 1, αναφέρεται ότι «Ως μουσείο νοείται η υπηρεσία ή ο οργανισμός μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, με ή χωρίς ίδια νομική προσωπικότητα, που αποκτά, δέχεται, φυλάσσει, συντηρεί, καταγράφει, τεκμηριώνει, ερευνά, ερμηνεύει και κυρίως εκθέτει και προβάλλει στο κοινό συλλογές αρχαιολογικών, καλλιτεχνικών, εθνολογικών ή άλλων υλικών μαρτυριών του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του, με σκοπό τη μελέτη, την εκπαίδευση και την ψυχαγωγία. Ως μουσεία μπορούν να θεωρηθούν επίσης υπηρεσίες ή οργανισμοί που έχουν παρεμφερείς σκοπούς και λειτουργίες, όπως τα μουσεία ανοικτού χώρου».

Για την ίδρυση και λειτουργία μουσείων από το Δημόσιο απαιτείται απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Μουσείων, εφόσον διασφαλίζονται οι σκοποί και οι λειτουργίες που περιγράφονται στον ορισμό του μουσείου που προαναφέραμε. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η ύπαρξη μιας ή περισσότερων συλλογών, η επάρκεια και καταλληλότητα των εγκαταστάσεων, του απασχολούμενου προσωπικού και των άλλων αναγκαίων για την επίτευξη των στόχων του μουσείου μέσω.

Ο Ν. 3028/2002 παρέχει επίσης τη δυνατότητα «αναγνώρισης» (δηλαδή πιστοποίησης) μουσείων που ιδρύονται από άλλα νομικά πρόσωπα, ή ανήκουν σε αυτά, μετά από αίτησή τους (εάν δηλαδή το επιθυμούν), εφόσον ανταποκρίνονται στον ορισμό του μουσείου. Και στην περίπτωση αυτή συνεκτιμώνται το ενδιαφέρον των συλλογών, η καταλληλότητα των κτηριακών

εγκαταστάσεων, η επάρκεια του απασχολούμενου προσωπικού, καθώς και η εξασφάλιση της βιωσιμότητας του μουσειακού οργανισμού.

Για τον ακριβή προσδιορισμό των περαιτέρω προϋποθέσεων που πρέπει να πληρούν τα μουσεία, ώστε να τύχουν αναγνώρισης, εκδόθηκε, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 45 του Ν. 3028/2002, η με αρ. πρωτ. ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ/93783/1682 Υπουργική Απόφαση που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 2385/τ. Β'/26-10-2011.

Επισημαίνουμε ότι το άρθρο 50 του Ν. 3028/2002 προβλέπει τη θέσπιση Συμβουλίου Μουσείων με αρμοδιότητα να εισηγείται στον Υπουργό Πολιτισμού για τις αρχές που διέπουν την κρατική μουσειακή πολιτική και να γνωμοδοτεί για ζητήματα ίδρυσης και αναγνώρισης μουσείων, για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαιότητας σε περίπτωση δανεισμού μουσειακών εκθεμάτων και γενικότερα για κάθε θέμα που αφορά τα μουσεία.

Αναμφισβήτητα οι ρυθμίσεις του άρθρου 45 του Ν. 3028/2002 και η δημιουργία ενός κεντρικού Συμβουλίου για τα Μουσεία αποτελούν μία θετική εξέλιξη για τα ελληνικά μουσειακά πράγματα. Είναι γεγονός ότι στη χώρα μας –όπως και σε άλλες χώρες– πολλοί χώροι αυτοαποκαλούμενοι «Μουσεία» δεν πληρούν ούτε τις ελάχιστες προδιαγραφές που απαιτεί η νομοθεσία και η επιστημονική δεοντολογία. Προβλήματα συγκρότησης, τεκμηρίωσης και ερμηνείας των συλλογών, συντήρησης και έκθεσης των αντικειμένων, έλλειψης σωστά οργανωμένων μουσειακών αποθηκών αποτελούν ορισμένα μόνον από τα σοβαρά ζητήματα που πρέπει να αντιμετωπίσει η κρατική μουσειακή πολιτική.

Από την άλλη πλευρά όσοι με ενθουσιασμό ιδρύουν «Μουσεία» πρέπει να συνειδητοποιήσουν, πέρα από συναισθηματισμούς, ότι ουσιαστικά αναλαμβάνουν την ευθύνη της προστασίας και ανάδειξης των πολιτιστικών αγαθών, έργο που απαιτεί γνώση, επαγγελματική εξειδίκευση και εμπειρία.

Η εφαρμογή ενός συστήματος αναγνώρισης (πιστοποίησης) των μουσείων και στη χώρα μας, όπως άλλωστε προβλέπει η νομοθεσία, θα έχει πολλαπλά οφέλη. Θα εξασφαλίσει στα μουσεία βιωσιμότητα, θα τα βοηθήσει να ανταποκριθούν στις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας, θα τα ωθήσει να σχεδιάζουν καλύτερα τις ερευνητικές, εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητές τους.

Θα συμβάλει στον σαφέστερο προσδιορισμό του επαγγέλματος του μουσειολόγου, στην καλύτερη διαχείριση του ανθρωπίνου δυναμικού, στην καθιέρωση προγραμμάτων επιμόρφωσης, στην παροχή καλύτερων υπηρεσιών.

Τελικά, μέσα από ένα ουσιαστικό διάλογο και μια δημιουργική διαδικασία, θα συμβάλει στην ολοκληρωμένη προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς.

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ Αρ. φύλλου 2385 /τεύχ. Β', 26.10.2011

Αριθμ. ΥΠΠΟΤ/ΓΔΑΠΚ/ΔΙΝΕΠΟΚ/Δ/93783/1682 /30.9.2011 (3)

Ίδρυση και αναγνώριση μουσείου κατ' εξουσιοδότηση του άρθρου 45 του Ν. 3028/2002.

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

Έχοντας υπόψη:

1. Τις διατάξεις :

- α. Των άρθρων 45, 51 και 73 παρ. 8 του Ν. 3028/2002 «Για την Προστασία των Αρχαιοτήτων και εν γένει της Πολιτιστικής Κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153/Α/28.06.2002).
 - β. Του Π.Δ. 191/2003 «Οργανισμός Υπουργείου Πολιτισμού» (ΦΕΚ/Α/13.06.2003).
 - γ. Του άρθρου 90 του Π.Δ. 63/2005 «Κωδικοποίηση της νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα» (ΦΕΚ 98/Α/22.04.2005).
 - δ. Του Π.Δ. 187/2009 «Διορισμός Υπουργών και Υφυπουργών» (ΦΕΚ 214/Α/7.10.2009).
 - ε. Του Π.Δ. 186/2009 «Συγχώνευση των Υπουργείων Πολιτισμού και Τουρισμού» (ΦΕΚ 213/Α/7.10.2009).
2. Τις αριθμ. 6/28.6.2010 και 1/21.1.2011 γνωμοδοτήσεις του Συμβουλίου Μουσείων του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού.
 3. Το γεγονός ότι με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού, αποφασίζουμε:

ΜΕΡΟΣ Ι. ΔΗΜΟΣΙΑ ΜΟΥΣΕΙΑ**Άρθρο 1**

Προϋποθέσεις ίδρυσης μουσείου από το Δημόσιο

1. Για την ίδρυση και τη λειτουργία μουσείου από το Δημόσιο απαιτείται απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού, που εκδίδεται ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας, ανάλογα με το είδος των συλλογών του υπό ίδρυση μουσείου, Υπηρεσίας και γνώμη του Συμβουλίου Μουσείων (άρθρα 45 παρ. 2 και 51 του Ν. 3028/2002).
2. Για την έκδοση της απόφασης της παρ. 1 του παρόντος άρθρου, πρέπει να συντρέχουν τουλάχιστον οι ακόλουθες προϋποθέσεις:
 - α. Η συνδρομή του ορισμού του μουσείου (άρθρο 45, παρ. 1 του Ν. 3028/2002).
 - β. Η ύπαρξη τουλάχιστον μιας μόνιμης συλλογής αρχαιολογικής, καλλιτεχνικής, εθνολογικής ή αποτελούμενης από άλλες υλικές μαρτυρίες του ανθρώπου και του περιβάλλοντός του (άρθρο 45, παρ. 1 του Ν. 3028/2002), ή, για την περίπτωση των μουσείων ανοικτού χώρου, ανάλογου πολιτισμικού αποθέματος σε ακίνητα μνημεία.
 - γ. Η εξασφάλιση κατάλληλων χώρων για τη φύλαξη, συντήρηση, καταγραφή, τεκμηρίωση και μελέτη, έκθεση και προβολή των συλλογών, υποδοχή και εξυπηρέτηση του κοινού. Για μουσεία υπαγόμενα στις Περιφερειακές ή Ειδικές Περιφερειακές Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, είναι απαραίτητη η εξασφάλιση κατάλληλων χώρων για την έκθεση και προβολή των συλλογών, για την υποδοχή και εξυπηρέτηση του κοινού, εφόσον οι λοιπές προϋποθέσεις εξασφαλίζονται από τις ανωτέρω Περιφερειακές και Ειδικές Περιφερειακές Υπηρεσίες.
 - δ. Τα προτεινόμενα κτήρια ή χώροι για την εγκατάσταση και λειτουργία του μουσείου να μην αντιβαίνουν προς τις διατάξεις του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού, του Κτηριοδομικού Κανονισμού και τις ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις της κάθε περιοχής.
 - ε. Η εξασφάλιση κατάλληλου και επαρκούς επιστημονικού και λοιπού προσωπικού για την επίτευξη των σκοπών του μουσείου.
 - στ. Το μουσείο οφείλει να διατηρεί ανοιχτούς διαύλους επικοινωνίας με το κοινό, με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου των υπηρεσιών που προσφέρει.

Άρθρο 2

Δικαιολογητικά

1. Για την ίδρυση μουσείων του προηγούμενου άρθρου απαιτείται η κατάθεση φακέλου, ο οποίος πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής:
 - α. Αίτηση για την ίδρυση του μουσείου με στοιχεία για τον χαρακτήρα του.
 - β. Μελέτη σκοπιμότητας και βιωσιμότητας.
 - γ. Αναλυτική παρουσίαση του περιεχομένου των συλλογών του μουσείου και περιγραφή του τρόπου καταγραφής και τεκμηρίωσής τους.
 - δ. Αναφορά στην πολιτική εμπλουτισμού των συλλογών.
 - ε. Τεκμηρίωση της καταλληλότητας και της επάρκειας των προτεινόμενων κτηρίων ή χώρων για την εγκατάσταση του μουσείου, σε σχέση και με τις επιμέρους λειτουργίες που αυτό καλύπτει, καθώς και της προσβασιμότητας από άτομα με αναπηρία. Εφόσον το μουσείο δεν έχει χωροθετηθεί ή δεν διατίθεται ήδη κτήριο, περιγράφονται οι βασικές προϋποθέσεις που οι χώροι αυτοί οφείλουν να πληρούν. Ο έλεγχος καταλληλότητας γίνεται σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία κατά την εξεύρεση αυτών, από πλευράς αποδοχής παραχώρησης και έγκρισης κτηριολογικού προγράμματος.
 - στ. Στοιχεία σχετικά με τη στελέχωση του μουσείου με επιστημονικό και λοιπό προσωπικό ανάλογα με το αντικείμενο και τους σκοπούς του μουσείου.
 - ζ. Ως προς τη μόνιμη έκθεση, πρέπει:
 - i. Να αναλύονται οι αρχές παρουσίασης των εκθεμάτων, ώστε αυτή να ανταποκρίνεται στους σκοπούς του μουσείου.
 - ii. Να υποβάλλεται συνοπτική έκθεση για το περιεχόμενο και τις δυνατότητες θεματολογικής αξιοποίησης της υφιστάμενης συλλογής, σε συνάρτηση και με αναφορές στον τόπο όπου βρίσκεται το μουσείο και στο κτήριο που το στεγάζει.
 - η. Σχέδιο εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας του μουσείου.
 - θ. Λεπτομερές σχέδιο για την αντιμετώπιση καταστάσεων παντός είδους έκτακτης ανάγκης.
2. Η μουσειολογική μουσειογραφική μελέτη κατατίθεται για την κατά νόμο γνωμοδότηση μετά την καταρχήν έγκριση ίδρυσης του μουσείου και πριν από την οργάνωση της πρώτης μόνιμης έκθεσης, αλλά και των εκάστοτε επανεκθέσεων αυτού.
 3. Για την ίδρυση παραρτημάτων δημοσίου μουσείου απαιτείται απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού, ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Μουσείων. Στην περίπτωση αυτή ισχύουν τα προβλεπόμενα στο παρόν και στο προηγούμενο άρθρο.
 4. Τα Δημόσια μουσεία τηρούν τον Κώδικα Δεοντολογίας του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), όπως εκάστοτε ισχύει.

ΜΕΡΟΣ ΙΙ. ΜΟΥΣΕΙΑ ΠΟΥ ΔΕΝ ΑΝΗΚΟΥΝ ΣΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ: ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ

Άρθρο 3

Προϋποθέσεις

Για την αναγνώριση μουσείου που δεν ανήκει στο Δημόσιο πρέπει να πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 45 παρ. 1 του Ν. 3028/2002 και των άρθρων 4 έως 6 της παρούσας.

Άρθρο 4

Οργάνωση και Διοίκηση

1. Το μουσείο πρέπει να ιδρύεται από ή να ανήκει σε νομικό πρόσωπο μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα.
2. Στην καταστατική πράξη του νομικού προσώπου, στο οποίο ανήκει το μουσείο, πρέπει να περιλαμβάνεται, τουλάχιστον, η πρόβλεψη για την ίδρυση, τη λειτουργία και την αποστολή του μουσείου, για τη συλλεκτική και ερευνητική πολιτική του και για τη διασφάλιση της ακεραιότητας των συλλογών του.
3. Πρέπει να διασφαλίζεται η οικονομική δυνατότητα του μουσείου για την εκπλήρωση της λειτουργίας, του σκοπού και των στόχων του.
4. Το μουσείο πρέπει να διαθέτει κατάλληλο και επαρκές επιστημονικό και λοιπό προσωπικό για την εκπλήρωση του σκοπού του και των λειτουργιών του. Σε κάθε περίπτωση το μουσείο πρέπει να διαθέτει επιστημονικό υπεύθυνο και υπεύθυνο συντήρησης.
5. Το μουσείο πρέπει να στεγάζεται σε ιδιόκτητες εγκαταστάσεις ή σε εγκαταστάσεις με μακροχρόνια μίσθωση ή παραχώ-

ρηση, οι οποίες να είναι ασφαλείς, κατάλληλες και επαρκείς για την εκπλήρωση των σκοπών και των λειτουργιών του και να μην αντιβαίνουν προς τις διατάξεις του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού και του Κτηριοδομικού Κανονισμού και τις ισχύουσες πολεοδομικές διατάξεις της κάθε περιοχής.

Άρθρο 5

Διαχείριση συλλογών

1. Το μουσείο πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον μία μόνιμη συλλογή, η οποία να έχει συγκροτηθεί με νόμιμο τρόπο και να έχει αρχαιολογικό, καλλιτεχνικό, εθνολογικό ή άλλο ενδιαφέρον. Ειδικά για τα μουσεία που περιλαμβάνουν μνημεία, όπως αυτά ορίζονται στο άρθρο 20 του Ν. 3028/2002, προϋπόθεση είναι η συλλογή να έχει συγκροτηθεί μετά από άδεια του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού.
2. Η συλλογή πρέπει να διακρίνεται από ενότητα και συνοχή και να είναι καταγεγραμμένη και τεκμηριωμένη σύμφωνα με τους επιστημονικούς κανόνες.
3. Το μουσείο πρέπει να έχει διατυπωμένη σαφή πολιτική εμπλουτισμού των συλλογών του, καθώς και διάθεσης αντικειμένων από τις συλλογές του, στο πλαίσιο των διατάξεων του άρθρου 45 παρ. 9 και 11 του Ν. 3028/2002.
4. Το μουσείο πρέπει να ακολουθεί πολιτική προληπτικής συντήρησης των συλλογών του.
5. Το μουσείο πρέπει να διαθέτει σχέδιο για την αντιμετώπιση καταστάσεων έκτακτης ανάγκης και να εφαρμόζει τα απαιτούμενα μέτρα ασφαλείας.
6. Το μουσείο πρέπει να διαθέτει εργαστήρια για τη συντήρηση των αντικειμένων των συλλογών του που να λειτουργούν νόμιμα σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που θέτει το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού. Σε διαφορετική περίπτωση, πρέπει να διασφαλίζεται ότι οι εργασίες συντήρησης που τυχόν απαιτούνται διεκπεραιώνονται σε δημόσια εργαστήρια ή σε εργαστήρια άλλων ιδιωτικών μουσείων ή σε εργαστήρια ιδιωτών συντηρητών που είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και διαθέτουν άδεια λειτουργίας.

Άρθρο 6

Υπηρεσίες προς το κοινό

1. Το μουσείο οφείλει να είναι ανοικτό στο κοινό σε προκαθορισμένες ημέρες και ώρες, τις οποίες πρέπει να γνωστοποιεί μαζί με κάθε άλλη πληροφορία σχετικά με την πρόσβαση σε αυτό.
2. Το μουσείο πρέπει να διευκολύνει την πρόσβαση στις συλλογές του, τόσο στα αντικείμενα που εκτίθενται όσο και στα αποθηκευμένα, για σκοπούς μελέτης και έρευνας, καθώς και σε πληροφοριακό υλικό που σχετίζεται με αυτά.
3. Το μουσείο οφείλει να διατηρεί ανοιχτούς διαύλους επικοινωνίας με το κοινό, με στόχο τη βελτίωση του επιπέδου των υπηρεσιών που προσφέρει.
4. Το μουσείο πρέπει να είναι προσπελάσιμο από άτομα με αναπηρία. Από την προϋπόθεση αυτή εξαιρούνται μουσεία που στεγάζονται σε κτήρια υφιστάμενα πριν από τη θέση σε ισχύ του Ν. 2831/2000 (Α' 140), στα οποία κρίνεται τεχνικά αδύνατο να γίνουν οι απαραίτητες διαμορφώσεις. Για τις ανάγκες εφαρμογής της παρούσας παραγράφου, αρμόδιο για την έκδοση της βεβαίωσης προσβασιμότητας και για τη διαπίστωση της εξαίρεσης από την ανωτέρω προϋπόθεση είναι το Γραφείο Ατόμων με Αναπηρίες της Διεύθυνσης Μελετών Μουσείων και Πολιτιστικών Κτηρίων του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού.
5. Το μουσείο πρέπει να διαθέτει τις απαραίτητες υποδομές και εγκαταστάσεις για την υποδοχή και εξυπηρέτηση του κοινού και των εργαζομένων.
6. Το μουσείο οφείλει να διαθέτει τουλάχιστον δίγλωσσες πινακίδες στους χώρους του, καθώς και δίγλωσσο εποπτικό και ενημερωτικό υλικό.

Άρθρο 7

Δικαιολογητικά

1. Για την απόδειξη των ανωτέρω προϋποθέσεων προσκομίζονται τα εξής δικαιολογητικά:
 - α. Καταστατικό του νομικού προσώπου, στο οποίο ανήκει το μουσείο και ιδρυτική πράξη για τα μουσεία που ανήκουν σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης.
 - β. Σχέδιο εσωτερικού κανονισμού λειτουργίας του μουσείου.
 - γ. Στοιχεία που να αποδεικνύουν τη νόμιμη προέλευση και απόκτηση των αντικειμένων που απαρτίζουν τη συλλογή του

μουσείου και, προκειμένου για μνημεία, σχετική άδεια του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού. Ειδικά για αντικείμενα που δεν είναι μνημεία ή για αντικείμενα σύγχρονης τέχνης, η νομιμότητα της προέλευσης εξετάζεται κατά περίπτωση από την Υπηρεσία.

- δ. Στοιχεία του επιστημονικού υπεύθυνου.
 - ε. Στοιχεία του υπεύθυνου συντήρησης.
 - στ. Έκθεση οικονομικής βιωσιμότητας.
 - ζ. Οικονομικός απολογισμός τελευταίου έτους.
 - η. Αναλυτική παρουσίαση του περιεχομένου των συλλογών και περιγραφή του τρόπου καταγραφής και τεκμηρίωσής τους.
 - θ. Αποδεικτικό ιδιοκτησιακού καθεστώτος του κτηρίου ή πράξη μακροχρόνιας μίσθωσης ή παραχώρησης.
 - ι. Τεκμηρίωση της καταλληλότητας και της επάρκειας των κτηριακών εγκαταστάσεων και των λοιπών χώρων του μουσείου σε σχέση και με τις επιμέρους λειτουργίες που αυτό καλύπτει.
 - ια. Έκθεση της κατάστασης διατήρησης των αντικειμένων από συντηρητή εγγεγραμμένο στο μητρώο συντηρητών του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού.
 - ιβ. Στοιχεία περιβαλλοντικών συνθηκών των χώρων έκθεσης και αποθήκευσης του μουσείου.
 - ιγ. Λεπτομερές σχέδιο για την πρόληψη και αντιμετώπιση των φυσικών και ανθρωπογενών καταστροφών.
 - ιδ. Περιγραφή της μόνιμης έκθεσης (σκεπτικό, θεματικές ενότητες, τρόποι παρουσίασης των εκθεμάτων, ερμηνευτικά μέσα). Για την επανέκθεση αναγνωρισμένου μουσείου κατατίθεται πλήρης μουσειολογική-μουσειογραφική μελέτη.
 - ιε. Περιγραφή της πολιτικής επικοινωνίας του μουσείου και ενδεικτικό πρόγραμμα δράσης.
2. Οι αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και το Συμβούλιο Μουσείων μπορούν να ζητήσουν πρόσθετα δικαιολογητικά και στοιχεία προκειμένου να εκτιμήσουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων αναγνώρισης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ ΜΟΥΣΕΙΟΥ

Άρθρο 8 – Αίτηση

Ο νόμιμος εκπρόσωπος του νομικού προσώπου, στο οποίο ανήκει το Μουσείο, υποβάλλει αίτηση αναγνώρισης στην αρμόδια Διεύθυνση της Κεντρικής Υπηρεσίας του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και καταθέτει τα απαιτούμενα δικαιολογητικά. Στο πρόσωπο του αιτούντος πρέπει να συντρέχουν οι εγγυήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 31, παρ. 1 του Ν. 3028/2002. Η αρμόδια Διεύθυνση διαβιβάζει τον φάκελο με την εισήγησή της στο Συμβούλιο Μουσείων.

Άρθρο 9

Απόφαση Αναγνώρισης

Το Συμβούλιο Μουσείων διατυπώνει αιτιολογημένη γνώμη προς τον Υπουργό Πολιτισμού και Τουρισμού, ο οποίος ακολούθως εκδίδει απόφαση αναγνώρισης του μουσείου ή απορρίπτει το αίτημα.

Άρθρο 10

Υποβολή νέου αιτήματος

Αν η αίτηση αναγνώρισης απορριφθεί, μπορεί να υποβληθεί νέο σχετικό αίτημα μετά την παρέλευση έτους από την έκδοση της απορριπτικής απόφασης, εφόσον προσκομίζονται νέα στοιχεία που αποδεικνύουν τη συνδρομή των προϋποθέσεων αναγνώρισης.

Άρθρο 11

Ισχύς απόφασης. Ανάκληση

Η απόφαση της αναγνώρισης μουσείου μπορεί να ανακαλείται με απόφαση του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού μετά από γνώμη του Συμβουλίου Μουσείων, εάν παύσουν να πληρούνται οι προϋποθέσεις έκδοσής της ή παραβιασθούν οι διατάξεις του Ν. 3028/2002. Τα αναγνωρισμένα μουσεία ελέγχονται ανά πενταετία από την αρμόδια κατά περίπτωση Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού ως προς την τήρηση των οριζόμενων από την παρούσα απόφαση προϋποθέσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ: ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ

Άρθρο 12

Υποχρεώσεις και προνόμια

1. Το αναγνωρισμένο μουσείο χρησιμοποιεί κάτω από τον τίτλο του ειδικό σήμα ενιαίου τύπου, σύμφωνα με τις τεχνικές προδιαγραφές που του χορηγούνται από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού.
2. Τα αναγνωρισμένα μουσεία αναρτούν το ειδικό σήμα σε εμφανές σημείο της εισόδου τους και το χρησιμοποιούν σε οποιαδήποτε εκδόσεις ψηφιακής ή συμβατικής μορφής, ενημερωτικά φυλλάδια, εισιτήρια, λοιπά παραστατικά, κ.λπ.
3. Για τα αναγνωρισμένα μουσεία ισχύουν οι υποχρεώσεις και τα προνόμια που προβλέπονται από τον Ν. 3028/2002.
4. Κάθε μουσείο μετά την αναγνώρισή του εγγράφεται σε ειδικό μητρώο αναγνωρισμένων μουσείων, που τηρείται στις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού.
5. Τα αναγνωρισμένα μουσεία οφείλουν να υποβάλλουν στις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού, το αργότερο μέχρι 30 Ιουνίου εκάστου έτους, ετήσια ενημερωτική έκθεση αναφορικά με τις δραστηριότητες, την οικονομική διαχείριση, μεταβολές που επέρχονται σε σχέση με τα αντικείμενα της συλλογής και την εν γένει λειτουργία τους.
6. Τα αναγνωρισμένα μουσεία οφείλουν να καταθέτουν στις αρμόδιες Υπηρεσίες του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και στο Εθνικό Αρχείο Μνημείων αντίγραφο του μητρώου, στο οποίο είναι καταχωρημένα τα αντικείμενα της συλλογής τους.
7. Η λειτουργία των αναγνωρισμένων μουσείων τελεί υπό την εποπτεία του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού ως προς την τήρηση των διατάξεων του άρθρου 45 του Ν. 3028/2002 και των κατ' εξουσιοδότηση αυτού εκδιδόμενων διοικητικών πράξεων.
8. Τα αναγνωρισμένα από το Κράτος μουσεία τηρούν τον Κώδικα Δεοντολογίας του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM), όπως εκάστοτε ισχύει, αναπτύσσουν συνεργασίες και κοινές δράσεις και συμβάλλουν στην υλοποίηση της εθνικής μουσειακής πολιτικής.

ΜΕΡΟΣ ΙΙΙ: ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΜΟΥΣΕΙΩΝ

Άρθρο 13

Τα Μουσεία, δημόσια και μη δημόσια, δύνανται να υπαχθούν στις παρακάτω κατηγορίες κατά την εμβέλεια των συλλογών τους:

1. Εθνικά Μουσεία
2. Μουσεία πανελλήνιας εμβέλειας
3. Περιφερειακά Μουσεία
4. Τοπικά Μουσεία
5. Μουσεία με διεθνείς συλλογές

ΜΕΡΟΣ ΙV: ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΕΛΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 14

Εντός τριών (3) ετών από την έναρξη της ισχύος της παρούσας τα λειτουργούντα κατά την έναρξη ισχύος του Ν. 3028/2002 μουσεία, τα οποία έχουν ιδρυθεί με Νόμο, πρέπει να υποβάλουν στην αρμόδια Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού έκθεση, από την οποία προκύπτει η προσαρμογή τους στις ρυθμίσεις του άρθρου 45 του ίδιου νόμου και των κανονιστικών πράξεων που προβλέπονται σε αυτό (άρθρο 73, παρ. 8). Η έκθεση αυτή εγκρίνεται από τον Υπουργό Πολιτισμού και Τουρισμού ύστερα από γνώμη του Συμβουλίου Μουσείων.

Η παρούσα ισχύει από τη δημοσίευσή της στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Η απόφαση αυτή να δημοσιευθεί στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 30 Σεπτεμβρίου 2011

Ο ΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΠΑΥΛΟΣ ΓΕΡΟΥΛΑΝΟΣ

Πώς προκύπτει μια αρχαιολογική έκθεση και πώς εκτυλίσσεται το μουσειογραφικό έργο στον χώρο και τον χρόνο της *

ΑΝΕΣΤΕΪ ΠΑΡΙΣΗ

Παραφράζοντας, μπορούμε να πούμε «εν αρχή ην ο λόγος...», ο σκοπός για τον οποίον προτείνεται η δημιουργία μιας αρχαιολογικής έκθεσης. Αυτός λαμβάνεται υπ' όψη για τη σύνθεση του μουσειολογικού προγράμματος-σκεπτικού ενώ, ακόμη και στις περιπτώσεις που φαίνεται μονοσήμαντος και περιορισμένος, μπορεί να αποδώσει αποτελέσματα ανυπολόγιστα αρχικά, στο πλαίσιο μιας άγουρης θεώρησης. Έτσι, προτάσεις σκοπιμότητας, που ορίζουν την ανάγκη δημιουργίας μιας αρχαιολογικής έκθεσης για την «προστασία και ανάδειξη των αρχαίων ευρημάτων μιας περιοχής ή μιας χρονικής περιόδου», αναφέρονται σε ελάχιστο μόνο μέρος της δυναμικής που εγκλείει μια τέτοια δράση, καθώς αυτή είναι ένα πεδίο διασποράς της προγονικής εμπειρίας και τέχνης από και προς την ανθρωπότητα, προς γνώση, τέρψη, ψυχαγωγία, παραμυθία, έμπνευση.

Βεβαίως, στην περίπτωση την οποία εξετάζουμε, το νοηματικό στίγμα δίνεται από τον επιμελητή της έκθεσης διά του μουσειολογικού σκεπτικού. Αυτό στην εξελιγμένη του μορφή περιλαμβάνει την ταύτιση, τη χρονολόγηση και την αρχαιολογική ερμηνεία του αυθεντικού υλικού, την αφήγηση της παρουσίας του και τη χάραξη της βασικής ερμηνευτικής πολιτικής.

Έχει, όμως, αποδειχθεί πως η παρουσία μουσειογράφου εξαρχής στη διαδικασία του προγραμματισμού και στη χάραξη της στρατηγικής της αρχαιολογικής έκθεσης, όταν αυτός διαθέτει σχετική εμπειρία και χαρακτηρίζεται από επαγγελματική σεμνότητα, μάλλον ωφελεί.

Εγκαινιάζεται, λοιπόν, έτσι ένας διάλογος μέσα στην αρχική και ορισμένη ομάδα εργασίας, η οποία στη συνέχεια και κατά περίπτωση θα πλαισιωθεί και με άλλους συνεργάτες. Ένας διάλογος ο οποίος δεν πρέπει να διακοπεί ποτέ, έως το τέλος του σχεδιασμού του έργου.

Καθήκον, πάντως, και αρμοδιότητα του μουσειογράφου είναι η «χωρική» απόδοση του μουσειολογικού σκεπτικού. Η ουσιαστική του εργασία αρχίζει με την προσέγγιση της μουσειολογικής μελέτης, τη συγκέντρωση προς αξιολόγηση των «χωρικών» δεδομένων του κελύφους-χώρου της έκθεσης (μόνιμης ή

μη) και την επαφή του με τα προς έκθεση αυθεντικά αντικείμενα. Πρακτικά αυτό σημαίνει:

Σε ό,τι αφορά στο κέλυφος:

Συλλέγονται στοιχεία ένταξης του κτηρίου στον πολεοδομικό και κοινωνικό ιστό με τον οποίον άμεσα συσχετίζεται, συγκεντρώνονται και αξιολογούνται στοιχεία σχετικά με τα κλιματολογικά δεδομένα του τόπου και τη σεισμικότητα της περιοχής, καταγράφεται σε ετήσια βάση το σύνολο των παραμέτρων του μικροκλίματος στο εσωτερικό του κτηρίου. Ελέγχονται οι πάσης φύσεως Η/Μ εγκαταστάσεις, οι υδραυλικές, η προοπτασιμότητα και προσβασιμότητα στο κτήριο. Συγκεντρώνεται και παράγεται το σύνολο των αρχιτεκτονικών και εν γένει όλων των τεχνικών σχεδίων και απεικονίσεων (βίντεο, φωτογραφίες, κ.λπ.) που αποδίδουν την υφιστάμενη κατάσταση και λειτουργία του κελύφους-χώρου υποδοχής. Όλο αυτό το υλικό εξυπηρετεί αφάνταστα να είναι σε ψηφιακή μορφή, ώστε να διευκολύνεται η διακίνηση και ο χειρισμός του.

Είναι σκόπιμο να υπογραμμιστεί η σημασία της φυσικής προσέγγισης του χώρου-κελύφους της έκθεσης από τον μουσειογράφο άμεσα, καθώς βασικές του μορφολογικές ή άλλες παράμετροι είναι πιθανόν να εμποδίσουν ή να οδηγήσουν τον σχεδιασμό (όπως στις περιπτώσεις που το μουσειακό-εκθεσιακό κέλυφος είναι διατηρητέο μνημείο). Ας σημειωθεί πως ένα κέλυφος υποδοχής δεν είναι κατ' ανάγκην εξαρχής φιλόξενο.

Καμία μέτρηση, περιγραφή ή άλλη αναπαράσταση δεν μπορεί να υποκαταστήσει, σε αυτό τουλάχιστον το στάδιο, την πληρότητα της βιωματικής πληροφορίας και τη δόνηση της προσωπικής επαφής τόσο με τον χώρο υποδοχής της έκθεσης όσο και με το αυθεντικό προς έκθεση υλικό.

Σε ό,τι αφορά το προς έκθεση υλικό:

Είναι πολύ σημαντικό να αποκτήσει άμεση εμπειρία του προς έκθεση υλικού στο σύνολό του ο μουσειογράφος, καθώς έτσι του παρέχεται η δυνατότητα της προσωπικής εκτίμησης της έκτασης, της αισθητικής και της κλίμακας των αντικειμένων. Πέραν αυτού, είναι η χωρίς μεσολαβητές συνάντηση δύο κόσμων, δύο πολιτισμών: του κόσμου και πολιτισμού, ο οποίος παρήγε τα προς έκθεση αντικείμενα, και αυτού του μουσειογράφου. Κατά τη συνάντηση αυτή συντελείται η μύηση σε μια πραγματικότητα η οποία υφίσταται ανεξάρτητα από το μουσειολογικό σκεπτικό, τη στόχευση της έκθεσης ή άλλων εξωγενή παράγοντα. Έχει καταρχήν προσωπικό χαρακτήρα και είναι η αρχή δημιουργίας της μεταξύ τους σχέσης.

Είναι ο χρόνος κατά τον οποίο γεννιέται η πρώτη συγκίνηση, οι πρώτες απορίες και ερωτήματα, από τα οποία άλλα θα απαντηθούν από την επιστημονική ομάδα συνεργατών της έκθεσης και θα αξιοποιηθούν στο πλαίσιο της μουσει-

* Απόσπασμα από τη διάλεξη με τίτλο «XXX» που δόθηκε στο κτήριο του Ελληνικού Τμήματος του ICOM στις 10 Οκτωβρίου 2011.

ολογικής μελέτης, άλλα όμως θα αποτελέσουν μέρος των προς επίλυση ζητημάτων από τον μουσειογράφο.

Για τη διευκόλυνση της πολύπλευρης παρακολούθησης του προς έκθεση υλικού στην πορεία του έργου της μουσειογραφικής μελέτης, καθώς και για την εξυπηρέτηση των αναγκών της σχεδιαστικής τους απεικόνισης στον χώρο, είναι αναγκαία μετρητικά, μορφολογικά και άλλα στοιχεία τους, τα οποία είναι σκόπιμο εξαρχής να καταγραφούν και να ταξινομηθούν με ενιαίο και προσδιορισμένο από τον μουσειογράφο τρόπο σε μουσειογραφικά δελτία.

Αυτά μπορεί να είναι εξειδικευμένα κατά κατηγορία των προς έκθεση αντικειμένων, ή ενιαίας μορφής για όλα τα αντικείμενα, αλλά με έμφαση στην έκταση του χώρου των παρατηρήσεων.

Τα δελτία συμπληρώνουν τα αρμόδια κατά ειδικότητα πρόσωπα (αρχαιολόγοι, συντηρητές έργων τέχνης, τεχνικοί, τεχνίτες και άλλοι, με κατά κανόνα απαραίτητους τους δύο πρώτους).

Συνεπώς, για τη συμπλήρωση ενός δελτίου μπορεί να συνεργαστούν περισσότερες ειδικότητες. Δείγμα ενός τέτοιου δελτίου, που δημιουργήσαμε στην Αθήνα το 1999 για τις ανάγκες της διεθνούς έκθεσης «Το Βυζάντιο ως οικουμένη», παρουσιάζουμε εδώ.

Ασφαλώς, οι στήλες και οι γραμμές μπορούν να διαταχθούν με διάφορους τρόπους και να περιέχουν περισσότερες ή λιγότερες πληροφορίες. Προφανώς, δημιουργώντας ηλεκτρονικά αρχεία, υπάρχει η δυνατότητα να ενημερώνονται εύκολα με στοιχεία και παρατηρήσεις που προκύπτουν στην πορεία.

Προσοχή όμως. Εκτιμούμε ότι το μουσειογραφικό δελτίο πρέπει να παραμένει ένα σύντομο, σαφέστατο, περιεκτικό και χωρίς υπερβολές στην πληροφόρηση εργαλείο μέχρι το τέλος. Δεν καταχωρούνται σε αυτά τα δελτία διεξοδικά σχόλια της ταυτότητας των αντικειμένων, αλλά συνοπτικές, ουσιαστικές και περιεκτικές περιγραφές και κυρίως η αρχαιολογική ερμηνεία τους.

Σημαντική επισήμανση: Σε κάθε δελτίο αντικειμένου είναι σκόπιμο να υπάρχει ένδειξη με βάση την οποία θα ιεραρχείται η αναγκαιότητα παρουσίας του στην έκθεση, επειδή η αρχική επιλογή των εκθεμάτων είναι και πρέπει να είναι μαξιμαλιστική, αλλά σπανίως συμπίπτει με την τελική, καθώς ποικίλοι παράγοντες στην εξέλιξη της παραγωγής τόσο της μουσειολογικής όσο και της μουσειογραφικής μελέτης καθορίζουν τις τελικές αποφάσεις.

Σε ό,τι αφορά το μουσειολογικό σκεπτικό:

Το επόμενο σημαντικότερο βήμα στην πραγμάτωση του μουσειογραφικού σχεδιασμού είναι η κατανόηση του μουσειολο-

γικού σκεπτικού. Είναι πολύ σημαντικό να διευκρινιστεί και να εμπεδωθεί το στίγμα της έκθεσης.

Να ταξινομηθούν τα εκθέματα σύμφωνα με την υπερκείμενη ιδέα που διατρέχει την έκθεση αλλά και τις δευτερεύουσες οι οποίες φωτίζουν σημαντικές πτυχές του εκθεσιακού υλικού, μέσα από την αρχαιολογική ερμηνεία του οποίου προκύπτουν οι εκθεσιακές ενότητες.

Είναι επιβεβλημένο να διευκρινιστούν οι σχέσεις των αντικειμένων μεταξύ τους και μέσα στην ενότητα που ορίζουν.

Είναι αναγκαίο να εντοπιστούν τα σημαντικά εκθέματα και οι περιοχές κορύφωσης της αφήγησης.

Είναι επίσης σημαντικό να κατανοηθούν και να διευκρινιστούν ζητήματα που σχετίζονται με το εποπτικό υλικό, τη διαβάθμιση και ιεράρχηση της πληροφορίας και τον προσδιορισμό των επιπέδων έντυπης ή άλλης μορφής της. Ακόμη, να προσδιοριστούν τα διαδραστικά εποπτικά μέσα και ο σκοπός που υπηρετούν.

Η ανάλυση εξαρχής χρόνου για την προσεκτική προσέγγιση των αρχικών «χωρικών» παραμέτρων, των εκθεμάτων και της προκριθείσας συνεκτικής τους βασικής αφήγησης αποδεικνύεται πάντα ανεκτίμητη επένδυση, καθώς μόνον ό,τι κάποιος έχει κατανοήσει και ενστερνιστεί σε επίπεδο βιώματος ενδέχεται να καταφέρει να το επικοινωνήσει.

Τη φάση συλλογής, κατανόησης και βιωματικής προσέγγισης των δεδομένων ακολουθεί η αναλυτική διαδικασία της «χωρικής» προσέγγισης.

Η ιεραρχημένη πλέον ως προς τα νοήματα και τις στοχεύσεις της μουσειολογική πρόταση, υπό την μπαγκέτα του μουσειογράφου, σμιλεύεται στον χώρο.

Χαράσσονται οι άξονες κυκλοφορίας, οι άξονες ενδιαφέροντος, οι οπτικές φυγές σε συνάρτηση με την αφήγηση. Οι νοηματικές ενότητες μεταπλάθονται σε χωρικές, τηρώντας τούς μεταξύ τους συσχετισμούς. Στη φάση αυτή τα εκθέματα καταχωρούνται τόσο με βάση τον ρόλο που τούς αποδίδεται από τη μουσειολογική μελέτη όσο και σύμφωνα με το αρχικό τους σημαίνόμενο.

Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας γίνεται φανερό πόσα από τα αυθεντικά αρχικά προταθέντα εκθέματα είναι δυνατόν να «χωρέσουν» στην έκθεση και επομένως να συμπεριληφθούν στην επόμενη φάση της μουσειογραφικής μελέτης.

Ακόμη, αξιολογούνται οι δυνατότητες-αδυναμίες-χαρακτηριστικά του κτηρίου υποδοχής και συσχετίζονται με τις ανάγκες της συγκεκριμένης χωρικής πρότασης, ώστε να μελετηθούν και να σχεδιαστούν οι επεμβάσεις που θα το μετατρέψουν από χώρο υποδοχής σε κέλυφος φιλοξενίας της έκθεσης.

Το επόμενο στάδιο εργασίας αφορά στην περαιτέρω επεξεργασία της καταχώρησης των εκθεμάτων.

Κατά τη διαδικασία αυτή, τα αντικείμενα συγκροτούνται σχεδίαστικά σε σκηνές νοηματικά αυτοτελείς, πλαισιωμένα και από τις θέσεις που προβλέπεται να δεχθούν το εποπτικό τους υλικό, έτσι ώστε η φυσική τους ακολουθία να παρακολουθεί την αφήγηση. Σταθμίζεται ο διάλογος των αντικειμένων εντός της κάθε σκηνής αλλά και η αλληλουχία των σκηνών.

Με αυτό τον τρόπο ορίζονται οι θύλακες φιλοξενίας τους, είτε ως ανοιχτές κόγχες και βάθρα είτε ως προθήκες και ικριώματα. Αξίζει να αναλωθεί χρόνος και προσπάθεια για να ενταχθούν στον νέο τους χώρο και να «φωτιστούν» οι αφηγήσεις των εκθεμάτων.

Υπάρχει βέβαια η άποψη ότι τα αρχαία μιλάνε από μόνα τους. Δεν διαφωνώ. Όμως, είναι βέβαιο ότι με άλλη ευχέρεια θα μας απευθύνονταν από τις αρχικές τους θέσεις, στον φυσικό τους χώρο και χρόνο, και άλλη λάξευση απαιτεί το νέο τους βήμα, για να φωτιστεί ο λόγος τους.

Η γοητεία και η δυσκολία, το στοιχείο της με οποιονδήποτε τρόπο προσέγγισης μιας αρχαιολογικής έκθεσης, είτε από τη θέση του μελετητή είτε από τη θέση του επισκέπτη, είναι η επίτευξη διαλόγου σε ασύμμετρους χρόνους. Για να κερδηθεί αυτό το στοιχείο, μέλημα του πρώτου είναι να λειτουργήσει με το έργο του όχι καταλυτικά αλλά βοηθητικά και ενθαρρυντικά για τον δεύτερο.

Η επικοινωνία των επισκεπτών της έκθεσης με το περιεχόμενο της επικουρείται από τα εποπτικά μέσα. Αυτά μπορεί να είναι γραπτά κείμενα, εικόνες, ακουστικά ερεθίσματα, διαδραστικά μέσα ή και κατασκευές προορισμένες να εξυπηρετήσουν τη βιωματική προσέγγιση των αυθεντικών αντικειμένων και των στόχων της έκθεσης.

Σε κάθε περίπτωση, η ιεράρχηση της σχεδιασμένης πληροφορίας και εμπειρίας σε πρωτεύουσα ή δευτερεύουσα είναι αναγκαίο να γίνεται άμεσα αντιληπτή. Αναγκαίο επίσης είναι οι ισότιμες πληροφορίες να διατρέχουν την έκθεση με όμοια εκφορά. Δηλαδή:

- Όλες οι ταυτότητες των αντικειμένων να έχουν σε όλη την έκθεση όμοια μορφή και να χωροθετούνται πάντα στην ίδια θέση στην προθήκη-βάθρο-θύλακα, έχοντας την ίδια αισθητική αντιμετώπιση.
- Όλες οι πινακίδες υποενοτήτων να έχουν την ίδια αντιμετώπιση και να τοποθετούνται σε συγκεκριμένη πάντα θέση στον χώρο των υποενοτήτων. Ομοίως και οι εισαγωγικές πινακίδες των ενοτήτων, κ.λπ. Με αυτόν τον τρόπο εξασφαλίζεται ρυθμικότητα και αρμονία στη διοχέτευση της πληροφορίας.

Ασφαλώς θα υπάρξουν και στοιχεία έκπληξης στο εποπτικό υλικό, αλλά ως προς την αφύπνιση του ενδιαφέροντος και όχι ως προς την τακτική ενημέρωση.

Στη μελέτη και παραγωγή του εποπτικού υλικού, συνεπώς,

εμπλέκεται ο μουσειογράφος όχι ως προς το περιεχόμενο της αρχαιολογικής-ιστορικής πληροφορίας αλλά (σε συνεργασία με τον γραφίστα ή άλλον εικαστικό συνεργάτη) ως προς τη διατύπωση της «χωρικής» εκφοράς της πληροφορίας και τη λειτουργική και αισθητική εναρμόνισή της με τη συνολική αισθητική της έκθεσης.

Στη συνέχεια, ένας κείριος στόχος, ο οποίος οφείλει να επιτευχθεί στο πλαίσιο της μουσειοποίησης-έκθεσης των αρχαίων, είναι η ασφάλειά τους, η προστασία τους από τη φθορά και τις κακόβουλες ενέργειες. Έτσι, οπουδήποτε φυλάσσεται ή εκτίθεται αρχαίο αντικείμενο, το καθεστώς προστασίας του διέπεται από συγκεκριμένους και αυστηρούς κανονισμούς, που ορίζουν τις παραμέτρους προστασίας του ανάλογα με την παλαιότητα, τη σπανιότητα, την κατάσταση διατήρησης, το υλικό και τις διαστάσεις του.

Στο μουσειογραφικό δελτίο του κάθε αντικειμένου είναι απαραίτητο να φαίνονται οι ρεαλιστικά απαιτητές συνθήκες διατήρησής του.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τις προδιαγραφές της εξελιγμένης πλέον σε επιστήμη πρακτικής της συντήρησης έργων τέχνης, τους κανόνες ασφαλείας, αλλά και τις εκθεσιακές απαιτήσεις (σκηνογραφικές, συνειρμικές, επικοινωνιακές, προσβασιμότητας, κ.λπ.), σχεδιάζονται οι κατασκευές της έκθεσης.

Αυτός είναι ο άλλος σημαντικότερος τομέας στον οποίον είναι σκόπιμο να επικεντρωθεί η φροντίδα του μουσειογράφου και περιλαμβάνει τον σχεδιασμό του συνόλου των μουσειακών-εκθεσιακών κατασκευών-στηριγμάτων-βάθρων-προθηκών, λαμβάνοντας υπ' όψη τη λειτουργικότητά τους αλλά και τη λειτουργία τους στο συγκεκριμένο έργο.

Οι προθήκες, τα βάθρα, τα ικριώματα ανάρτησης, οι θύλακες φιλοξενίας εκθεμάτων, οι κατασκευές υποστήριξης της βιωματικής προσέγγισης των στόχων της έκθεσης και πλήθος αφανών υποστηρικτικών διατάξεων υπακούουν σε μια σειρά κανόνων για την καταλληλότητα των υλικών τους και την αποτελεσματικότητα της ανταπόκρισής τους στις ποικίλες ανάγκες του σχεδιασμού και της υλοποίησης.

Είναι έντιμο και δίκαιο να γίνει εδώ μνεία της αξιοποίησης της πολύτιμης συνεισφοράς εμπειρών και εξειδικευμένων κατασκευαστών και τεχνιτών, στην αρωγή των οποίων προστρέχει συχνά ο μουσειογράφος για να ελέγξει εγκαίρως την υλοποίηση των προτάσεών του.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι αυτό το οποίο κατά κανόνα απαιτείται από τις προθήκες και τις άλλες κατασκευές μιας αρχαιολογικής έκθεσης είναι να αποτελούν μονάδες προβολής και φιλοξενίας, λειτουργικές και διακριτικές. Σε ορισμένες όμως περιπτώσεις είναι θεμιτό, αν όχι και επιβεβλημένο, να σχεδιάζονται ως ιδιαίτερης μορφής αντικείμενα.

Αυτό συμβαίνει όταν σημειολογικά επιθυμούμε να δώσουμε έμφαση στο περιεχόμενό τους ή να αποδώσουμε «χωρικά» μια έννοια.

Σε κάθε περίπτωση είναι σκόπιμο να προσδιοριστούν σε πρώτη φάση του σχεδιασμού τα εκφραστικά μέσα με τα οποία θα οδηγηθεί η μουσειογραφική σύνθεση, ώστε να αξιολογηθούν από κοινού με τη βασική ομάδα εργασίας, καθώς αποτελεί κοινό στόχο η συμβατότητα της μουσειολογικής πρότασης και της «χωρικής» της μεταγραφής.

Η συνεισφορά ιδεών μεταξύ των συνεργατών διαφορετικών ειδικοτήτων δεν απαγορεύεται. Κάποιες φορές μάλιστα είναι εξαιρετικά αποδοτική. Η επίμονη όμως εμπλοκή στον τομέα ευθύνης και κατάρτισης του άλλου προφανώς είναι τουλάχιστον δυσλειτουργική. Και αυτή η φάση είναι η τελευταία πρακτικά κατάλληλη στιγμή για να σταθμιστούν οι διαφωνίες ή να υποβληθούν οι παραιτήσεις από την ομαδική προσπάθεια.

Συνεπώς, είναι πολύ πρακτικό εξαρχής να τεθεί –και έως το τέλος να τηρηθεί– το συνολικό πλαίσιο της συνεργασίας. Να αναφερθούν οι εγγενείς δυσκολίες ή διευκολύνσεις, να κατονομαστούν και να προσδιοριστούν οι ρόλοι των συνεργατών, το αντικείμενο αρμοδιότητας και ευθύνης ενός εκάστου. Εν γένει είναι χρήσιμο να διευκρινιστεί σε όλους, ποιος κάνει τι, από ποιον αντλεί το προς επεξεργασία υλικό και σε τι αυτό κατά περίπτωση συνίσταται, πότε το αναμένει, σε τι μορφή και σε ποιον οφείλει να παραδώσει ο καθένας το δικό του πόνημα. Η ολοκλήρωση και πολύ περισσότερο η επιτυχία μιας μουσειογραφικής μελέτης εξαρτάται απολύτως από την ποιότητα και καθαρότητα της μουσειολογικής συνεισφοράς, αλλά και από την ορθότητα και ακρίβεια των άλλων επικουρικών μελετών (φωτισμού, εποπτικού Η/Μ, προσβασιμότητας, κ.λπ.), τις οποίες καλείται να ενορχηστρώσει και να ενσωματώσει στη μελέτη του ο μουσειογράφος.

Δραστηριότητες της Διεθνούς Επιτροπής Περιφερειακών Μουσείων (ICR)

ΓΙΑΝΝΗΣ ΜΑΡΚΑΚΗΣ

Η Διεθνής Επιτροπή Περιφερειακών Μουσείων (ICR) ξεκίνησε τις δραστηριότητές της για το 2011 με τη συνάντηση του Διοικητικού Συμβουλίου στην πόλη Schlesswig της Γερμανίας (23-26 Φεβρουαρίου). Εκεί, στους χώρους του εντυπωσιακού κάστρου Schloss Gottorf και του Dannewerk Museum (δίπλα στον αρχαιολογικό χώρο του Haddeby, μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της UNESCO), έγινε ο προγραμματισμός της δράσης του 2011.

Το ετήσιο συνέδριο του ICR πραγματοποιήθηκε στην πόλη Kristiansand της Νορβηγίας στο διάστημα 22-28 Αυγούστου 2011. Οι τέσσερις πρώτες συνεδρίες έλαβαν χώρα στο Sørlandet Kunstmuseum, ενώ οι τελευταίες στον συνεδριακό χώρο του επιβλητικού φάρου και Μουσείου Lindesnes.

Στην ετήσια συνάντηση συμμετείχαν 53 σύνεδροι από 20 χώρες της Ευρώπης, της Βόρειας και Νότιας Αμερικής, Αφρικής, Ασίας και Ωκεανίας, ενώ την οργανωτική εποπτεία είχε ο Rune Holbeck, επιμελητής του Sørlandet Kunstmuseum και ταμίας του ICR. Το θέμα του συνεδρίου «Ανταλλαγή γεύσεων: Τοπικές γαστρονομίες και περιφερειακά μουσεία» έδωσε την ευκαιρία τόσο για ενδιαφέρουσες θεωρητικές προσεγγίσεις όσο και για την παρουσίαση καλών πρακτικών. Ένα από τα κύρια πορίσματα του συνεδρίου ήταν ότι τα τοπικά μουσεία που εκθέτουν αντικείμενα και παρουσιάζουν διατροφικές συνήθειες, μπορούν και πρέπει να αναλάβουν πρωτοβουλίες, ώστε οι επισκέπτες τους να συνδέσουν έμπρακτα τη διατροφή με την υγεία και τη ζωή στη φύση, και να αντιπαραβάλουν την αυτοκαταναλωτική κοινωνία του παρελθόντος με το σύγχρονο αστικό διατροφικό πρότυπο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ήταν το πρόγραμμα που παρουσίασε ο αντιπρόεδρος του ICR Γιάννης Μαρκάκης για την εδωδιμη κρητική χλωρίδα, «Βουρβολοΐσματα: Από τη χορτοσυλλογή στη χορτοφαγία», ένα πρόγραμμα που απευθύνεται σε οικογένειες και συνδυάζει τη χορτοαγνώριση και τη χορτοσυλλογή σε χωράφια της ευρύτερης περιοχής με την προετοιμασία και το μαγείρεμα των χόρτων στο Μουσείο «ΛΥΧΝΟΣΤΑΤΗΣ».

Στο περιθώριο του συνεδρίου συζητήθηκαν οργανωτικά θέματα του ICR (www.icr-icom.org) και παρουσιάστηκε η νέα έκδοση του ICR «Staff and training in regional museums». Το βιβλίο αυτό (σελ. 170, τιμή 10 €, ISBN 978-961-6579-10-0), καρπός διετούς ενασχόλησης με το θέμα από κοινού με τη Διεθνή Επιτροπή ICTOP, μεταφράζεται τώρα και στη γαλλική και κινεζική γλώσσα.

Παράλληλα, οι σύνεδροι επισκέφθηκαν διάφορα τοπικά μουσεία και χώρους πολιτισμού της περιφέρειας Vest-Agder της νότιας Νορβηγίας και είχαν την ευκαιρία να ανταλλάξουν απόψεις και εμπειρίες με Νορβηγούς συναδέλφους τους.

Τέλος, στις εκλογές που διεξήχθησαν την καταληκτική ημέρα του συνεδρίου αναδείχθηκε ως νέος πρόεδρος του ICR, έως το 2013, ο Hartmut Prasch από την Αυστρία.

Νέες Εκδόσεις

Ακρόπολη και Εκπαίδευση

Κ. Χατζηασλάνη, Ε. Καϊμάρα, Α. Λεοντή (επιμ.),
Εκδόσεις ΥΠΠΟΤ – Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων
Ακρόπολης, Αθήνα 2011 (σελ. 192) - ISBN 978-960-
214-983-6

BIBH BAMBAKOΠΟΥΛΟΥ

Το 2011 εκδόθηκε ο τόμος «Ακρόπολη και Εκπαίδευση» από το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού (Υπηρεσία Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, Α' ΕΠΚΑ και Μουσείο Ακρόπολης), με επιμέλεια των Κ. Χατζηασλάνη, Ε. Καϊμάρα και Α. Λεοντή. Η έκδοση καταγράφει τις δράσεις που αναπτύχθηκαν από το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ακρόπολης κατά τα τελευταία 25 χρόνια. Τα μνημεία της αθηναϊκής Ακρόπολης αποτελούν πόλο έλξης για χιλιάδες μαθητές και εκπαιδευτικούς της χώρας. Από το 1987 η Επιτροπή Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, σε συνεργασία με την Α' ΕΠΚΑ, ξεκίνησε να οργανώνει εκπαιδευτικά προγράμματα με σκοπό να ανταποκριθεί στο αυξημένο ενδιαφέρον του κοινού για τα μνημεία και τα έργα αναστήλωσης. Σήμερα το Τμήμα Ενημέρωσης και Εκπαίδευσης της Υπηρεσίας Συντήρησης Μνημείων Ακρόπολης, σε συνεργασία με την Α' ΕΠΚΑ και το Μουσείο Ακρόπολης, σχεδιάζει εκπαιδευτικές δράσεις με στόχο οι μαθητές να εξοικειωθούν με την τέχνη και την αρχιτεκτονική της αρχαιότητας και ταυτόχρονα οι εκπαιδευτικοί να εμπλουτίσουν τη διδασκαλία για την Ακρόπολη.

Ο τόμος «Ακρόπολη και Εκπαίδευση» αποτελεί πολύτιμο οδηγό για τον εκπαιδευτικό που ενδιαφέρεται να προσεγγίσει την Ακρόπολη και το Μουσείο μέσα από έναν εναλλακτικό τρόπο διδασκαλίας. Είναι ένας τόμος-εργαλείο που προσφέρει υλικό, ιδέες και εφαρμογές ώστε εύκολα ο εκπαιδευτικός να μπορεί να εντάξει δημιουργικά τη διδασκαλία για την Ακρόπολη στα πε-

ρισσότερα από τα μαθήματα του σχολείου. Επίσης, είναι χρήσιμος για φοιτητές Αρχαιολογίας, Μουσειολογίας και άλλων Πανεπιστημιακών Σχολών, για επαγγελματίες μουσείων και γενικά για φορείς που έχουν άμεση σχέση με την προώθηση των κλασικών σπουδών και την εκπαίδευση.

Το βιβλίο χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος παρουσιάζονται οι δράσεις του Τμήματος των Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ακρόπολης με βασικό κριτήριο το είδος τους. Ακολουθείται επιμέρους κατηγοριοποίηση με βάση το θέμα και το έτος υλοποίησης των δράσεων ώστε εύκολα ο αναγνώστης να μπορεί να εντοπίσει αυτό που τον ενδιαφέρει.

Η διεξαγωγή εκπαιδευτικών προγραμμάτων για μαθητές όλων των σχολικών βαθμίδων αποτελεί μια πρώτη κατηγορία δράσεων. Η δημιουργία και η παροχή εκπαιδευτικού υλικού είναι η δεύτερη κατηγορία και αφορά στην πλούσια εκδοτική δραστηριότητα του Τμήματος. Πρόκειται για εκπαιδευτικά έντυπα και βιβλία, μουσειοσκευές και ψηφιακές εφαρμογές που βοηθούν τους εκπαιδευτικούς στην προετοιμασία του μαθήματος στο σχολείο και στην επίσκεψη της τάξης στο Μουσείο και στον αρχαιολογικό χώρο. Η παρουσίαση των δράσεων στο πρώτο μέρος του βιβλίου ολοκληρώνεται με την καταγραφή των σεμιναρίων, συνεδρίων και εκθέσεων που διοργανώθηκαν με στόχο την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών για την Ακρόπολη και το Μουσείο της.

Στο δεύτερο μέρος του βιβλίου, με τίτλο «Εφαρμογές», περιγράφονται 80 επιλεγμένες εργασίες που πραγματοποιήθηκαν από εκπαιδευτικούς και μαθητές σε συνεργασία με το Τμήμα Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ακρόπολης από το 1991 έως σήμερα. Πρόκειται για εφαρμογές των παραπάνω δράσεων στην εκπαιδευτική διαδικασία, οι οποίες παρουσιάζονται σε τέσσερις ενό-

Νέες Εκδόσεις

τητες με βασικό κριτήριο τον χώρο υλοποίησής τους. Οι εργασίες που αναπτύσσονται στην ενότητα «Εφαρμογές στο Σχολείο» καλύπτουν το μεγαλύτερο τμήμα του δεύτερου μέρους του βιβλίου. Οργανώνονται σε δέκα μικρότερες ενότητες με βάση τις προσεγγίσεις της Ακρόπολης που έχουν εφαρμοστεί από τους εκπαιδευτικούς σε διάφορα σχολικά μαθήματα.

Η ενότητα «Εφαρμογές σε Ειδικά Σχολεία» περιλαμβάνει παραδείγματα που αφορούν ειδικές ομάδες μαθητών και περιγράφουν την προετοιμασία στην τάξη με τη βοήθεια του εκπαιδευτικού υλικού που παρέχεται, τα προβλήματα και τα αποτελέσματα μιας επίσκεψης στην Ακρόπολη, αλλά και τις δραστηριότητες που έγιναν στο σχολείο μετά την επίσκεψη.

Στην ενότητα «Εφαρμογές σε Βιβλιοθήκες» καταγράφονται δειγματοληπτικά ορισμένες εργασίες που πραγματοποιήθηκαν από μαθητές στο πλαίσιο συνεργασίας του Τμήματος Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Ακρόπολης με Δημόσιες Κεντρικές Βιβλιοθήκες και με Σχολικές και Κινητές Βιβλιοθήκες της χώρας.

Με την ενότητα «Εφαρμογές σε άλλα Μνημεία και Μουσεία» ολοκληρώνεται το δεύτερο μέρος του βιβλίου όπου παρουσιάζονται εργασίες που υλοποιήθηκαν από σχολεία και φορείς της χώρας και του εξωτερικού (Κύπρος, Αγγλία και Η.Π.Α.). Εκπαιδευτικοί και μαθητές, σε συνεργασία με το Τμήμα, σχεδίασαν εκπαιδευτικά προγράμματα για τα μνημεία του τόπου τους ή αξιοποίησαν και προσάρμοσαν το εκπαιδευτικό υλικό για την Ακρόπολη σε άλλα μουσεία και εκθέσεις.

Στο τέλος του βιβλίου παρατίθεται μια επιλογή βιβλιογραφίας, όπου ο αναγνώστης μπορεί να βρει περισσότερες πληροφορίες για τα θέματα που αναπτύσσονται.

Dictionnaire encyclopédique de muséologie

André Desvallées, François Mairesse (επιμ.),
Εκδ. Armand Colin, Paris 2011 (σελ. 776) - EAN13:
9782200270377

ΜΑΡΩ ΑΛΕΞΑΚΗ

Το Dictionnaire encyclopédique de muséologie (Εγκυκλοπαιδικό Λεξικό Μουσειολογίας) εκδόθηκε το 2011, με στόχο να «αποτελέσει, την ώρα που η ίδια η επιστήμη της μουσειολογίας χαρακτηρίζεται για την πολυπλοκότητά της, ένα βασικό εργαλείο και ένα κοινό σημείο αναφοράς για τους επαγγελματίες των μουσείων, τους ερευνητές και τους σπουδαστές μουσειολογίας, καθώς και για τους εκτός μουσείων συνεργάτες τους», όπως αναφέρει στον πρόλογο του μνημειώδους έργου ο Julien Anfruns, Γενικός Διευθυντής του Διεθνούς Συμβουλίου Μουσείων (ICOM).

Το έργο αποτελεί προϊόν πολυετούς ερευνητικού προγράμματος της Διεθνούς Επιτροπής του ICOM για τη Μουσειολογία (ICOFOM) και εκδόθηκε από τον εκδοτικό οίκο Armand Colin, γνωστό στη Γαλλία για τη συμβολή του στη γαλλική μουσειολογική βιβλιογραφία (έχει εκδώσει έργα των André Gob και Jean-Michel Tobelem).

Η σύνταξη του Εγκυκλοπαιδικού Λεξικού είναι συλλογικό έργο. Συνεργάστηκαν οι Yves Bergeron, Serge Chaumier, Jean Davallon, Bernard Deloche, Noémie Drouguet, Raymond Montpetit, Martin R. Schärer, André Desvallées και François Mairesse, υπό την εποπτεία των δύο τελευταίων, οι οποίοι είχαν επιμεληθεί το 2010 και την έκδοση «Key Concepts of Museology» - «Concepts clés de muséologie» (Έννοιες-Κλειδιά της Μουσειολογίας). Οι συγγραφείς είναι καθηγητές μουσειολογίας σε γαλλικά πανεπιστήμια και στη Σχολή

του Λούβρου, μέλη της επιτροπής ICOFOM.

Το νέο έργο –στην Εισαγωγή γίνεται αναφορά στην «Εγκυκλοπαίδεια» των Diderot - D'Alambert, έκδοση που ενέπνευσε τη δομή του– χωρίζεται σε δύο μέρη: στο πρώτο δημοσιεύονται 21 «εγκυκλοπαιδικά άρθρα» (για τις βασικές θεματικές ενότητες γύρω από τις οποίες αναπτύσσεται η επιστήμη της μουσειολογίας), ενώ το δεύτερο αποτελεί το «Λεξικό της Μουσειολογίας», με 500 λήμματα περίπου. Ακολουθεί εκτενής διεθνής βιβλιογραφία.

Τα άρθρα του πρώτου μέρους σκοπό έχουν να δημιουργήσουν το «γενεαλογικό δένδρο» της έννοιας που αναλύουν –την προέλευση και τις προεκτάσεις της– και περιλαμβάνουν τις σημασιολογικές εκδοχές, την ιστορική αναφορά στην εξέλιξη του όρου και των συναφών με αυτόν όρων, καθώς και το πλαίσιο της μουσειακής πρακτικής και της θεωρίας όπου χρησιμοποιείται ο κάθε όρος. Οι όροι αυτοί είναι: 1. Αρχιτεκτονική, 2. Συλλογή, 3. Επικοινωνία, 4. Εκπαίδευση, 5. Ηθική, 6. Έκθεση, 7. Διαχείριση, 8. Φορείς, 9. Médiation - Ερμηνευτική διαδικασία, 10. Muséeale, 11. Μουσειοποίηση, 12. Μουσείο, 13. Μουσειογραφία, 14. Μουσειολογία, 15. Αντικείμενο συλλογής, 16. Πολιτιστική Κληρονομιά, 17. Συντήρηση, 18. Επάγγελμα, 19. Κοινό, 20. Έρευνα, 21. Κοινωνία.

Τα λήμματα του δεύτερου μέρους –ο τίτλος μεταφράζεται αγγλικά και ισπανικά– ορίζονται θεματικά και στο τέλος του κάθε λήμματος αναγράφεται το εγκυκλοπαιδικό άρθρο στο οποίο εντάσσεται.

Όσοι ενδιαφέρονται να αγοράσουν το βιβλίο, ή να ενημερωθούν για την έκδοση, μπορούν να επισκεφθούν τον ιστότοπο του εκδοτικού οίκου, <http://www.armand-colin.com/livre/383857/dictionnaire-encyclopedique-de-museologie.php>, ή την ιστοσελίδα της Διεθνούς Επιτροπής για τη Μουσειολογία (ICOFOM), [\[icom.museum/icofom/dictionnaire-encyclopedique-de-museologie/L/icofom.html\]\(http://icom.museum/icofom/dictionnaire-encyclopedique-de-museologie/L/icofom.html\).](http://network.</p>
</div>
<div data-bbox=)

Μικρό ιστορικό της προσπάθειας για την καταγραφή της μουσειολογικής ορολογίας

Από τις δεκαετίες 1960 και 1970 έγινε αντιληπτό ότι η καθιέρωση διεθνούς ορολογίας αποτελούσε προϋπόθεση για την ανάπτυξη της μουσειολογίας ως επιστήμης. Το 1977, στη 12η Γενική Συνέλευση του ICOM στη Μόσχα, οπότε και ιδρύθηκε η Διεθνής Επιτροπή για τη Μουσειολογία (ICOFOM), έγινε πρόταση να καταγραφεί η μουσειολογική ορολογία, γεγονός που οδήγησε στην έκδοση το 1986 από την Ουγγρική Διεθνή Επιτροπή του ICOM του Dictionarium Museologicum, με 1.632 λήμματα σχετικά με τη μουσειολογία, σε 20 γλώσσες, αλλά χωρίς ορισμούς, δηλαδή επρόκειτο για ένα λεξικό. Μια άλλη προσπάθεια το 1989 αποτέλεσε το Καναδικό Glossary of Museology - Lexique de muséologie, με 2.900 λήμματα.

Τέλος, το 1993, ο Martin Schärer, Πρόεδρος τότε της Επιτροπής ICOFOM, πρότεινε τη σύνταξη ενός λεξικού υπό μορφή θησαυρού, που θα περιελάμβανε άρθρα εγκυκλοπαιδικού χαρακτήρα και μια συλλογή μουσειολογικών όρων. Την υλοποίηση του σχεδίου αυτού ανέλαβε ο ίδιος το 2008, σε συνεργασία με τον André Desvallées, τον François Mairesse και μια μεγάλη ομάδα ειδικών μουσειολόγων.

Νέες Εκδόσεις

Η προστασία των πολιτιστικών αγαθών από την παράνομη διακίνηση και η διεκδίκησή τους – Πρακτικά Διημερίδας

Υπουργείο Πολιτισμού, Γενική Διεύθυνση Αρχαιοτήτων και Πολιτιστικής Κληρονομιάς, Διεύθυνση Μουσείων, Εκθέσεων και Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων, Τμήμα μη Δημοσίων Αρχαιολογικών Μουσείων και Συλλογών, Αρχαιοπωλείων και Δίωξης Αρχαιοκαπηλίας, Αθήνα 2008 (σελ. 200) - ISBN 978-960-214-788-7

Συντονισμός: Σμαράγδα Μπουτοπούλου

Επιμέλεια έκδοσης: Σμαράγδα Μπουτοπούλου, Μάρλεν Μούλιου, Σταυρούλα Καλλιώδη, Βασίλης Σακελλιάνης

ΣΜΑΡΑΓΔΑ ΜΠΟΥΤΟΠΟΥΛΟΥ

Με την έκδοση των Πρακτικών της Διημερίδας «Η προστασία των πολιτιστικών αγαθών από την παράνομη διακίνηση και η διεκδίκησή τους», που οργανώθηκε από την αρμόδια κεντρική υπηρεσία του ΥΠΠΟ τον Σεπτέμβριο του 2008 στο πλαίσιο της έκθεσης «Νόστοι», παρουσιάζεται στο σύνολό του το πρόβλημα της παράνομης διακίνησης αρχαιοτήτων και της διεκδίκησής τους από όλους τους φορείς της ελληνικής πολιτείας που εμπλέκονται άμεσα ή έμμεσα στην προστασία της πολιτιστικής μας κληρονομιάς. Ο προκαθήμενος της Εκκλησίας, στελέχη της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, των Διπλωματικών Αρχών, των Διοικητικών και Τελωνειακών Αρχών και της Εισαγγελίας Εφετών Αθηνών, καθηγητές, νομικοί και ένας δημοσιογράφος, όλοι καταδεικνύουν με τις εισηγήσεις τους, κατά αρμοδιότητα, την έκταση του προβλήματος.

Για πρώτη φορά η παράνομη διακίνηση των αρχαιοτή-

των αλλά και η διεκδίκηση και ο επαναπατρισμός όσων εντοπίστηκαν στο εξωτερικό αποτυπώνονται με στατιστικά στοιχεία. Η συστηματική ηλεκτρονική καταγραφή των λαθρανασκαφών και κλοπών ανά την επικράτεια και ανά γεωγραφική περιφέρεια από την τότε αρμόδια Κεντρική Υπηρεσία του Υπουργείου Πολιτισμού δίνει σαφή εικόνα σε ποιες περιοχές εντοπίζεται το μεγαλύτερο πρόβλημα, ποια χρονική περίοδο και ποια αρχαία αντικείμενα βρίσκονται στη λίστα των προτιμήσεων των αρχαιοκαπήλων. Επιπλέον χαρτογραφεί την έκταση της λεηλασίας των εκκλησιαστικών μας μνημείων και κειμηλίων, φαινόμενο για το οποίο ο προκαθήμενος της Εκκλησίας, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει, κουβαλάει «ένα ιδιότυπο πένθος». Τόσο ο προκαθήμενος όσο και τα στελέχη της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και το Τμήμα Δίωξης Αρχαιοκαπηλίας της Διεύθυνσης Ασφάλειας Αθηνών τονίζουν την ανάγκη συνεργασίας των εκκλησιαστικών αρχών με τις κατά τόπους Εφορείες Βυζαντινών Αρχαιοτήτων για την καταγραφή και φωτογραφική τεκμηρίωση των εκκλησιαστικών μνημείων και κειμηλίων, ώστε σε περίπτωση απώλειας να είναι δυνατή η αναζήτηση και ο εντοπισμός τους.

Από πλευράς Εισαγγελικών Αρχών τονίζεται ότι η ποινική διαδικασία συμβάλλει με δύο τρόπους στην ανάκτηση αρχαιοτήτων. Ο πρώτος είναι η κατάσχεση των αρχαιοτήτων εντός και εκτός της ελληνικής επικράτειας, που είναι ο πιο άμεσος και αποτελεσματικός τρόπος ανάκτησης. Ο δεύτερος, που είναι έμμεσος και έχει συχνά εξαιρετικά αποτελέσματα, είναι η διεξαγωγή διαπραγματεύσεων για την εξώδικη, από την άποψη του αστικού δικαίου, επιστροφή αρχαιοτήτων από μεγάλους συλλέκτες και μουσεία. Έχει διαπιστωθεί ότι η έναρξη της ποινικής διαδικασίας επηρεάζει τις διαπραγματεύσεις τόσο διαδικαστικά όσο και ουσιαστικά οδηγώντας σε θετικό αποτέλεσμα.

Τονίζεται επίσης η σημασία της δικαστικής συνεργασίας και προτείνεται η Ελλάδα να αναλάβει την πρωτοβουλία για τη σύναψη διεθνούς σύμβασης για τη δίωξη της αρχαιοκαπηλίας και την παροχή δικαστικής συνδρομής, αξιοποιώντας και το πλαίσιο που έχει χαραχθεί στη Διεθνή Σύμβαση του 2000 στο Παλέρμο για το οργανωμένο έγκλημα.

Στα κείμενα του καθηγητή ιδιωτικού διεθνούς δικαίου και των νομικών παρουσιάζεται η εθνική, διεθνής και ευρωπαϊκή νομοθεσία, η οποία, μαζί με τις προβλεπόμενες από τις διατάξεις διαδικασίες, αποτελεί ένα πλαίσιο προστασίας και θωράκισης της πολιτιστικής κληρονομιάς της χώρας μας από τη λεηλασία. Παρέχει επίσης τα εργαλεία για τη διεκδίκηση και επιστροφή παρανόμως διακινήθων και εξαχθέντων πολιτιστικών αγαθών είτε με δικαστική συνδρομή ή με εξώδικη διαδικασία.

Η σκοτεινή διαδρομή που ακολουθούν οι λεηλατημένες αυτές αρχαιότητες, πριν καταλήξουν νομότυπα στις προθήκες ενός μεγάλου μουσείου στο εξωτερικό, σκιαγραφείται με παραδείγματα στο κείμενο του δημοσιογράφου, καταδεικνύοντας ότι υπάρχουν δύο διαδρομές: ο δυτικός δρόμος, μέσω Ιταλίας προς Ελβετία, και ο βόρειος δρόμος, ο βαλκανικός, προς Γερμανία και ιδίως προς Μόναχο, από όπου επίσης μεγάλο μέρος καταλήγει στην Ελβετία. Τελικός προορισμός είναι είτε το Λονδίνο, λόγω της ύπαρξης εκεί διεθνών οίκων δημοπρασιών, ή οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής όπου καταλήγουν στους μεγάλους ιδιώτες συλλέκτες και στα μουσεία. Με στοιχεία παρουσιάζει και το διεθνές κύκλωμα αρχαιοκαπήλων και εμπόρων έργων τέχνης.

Αναφέρονται επίσης σημαντικά παραδείγματα διεκδίκησης και επαναπατρισμού ελληνικών αρχαιοτήτων και η διαδικασία απόδειξης που ακολουθήθηκε, όπως στην περίπτωση του θησαυρού των Αηδονιών, των αρχαιοτήτων από το Μουσείο J. Paul Getty και από τη Συλλογή

Shelby White, του Ευαγγελίου της Μονής Εικοσιφοινίσσης από τον οίκο Sotheby's, μέρους των ειδωλίων του Θησαυρού Κέρου από τη συλλογή Erlennmeyer από την Ελβετία προς πώληση στον ίδιο οίκο, του σπάνιου αργυρού νομίσματος Βρούτου από αρχαιοπωλείο της Μεγάλης Βρετανίας και πολλών άλλων. Είναι σαφές ότι η ευτυχής κατάληξη σε όλες τις περιπτώσεις ήταν αποτέλεσμα της άρτιας αρχαιολογικής και νομικής τεκμηρίωσης και της στενής συνεργασίας των εμπλεκόμενων υπηρεσιών, εντός της ελληνικής επικράτειας αλλά και εκτός, με τις ελληνικές διπλωματικές αρχές και με τις δικαστικές αρχές άλλων χωρών. Και όπως πολύ ωραία αναφέρει ο τότε Προϊστάμενος της Α' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Ακροπόλεως, «Δεν είναι υπερβολή αν ισχυρισθεί κανείς ότι η ανάκτηση ελληνικών αρχαιοτήτων ισοδυναμεί με την ανάκτηση ελληνικών εδαφών».

Τα Πρακτικά είναι παράλληλα ένα καλό εγχειρίδιο για τα στελέχη της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας και των εποπτευόμενων μη κρατικών μουσείων και άλλων φορέων, καθώς περιλαμβάνουν τα κείμενα και τη συζήτηση κατά τη συνάντηση εργασίας που έλαβε χώρα τη δεύτερη ημέρα της Διημερίδας. Περιλαμβάνει τον Κώδικα Δεοντολογίας του ICOM, επισημάνσεις για τον εμπλουτισμό ενός μουσείου με νέα προσκτήματα, οδηγίες για το πώς να εφαρμόζονται οι διαδικασίες από τις υπηρεσίες κατά τον χειρισμό υποθέσεων λαθρανασκαφών, κλοπών, κατασχέσεων και παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών, καθώς και διεκδίκησης και επαναπατρισμού πολιτιστικών αγαθών που έχουν παράνομα εξαχθεί. Παράλληλα περιλαμβάνει οδηγίες για την ορθή εφαρμογή των διατάξεων και των εγκυκλίων που αφορούν στη διαδικασία για τη νόμιμη εισαγωγή και εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών, ενώ μέσω της συζήτησης δίδονται απα-

Νέες Εκδόσεις

ντήσεις σε καίρια ερωτήματα που αφορούν τον χειρισμό των παραπάνω υποθέσεων.

Encouraging Collections Mobility - A Way forward for Museums in Europe

S. Pettersson, M. Hagedorn-Saupe, T. Jyrkkiö, A. Welj (eds.), Helsinki 2010 (σελ. 335) - ISBN 978951-53-3286-8 (χαρτόδετο) - ISBN 978951-53-3287-5 (PDF)

ΣΟΥΖΑΝΑ ΧΟΥΛΙΑ

Η συλλογική αυτή έκδοση αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας που ξεκίνησε, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής προτεραιότητας, για την κινητικότητα των συλλογών. Συνοπτικά, μέσω του προγράμματος Collections Mobility, επιδιώκεται η ενθάρρυνση του πολιτιστικού διαλόγου και η βελτίωση της εν γένει προβολής των μουσειακών συλλογών μέσω ανταλλαγών και μακροχρόνιων δανεισμών ανάμεσα σε μουσεία και πολιτιστικούς φορείς, κυρίως των κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το 2ο τεύχος (2008) του περιοδικού ILLISSIA του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου είναι αφιερωμένο στο πρόγραμμα αυτό και περιλαμβάνει ιδιαίτερα κατατοπιστικά άρθρα.

Την εν λόγω έκδοση επιμελήθηκαν από κοινού η Εθνική Πινακοθήκη της Φιλανδίας, το Ίδρυμα Erfgoed της Ολλανδίας, καθώς και το Ινστιτούτο Μουσειακών Ερευνών των Κρατικών Μουσείων του Βερολίνου. Το βιβλίο διαρθρώνεται σε πέντε μέρη, μετά από μια σύντομη ιστορική εισαγωγή.

Το πρώτο μέρος, με τίτλο «Η ιστορία του συλλέγειν και η τρέχουσα στρατηγική (The History of Collecting and the Current Strategies)», περιλαμβάνει τρία άρθρα. Στα δύο πρώτα επιχειρείται μια αναδρομή στη δημιουργία μουσείων από τον 16ο-18ο αιώνα και στην εξέλιξη και περαιτέρω

ανάπτυξή τους κατά τους δύο επόμενους αιώνες, ενώ στο τρίτο περιγράφεται το ισχύον καθεστώς διαχείρισης των συλλογών. Το δεύτερο μέρος του βιβλίου έχει τίτλο «Μουσειακά αντικείμενα και ενεργές συλλογές (Museum Objects and Active Collections)». Περιλαμβάνει τέσσερα άρθρα, όπου τίθενται κυρίως ζητήματα αξιολόγησης και επαναξιολόγησης συλλογών, αναλύονται νομικοί και οικονομικοί παράγοντες, θέματα ασφαλείας κατά τη διακίνηση των έργων τέχνης, καθώς και οι προοπτικές συντήρησης με έμφαση στα αυθεντικά αντικείμενα. Το τρίτο μέρος, με τίτλο «Η πορεία προς τα εμπρός: Η κινητικότητα των συλλογών (The Way forward: Collections Mobility)», περιλαμβάνει οκτώ άρθρα στα οποία θίγονται τα βασικά ζητήματα που αφορούν στην κινητικότητα των συλλογών, όπως η οικοδόμηση εμπιστοσύνης μεταξύ φορέων, η δικτύωση των μουσείων, η ασφάλιση και η διερεύνηση εναλλακτικών πρακτικών ασφάλισης, το νομικό πλαίσιο της ασυλίας από κατάσχεση, οι μακροχρόνιοι δανεισμοί, τα τέλη δανεισμού και η ψηφιοποίηση των πολιτιστικών αγαθών. Στο τέταρτο μέρος, με τίτλο «Προς όφελος του Κοινού (For the Public's Benefit)», παρουσιάζονται, σε τέσσερα άρθρα, τα μουσεία ως μέσον αναζήτησης εθνικής ή ευρωπαϊκής ταυτότητας και αναλύονται θέματα προσβασιμότητας των κινητών αντικειμένων. Τέλος, το πέμπτο μέρος αποτελεί έναν πρακτικό οδηγό για τη διαδικασία των δανεισμών και τις καλύτερες πρακτικές επί του θέματος. Τα άρθρα είναι υπομνηματισμένα, ενώ στα περισσότερα περιλαμβάνεται και επιλογή βιβλιογραφίας.

Οι εκδότες στο οπισθόφυλλο αναφέρουν ότι το βιβλίο αποτελεί «ιδανικό κείμενο για φοιτητές, ερευνητές και επαγγελματίες μουσείων που έχουν οριστεί για τη διερεύνηση και αναζήτηση συλλογών ώστε να γίνουν προσίτα τα πολιτιστικά αποθέματα και να εμπλουτιστούν οι γνώσεις για την ευρωπαϊκή πολιτιστική κληρονομιά».

Παιδί και Εκπαίδευση στο Μουσείο. Θεωρητικές αφητηρίες, παιδαγωγικές πρακτικές

Δ. Καλεσοπούλου (επιμ.), Εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2011 (σελ. 320) - ISBN 978-960-16-2375-7

ΒΙΒΛΗ ΒΑΜΒΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Πρόσφατα κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Πατάκη ο συλλογικός τόμος του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου «Παιδί και Εκπαίδευση στο Μουσείο. Θεωρητικές αφητηρίες, παιδαγωγικές πρακτικές», σε επιμέλεια της Δ. Καλεσοπούλου. Στόχος αυτής της έκδοσης είναι να συμβάλει στον επιστημονικό διάλογο και στην τεκμηρίωση της ελληνικής πραγματικότητας για θέματα σχετικά με το παιδί και τη μουσειακή εκπαίδευση.

Από την ίδρυση του πρώτου Παιδικού Μουσείου στη Βοστώνη το 1899 έως σήμερα, τα Παιδικά Μουσεία σε όλο τον κόσμο αποτελούν έναν εναλλακτικό τρόπο εκπαίδευσης για παιδιά, οικογένειες και εκπαιδευτικούς. Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο ιδρύθηκε στην Αθήνα το 1987 και από τότε πορεύεται δυναμικά στον χώρο της μουσειακής εκπαίδευσης με πολλαπλούς τρόπους.

Ο τόμος είναι πολυσυλλεκτικός και περιλαμβάνει δεκαεπτά κείμενα που έχουν συνταχθεί από επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων, όπως παιδαγωγοί, ιστορικοί, αρχαιολόγοι, θεατρολόγοι, κ.ά., προάγοντας έτσι τη διεπιστημονική συνεργασία στον χώρο του μουσείου. Οι συντελεστές του τόμου, πανεπιστημιακοί και έμπειροι επαγγελματίες από τον χώρο της εκπαίδευσης στο μουσείο ή στο σχολείο, εξετάζουν θέματα σχετικά με τον σύγχρονο εκπαιδευτικό και τον κοινωνικό ρόλο του μουσείου και διερευνούν πώς οι εκπαιδευτικές του υπηρεσίες μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες και τα ενδιαφέροντα του παιδιού.

Ο τόμος αναπτύσσεται σε δύο μέρη. Το πρώτο μέρος πραγματεύεται θεωρητικά και μεθοδολογικά ζητήματα σχετικά με τον σχεδιασμό εκπαιδευτικών υπηρεσιών για το παιδικό κοινό. Παρουσιάζεται συνοπτικά το ιστορικό πλαίσιο ανάπτυξης της εκπαίδευσης στο μουσείο από τον G. Hein, βασικό εκφραστή της έρευνας του εποικοδομισμού στη μουσειακή θεωρία. Γίνεται αναφορά στις τρέχουσες εκπαιδευτικές θεωρίες, με έμφαση στη θεωρία του εποικοδομισμού και την εφαρμογή του στο σύγχρονο μουσείο. Παράλληλα, υπογραμμίζεται η κοινωνική ευθύνη του μουσείου στην προσέγγιση του παιδιού με βάση την αρχή της διαφορετικότητας και της ολιστικής μάθησης. Οι Δ. Καλεσοπούλου, Ζ. Μουρατιάν, Δ. Ντιρογιάννη και Η. Σπανδάγου συνέγραψαν τα πρώτα πέντε κείμενα του πρώτου μέρους.

Τα κείμενα των Ν. Κάπαρη, Ε. Μυρογιάννη, Χ. Παπαστάθη και Π. Τσιρίδη ολοκληρώνουν το πρώτο μέρος του τόμου παρουσιάζοντας τεχνικές, όπως η μουσική, η αφήγηση, το εκπαιδευτικό δράμα και οι νέες τεχνολογίες, οι οποίες μπορούν να αξιοποιηθούν στη μουσειακή εκπαίδευση με στόχο την πολύπλευρη ανάπτυξη του παιδιού.

Το δεύτερο μέρος του τόμου έχει τίτλο «Πρακτικές εφαρμογές από μουσεία και ευρύτερα μουσειακούς χώρους». Παρουσιάζει παραδείγματα σχεδιασμού, ανάπτυξης και μεθοδολογίας εκπαιδευτικών υπηρεσιών για παιδιά. Αφορά κυρίως εκπαιδευτικά προγράμματα που πραγματοποιήθηκαν σε Πινακοθήκες και Μουσεία (Σύγχρονης Τέχνης, Φυσικών Επιστημών και Τεχνολογίας, Φυσικής Ιστορίας, κ.ά.) και γενικά σε χώρους πολιτισμικής αναφοράς αλλά και στον χώρο του σχολείου. Τα παραδείγματα προσεγγίζουν διαφορετικές ηλικίες παιδιών τόσο στο πλαίσιο του σχολικού

Νέες Εκδόσεις

προγραμματισμού όσο και της οικογενειακής επίσκεψης κατά τον ελεύθερο χρόνο. Οι Κ. Γιοφτσαλη, Γ. Κακούρου-Χρόνη, Κ. Κύρδη, Κ. Πλακίτση, Μ. Τσέκου, Ε. Σβορώνου και οι Τ. Κλάρους και Κ. Μάγος είναι οι συγγραφείς των οκτώ κειμένων του δεύτερου μέρους του τόμου.

Το βιβλίο απευθύνεται σε εκπαιδευτικούς, φοιτητές, επαγγελματίες μουσείων και γενικά σε οποιονδήποτε βλέπει το μουσείο ως εργαλείο μάθησης. Στο τέλος κάθε κειμένου παρατίθεται πλούσια βιβλιογραφία, ελληνόγλωσση και ξενόγλωσση, για τον αναγνώστη που επιθυμεί να εμβαθύνει σε επιμέρους θέματα.

Τέσσερα Εγχειρίδια Προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς

ΠΑΥΛΟΣ ΧΡΑΜΠΑΝΗΣ

Το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, συνεχίζοντας την προσπάθεια ενημέρωσης των εργαζόμενων σε μουσεία αλλά και ευρύτερα του κοινού, αποφάσισε τη μετάφραση και την έκδοση στα ελληνικά τεσσάρων Εγχειριδίων Προστασίας της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η πρωτοβουλία της αρχικής έκδοσης οφείλεται στο Τμήμα Πολιτιστικής Κληρονομιάς της UNESCO*.

Πρόκειται για εύχρηστα εγχειρίδια, διαστάσεων 15Χ21 εκ., εικονογραφημένα με λιτό τρόπο. Η ανάπτυξη των θεμάτων σε κάθε τεύχος ακολουθεί τη λογική των οδηγιών και των πρακτικών συμβουλών, οι οποίες υποστηρίζονται από εικόνες. Απευθύνονται όχι μόνο στους επαγγελματίες των μουσείων και σε όσους ασχολούνται γενικότερα με θέματα

πολιτιστικής κληρονομιάς αλλά και σε φοιτητές ΑΕΙ, ΤΕΙ και ΙΕΚ, καθώς και σε ένα ευρύτερο κοινό.

Την ελληνική έκδοση στήριξε το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού μέσω της Πύλης Πολιτιστικών Φορέων.

Εκτός των βασικών ευρωπαϊκών γλωσσών, τα εγχειρίδια αυτά έχουν κυκλοφορήσει στα ρωσικά, αραβικά και σε άλλες γλώσσες και είναι προσίτα στο διαδίκτυο.

1-Ασφάλεια στα Μουσεία

ISBN: 978-960-85867-7-2

Το πρώτο από τα τέσσερα εγχειρίδια απευθύνεται κυρίως στο φυλακτικό προσωπικό ενός μουσείου, κωδικοποιώντας τις ενέργειες πριν, κατά και μετά την ανάληψη βάρδιας.

Θίγονται θέματα συμπεριφοράς απέναντι στον επισκέπτη, αλλά και ελέγχου των κινήσεών του. Υπογραμμίζεται η σχέση που οφείλει να έχει ο φύλακας με τους άλλους εργαζόμενους στο μουσείο αλλά και με τα εκθέματα.

2- Επιμέλεια και χειρισμός χειρογράφων

ISBN: 978-960-85867-8-9

Απευθύνεται σε όσους συλλέγουν χειρόγραφα, καθώς και στους υπεύθυνους συλλογών χειρογράφων και σπάνιων βιβλίων.

Δίδονται οδηγίες για τη διατήρηση χειρογράφων, βιβλίων και εγγράφων.

Διακρίνονται τύποι χειρογράφων, γίνεται αναφορά στους χώρους και τρόπους φύλαξης, στην προστασία από τη σκόνη και τις κλιματικές συνθήκες του περιβάλλοντος.

Σημαντικό είναι το κεφάλαιο που αφορά στη χρήση, στη μεταφορά και στην έκθεση χειρογράφων και παλαιών βιβλίων.

3- Τεκμηρίωση μουσειακών συλλογών

ISBN: 978-960-85867-9-6

Και αυτό το εγχειρίδιο αφορά συλλέκτες, καθώς και υπεύθυνους δημόσιων ή ιδιωτικών συλλογών. Εστιάζει στις βασικές αρχές της τεκμηρίωσης. Οι οδηγίες απευθύνονται σε ιδρύματα με εξειδικευμένο εξοπλισμό που υπερβαίνουν τις δυνατότητες των ιδιωτών. Οι υποδείξεις ωστόσο συνιστούν ένα ιδανικό πρότυπο.

Στις σελίδες του αναπτύσσονται έννοιες, όπως η σημασία και οι προδιαγραφές της τεκμηρίωσης, η περιγραφή και η καταλογογράφηση των αντικειμένων, καθώς και η φωτογράφησή τους.

Γίνεται αναφορά στα πνευματικά δικαιώματα και δίδονται πληροφορίες για τη λειτουργία ηλεκτρονικών βάσεων δεδομένων.

Ιδιαίτερη προσοχή δίδεται στην απόκτηση, καταγραφή και εισαγωγή αντικειμένων στο μουσείο.

Σε άλλο κεφάλαιο προσεγγίζεται η διαδικασία δανεισμού, η μετακίνηση, η αποθήκευση και ο έλεγχος της κατάστασης των αντικειμένων, καθώς και η διαδικασία απομάκρυνσης ενός αντικειμένου (π.χ. επιστροφή στον κάτοχό του).

4-Διαχείριση κινδύνων από τα μουσεία

ISBN: 978-960-99312-0-5

Το τέταρτο και τελευταίο εγχειρίδιο της σειράς έχει στόχο να εξοικειώσει το προσωπικό των μουσείων με τις διαδικασίες και τις άμεσες επεμβάσεις που απαιτούνται προκειμένου να ελαχιστοποιηθούν οι καταστροφές των αντικειμένων σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης.

Προσδιορίζονται οι κατηγορίες κινδύνων, η πρόελευσή τους, οι δυνατότητες πρόβλεψης και τα αποτελέσματα της καλής συντήρησης των υποδομών ενός μουσείου.

Εκτιμάται η σημασία σύνταξης σχεδίου εκτάκτων ανα-

γκών και ο καθορισμός προτεραιοτήτων σε περίπτωση κινδύνου. Προτείνονται βασικά μέτρα για τη μείωση των κινδύνων.

Σε ξεχωριστό κεφάλαιο καλύπτεται ο τομέας εκπαίδευσης του προσωπικού και οργάνωσης ασκήσεων ετοιμότητας.

*Το Τμήμα Πολιτιστικής Κληρονομιάς και ο Τομέας Μουσείων και Πολιτισμικών Αγαθών (Division of Cultural Heritage/Section of Museums and Cultural Objects) της UNESCO δραστηριοποιούνται και στον χώρο των εκδόσεων με πιο γνωστή την περιοδική έκδοση *Museum International* που αποτελεί τον μεγαλύτερο διεθνώς έντυπο χώρο ανταλλαγής επιστημονικών και τεχνικών πληροφοριών σχετικών με τα μουσεία.

Χρήσιμες πληροφορίες για τα μέλη

Παρακαλούμε όσους έχουν πρόσβαση σε ηλεκτρονικό ταχυδρομείο να μας αποστείλουν την ηλεκτρονική τους διεύθυνση, ώστε να ενημερώνονται εγκαίρως για τις εκδηλώσεις του Ελληνικού Τμήματος του ICOM.

Το Διοικητικό Συμβούλιο του Ελληνικού Τμήματος του ICOM παρακαλεί τα μέλη του να δηλώσουν συμμετοχή στις Διεθνείς Επιτροπές ανάλογα με την ειδικότητα και τα ενδιαφέροντά τους, γεγονός που θα συμβάλει στην καλύτερη λειτουργία του Ελληνικού Τμήματος αλλά και του ICOM γενικότερα.

Η Βιβλιοθήκη του Ελληνικού Τμήματος του ICOM λειτουργεί κάθε Τετάρτη, από 18:00 - 21:00.

Η ετήσια συνδρομή θα πρέπει να καταβάλλεται το αργότερο μέχρι τις 15 Μαρτίου.

ICOM • ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΜΗΜΑ

Αγ. Ασωμάτων 15, 105 53 Αθήνα
[T] 210 3239 414 • [F] 210 3239 414

e-mail: icom@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Αγγελική Κόκκου

ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΩΝ ΓΡΑΦΕΙΩΝ: Τα Γραφεία του Ελληνικού Τμήματος του ICOM είναι ανοιχτά για το κοινό κάθε Τετάρτη απόγευμα, 17:00 - 21:00. Ωστόσο, για επείγουσες και ειδικές περιπτώσεις, μπορεί να καθοριστεί κάποια άλλη συνάντηση μετά από συνεννόηση.

Τα μέλη του ICOM που κατοικούν στον Νομό Αττικής παρακαλούνται θερμά, για διευκόλυνση της Γραμματείας, να καταβάλλουν τη συνδρομή τους στα Γραφεία του ICOM, Αγ. Ασωμάτων 15 στο Θησείο (Τετάρτη απόγευμα 17:00-21:00).

Τα μέλη που κατοικούν εκτός Νομού Αττικής μπορούν να καταβάλλουν τη συνδρομή τους μέσω ταχυδρομικής επιταγής με τα στοιχεία:

ICOM – Ελληνικό Τμήμα • Αγ. Ασωμάτων 15, 105 53 Αθήνα